

Islam som norsk media fortelling

-En analyse av moskedebatten på Sørlandet 2011-2014

YUSEFI AHMAD

Veileder

Professor Oddgeir Tveiten

Masteroppgaven er gjennomført som ledd i utdanningen ved Universitetet i Agder og er godkjent som del av denne utdanningen. Denne godkjenningen innebærer ikke at universitetet inntår for de metoder som er anvendt og de konklusjoner som er trukket.

Universitetet i Agder, [2014]
Fakultet for [Samfunnsvitenskap]
Institutt for [Statsvitenskap og Ledelse]

Forord

Denne masteroppgaven representerer avslutningen på mastergradstudiet Offentlig politikk og ledelse ved Universitet i Agder. Først og fremst retters en stor takk til professor Oddgeir Tveiten for hyppig, grundig og konstruktiv veiledning. Hans gode samarbeidsevne og engasjement har ført til at jeg har lyktes med å fullføre denne masteroppgaven. En stor takk går til Erik Hoffmoen som har hjulpet til med språk, og til min kjære Anna for all støtte og motivasjon gjennom hele studiet.

Takk også til alle hyggelige mennesker på masterstudiet for gode samtaler.

Yusefi Ahmad

01. desember 2014

Sammendrag

Våren 2011 var der en debatt i norske aviser på Sørlandet som handlet om å etablere en ny moské i Kristiansand. Denne oppgaven er en casestudie av Muslimske Union i Agder, som igjen dannet utgangspunktet for en primært regional debatt omkring moskeen, heretter omtalt som «moskedebatten». Det teoretiske grunnlaget for denne studien er teorien rundt medierammer (*media frames*). Spørsmålet oppgaven stiller er hvordan ble moskedebatten fremstilt i Fædrelandsvennen, Agderposten og NRK Sørlandet i periode 2011-2014.

Spørsmålet ble besvart gjennom en studie som er delvis deskriptiv og delvis analytisk. Studiens deskriptive del av er å beskrive de dominerende medierammene som blir skapt i de forskjellige avisredaksjoner, og gir et detaljert innsyn i hvordan de sentrale nyhetsrammene er bygd opp, og hvordan de kan forankre tekst i en nyhetsramme.

Studiens analytiske del er å vise omfanget av, hvilke syn som slipper til orde og hvem som deltar i moskedebatten. Oppgaven viser at moskedebatten rommer to store motsetninger i fremstillingen. Den ene er religionsrammen og den annen er fremmefryktrammen. Disse to rammene brukes i varierende grad og på ulike måte i de tre medier.

Summary

During spring 2011 a debate took place in Norwegian newspapers in the most southern region of Norway concerning the establishment of a new mosque in Kristiansand. This thesis is a case study of the Muslim Union in Agder region, taking as its starting point the public debate that arose relating to this mosque project. The theoretical basis for the study is the theory about media frames. The question raised is how mosque debate was presented in three regional and local Norwegian media in period of 2011-2014. The questions are answered by using quantitative and qualitative analysis of three regional newspapers.

The thesis contains a descriptive and an analytical part. The descriptive part is centered around the dominating media frames that were created in the different newspapers, which again provides a detailed insights into how central media frames are established, and how texts are assigned to a media frame. The analytical part of the thesis is to provide a measure of the extent of this debate; which views were expressed and as well as the characteristic of the participants in this debate.

This study shows that there are two contrasting approaches to this debate. The first is the religious frame, and the other is the fair-of-the-unfamiliar frame. These two frames has been applied in various degrees and in different ways in the three medias studied.

Innholdsfortegnelse

Forord.....	2
Sammendrag.....	3
Summary	4
Kapittel 1	7
1.1 Innledning.....	7
1.2 Agder moskesaken	9
1.3 Bakgrunnshistorie.....	11
1.4 Utvalgt av analysemateriell	13
1.5 Valg av aviser	13
1.6 Avgrensing av analyseperiode og søkeord	14
1.7 Problemer med valg av datamateriale	14
1.8 Oppgavens disposisjon	15
Kapittel 2 Teoretisk fundament	17
2.1 Innledning.....	17
2.2 Begreper og teoretisk rammeverk	17
2.3 Nyhetskriterier.....	18
2.4 Nyhet som fortelling.....	19
2.5 Dagsordenfunksjon.....	21
2.6 Medienes tolkningsrammer	24
2.7 Medierammer	26
2.8 Episodiske og tematiske fremstillinger	29
Kapittel 3 Metodisk tilnærming	31
3.1 Innledning.....	31
3.2 Tekstanalyse og innholdsanalyse	32
3.3 Kvantitativ og kvalitative metode	32
3.4 Kvantitativ og kvalitative innholdsanalyse av medieinnholdet	33
3.5 Datamaterialet	34
3.6 Datainnsamling og utvalg av metoder.....	35
3.7 Valg av enheter.....	35
3.8 Kodeskjema	36
3.9 Variabler.....	36
3.9.1 Kvalitativ rammeanalyse.....	39
3.9.2 Episodisk og tematisk metode	40
3.9.3 Rammer, dagsorden og priming	40
3.9.4 Operasjonalisering av medierammene.....	41
3.9.5 Kvalitativ tilnærming og «single outcome study».....	42
3.9.6 Kvalitativ innholdsanalyse av artikler	43
3.9.7 Reliabilitet	43
3.9.8 Validitet.....	44
3.9.9 utfordringer ved datainnsamlingen.....	46

Kapittel 4	48
4.1 Kvantitativ innholdsanalyse av moskedebatten.....	48
4.2 Tolkning av funnene.....	48
Tabell 1.0 Omfanget.....	49
Tabell 1.1 Direkte og ikke-direkte hendelsesorienterte artikler	50
Tabell 1.2 Intensiteten av dekningen av moskesaken i tre aviser.....	52
Tabell 2.3 Prosentvis dekning av moskesaken etter sjanger	55
Tabell 1.4 Kjønnfordeling på redaksjonelle og ikke redaksjonelle artikler	57
Tabell 1.5 Betydning av religion i moskedebatten.....	59
Tabell 1.6 Holdning til Moskeen i Kristiansand.....	61
4.3 Oppsummering	63
Kapittel 5 Kvalitativ tekstanalyse	64
5.1 Innledning.....	64
5.2 Relionsrammen.....	65
5.3 Fremmedfryktrammen	72
5.2 Likestilling og kvinnerettighetsrammen.....	78
6. Oppsummering	85
6. Litteraturliste	87
Vedlegg: 1 Artikler i den kvalitative analysen	91
Vedlegg: 2 nettsider.....	91
Vedlegg: 3 Variabler	92
Vedlegg: 4 Kodebok.....	93
Vedlegg: 5 Omsalgene	94

Kapittel 1

1.1 Innledning

Norge på lik linje med andre europeiske land har hatt sin andel «islamdebatter» bl.a. gjennom hendelser som har preget nyhetsbildet og offentlig debatt, som ellers i Europa, 11. september og de påfølgende krigene i Afghanistan og Irak, drapet på den nederlandske filmskaperen Theo van Gogh, videre spørsmålet om å bære religiøse symbol i offentlig rom og innenfor dette feltet er striden omkring publiseringen av Muhammad karikaturene en av de mest prominente debattene i Norge og Vest-Europa i de siste årene.

I Norge har vi hatt debatter om f.eks. hijabdebatten i politiet, og om det foregår en «snikislamisering» av Norge, og debatt om Islam og ekstremisme.¹ Disse innledende beskrivelsene av dagens mediesituasjon gjør at i min problemstilling forutsetter at det har skjedd en endring på dette feltet de siste 10 årene.

Problemstillingen i denne oppgaven vil dermed dreier seg om:

Hvordan ble moskedebatten fremstilt i Fædrelandsvennen, Agderposten og NRK Sørlandet i perioden 2011-2014?

Det har i de siste årene vært en betydelig medieomtale i bl.a. Fædrelandsvennen, Agderposten og NRK Sørlandet om politikernes syn om Muslimske Union i Agder skal få dispensasjon fra gjeldende reguleringsplan for å benytte bygget de har kjøpt i Posebyen i Kvadraturen til moske. Emner som moskebygging og Islam generelt var oppe norske medier, og engasjerte mange, både muslimer og ikke-muslimer. Spørsmål ble reist og besvart, og fronter og motsetningslinjer trukket opp. Mye av debatten er blitt publisert i norske aviser, både på redaksjonell plass og i form av kommentarer og leserinnlegg.

Hvorfor er det interessant å se på hvordan norske medier fremstiller og beskriver Islam? Norske mediers fremstilling av ulike samfunnsforhold er en viktig kilde til folks oppfatning av disse forholdene. De har en definisjonsmakt i forhold til hvilke saker som tas opp i den norske samfunnsdebatten (Thomas Mathisen 1986). Derfor kan måten medier omtaler aktuelle samfunnsproblemer på også ha betydning for folks virkelighetsoppfatninger og holdninger. Norske medier har et samfunnsansvar i måten de fremstiller og vinkler saker

¹ NRk.no islamdebatter 28.august.2014

på som omhandler etniske og religiøse minoriteter, fordi de gjennom denne definisjonsmakten har stor betydning for og påvirkning på hvordan forskjellige grupper i samfunnet oppfattes (Eide og Simsoson 2005:10). Med et utgangspunkt i at medienes bruk av rammer påvirker hvordan vi fortolker virkeligheten, er rammeanalyse velegnet til å avdekke og analysere tendenser innenfor journalistikken.

Teorien har opphav i perspektivene Erving Goffman presenterer i boken «*Frames Analysis* 1974».² Goffman bruker teorien til å forklare hvordan individer skaper mening gjennom å sette opplevelser og begivenheter inn i rammer (Goffman 1974:13). Medierammer³ handler om å trekke ut noen elementer fremfor andre av en oppfattet virkelighet, lage en fremstilling av en sak og velge noe bort og velge noe annet til, og sette dette inne i en sammenheng og skape en ny forståelse av virkeligheten (Entman 2007:163).

Gudmund Hernes (1984:48) mener at det i medieforskningen ikke er tilstrekkelig å se på medievidningsteknikker, men at det er også nødvendig å se andre faktorer i mediadramaturgien som bruker av arketyper og andre fortellertekniske virkemidler.

På den måten kan man få øye på hvilke virkelighetsbilder medier tegner, og som konsumentene overtar (Ibid.). Tidligere forskning på norske mediers omtale av temaer som omtaler minoriteter eller innvandrere i det norske samfunnet, viser at det tegnes et gjennomgående negativt bilde (Lindstad og Fjeldstad 1999:32-33). Det vises også til at journalister ofte ikke er særlig bevisste på hvilke konsekvenser den måten de behandler slike temaer på kan få i det norske samfunnet (Ibid.). Denne debatten ser man også som en del av en større debatt om muslimer og Islam i Europa, da spesielt i Frankrike og England.

I flere andre europeiske land oppstod det debatter i mediene og i det offentlige rom hvor Islam og moskesaker var et hyppig tema. Debatten her i landet gikk i bølger gjennom flere år og fikk en foreløpig avslutning med striden som oppstod rundt andre konflikter som Syria-krigerne og ISI⁴ som ble trukket opp i forhold til Islam i det norske samfunnet. Debatten har siden kommet opp igjen på forskjellige steder, og er på mange måter fortsatt en levende debatt i det norske samfunnet. En stor del av moskedebatten i Kristiansand handler ikke bare om selve moskebygging og trafikkforhold, men det dreier seg også om fremmedhet; det vil si hvordan mediene marginaliserer «de andre» og deres synspunkter.

Når det gjelder framstillingen av Islam og muslimer i norske medier, kan også mer generell forskning på hvordan «de fremmede» omtales være relevant. Både Merete Lindstad og Øivind Fjeldstad har kommet fram med sine konklusjoner om at mye av det som skrives om

² Boken «Frame analysis» ble opprinnelig utgitt i 1974. Boken kom i ny norsk utgave i 1986.

³ Tolkingsrammer i medierte tekster blir presentert som medierammer. Den engelske terminologien er «frames» og «media-frames»

⁴ Islamic State of Iraq 2014 12.10.2014

Islam og muslimer med innvandrerbakgrunn i mediene knyttes til problemer og kriminalitet, og at innvandrere stort sett intervjues om innvandrernes relatert spørsmål (Lindstad og Fjeldstad 1999; 2005). Ifølge Anne Stensvold (2005) har det i norsk språkbruk skjedd en uheldig glidning der innvandrer er tilnærmet synonymt med muslim. Dette begrunnes med at trossamfunnene nærmest fungerer som det viktigste, og ofte eneste formidlingsplattform for innvandrerne (Stensvold 2005:477). Det er derfor moskedebatten en viktig samfunnsdebatt både på lokalt og nasjonalt nivå.

Muslimer framstilles mer negativt i pressen enn andre innvandrere (Lindstad og Fjeldstad 200: 67). Ofte plasseres de i roller som potensielle terrorister, patriarkalske overgripere (Ibid.). Er dette samfunnsmessig interessant? Det er viktig å understreke at når nå Islam er blitt en synlig permanent religion i Norge og andre vestlig land, påvirker det ikke bare muslimer som bor her, men også majoritetssamfunnet og integreringsfeltet.

Min interesse for denne problemstillingen generelt og moskedebatten spesielt oppsto gjennom en stadig større undring over hvorfor moskesaken skiller seg fra de andre saker, og hvorfor en slik sak kunne vekke slike reaksjoner. Som en følge av innvandringen har Norge og andre vestlige samfunn blitt mer sammensatt både kulturelt og religiøst. Et mangfold av kulturer og livssyn lever side om side, og utgjør en del av den sammensatte virkeligheten fremtidens journalister skal rapportere om.

1.2 Agder moskesaken

De muslimske trossamfunnene har, etter at de ble opprettet i Norge fra 1974, tatt opp i seg en del av Den norske kirkes organisasjonsstruktur gjennom det Stensvold kaller institusjonell tilpasning. Det skjer ved at det stilles tilsvarende krav til de nye trossamfunnene som til de gamle (Stensvold 2005:487). Organisasjonsgraden er høyest blant pakistanerne, med 70 prosent (Ibid., 2005:69). Moskeene må i Norge også forholde seg til en rekke andre forhold ved det norske samfunnet knyttet til regnskapsførsel og rapportskriving ettersom de mottar statsstøtte. Festningsgata har siden 1992 fungert som aktivitetssenter for muslimske Union i

Agder. Den gang var medlemsmassen liten og det var godt med plass.

Men det ble fort flere, og det er lenge siden kjellerrommet ble for lite. Lokalet er på vel 200 kvadratmeter. Det er ikke i nærheten av å ha plass til de flere hundre menn som deltar på fredagsbønnen. For menn er fredagsbønnen i moskeen obligatorisk. Mange sto i trappeoppgangen fordi de ikke hadde nok plasser til flere som kom for å be på fredagsbønnene. Bygget som ble kjøpt våren 2011 i Henrik Wergelandsgate 79 har et areal på nesten 500 kvadratmeter og er i to etasjer.

Mange har funnet sitt åndelige hjem i Muslimsk Union i Agder. Medlemmene har bakgrunn fra 32 ulike land. I styret for union er åtte nasjonaliteter representert. Langt fra alle kan arabisk. Under fredagsbønnen holdt imamen talen (Khutba)⁵ på norsk, språket som alle snakker (Fædrelandsvennen 10. mars 2014). Men flere av naboene i områder har vært kritiske til en slik etablering av en ny moske i Posebyen⁶.

Muslimsk Union fikk 9. juni byutviklingsstyrets flertall (5-4) for å etablere moske i Henrik Wergelands gate 79. Både Posebyen, Borettslaget og flere velforeninger påklagde vedtaket, som trolig blir oversendt fylkesmannen for avgjørelse⁷. Dette førte til at de lokale politiske myndigheter i skrivende stund er splittet i spørsmålet. Arbeidspartiet (Ap) Høyre (H) og Miljøpartiet De grønne ønsker moskeen velkommen.

Fremskrittspartiet (Frp) og Kristelig folkepartiet (Krf) har signalisert at de kommer til å stemme i mot, mens Senterpartiet (Sp) velger å sitte på gjerdet. Av de partiene som har gjort seg opp en mening rundt spørsmålet er antallet stemmer delt direkte på midten og dermed blir Sp's stemme avgjørende i denne saken. Muslimsk Union i Agder har i ulike sammenhenger markert seg som en dialogens og integreringens plattform. Dette har gjort at Unionen samarbeider med bl.a. representanter for politi, barnevern og andre instanser⁸.

Mye av debattens fremstilling kom av at det i stor grad til dreiet seg mer om Islam som religion enn det praktiske rundt selve moskebygget. I en rekke studier skriver bl.a. Trine Aslaksen (2006) at Fremskrittspartiet (Frp) mener at innvandring fører til konflikt, at kristne verdier utfordres av Islam, at innvandrere må tilpasse seg «oss» og at det er nødvendig med en strengere innvandrings- og flyktningpolitikk (Aslaksen 2006). Dette er synspunkter som kom frem i media på Sørlandet også når det dreide seg om moskedebatten.

Nyheter om at Muslimsk Union i Agder bygger moske er ingen bagatell for dem som på ulike vis blir rammet av den. For de fleste nordmenn har saken i det lange løp likevel ikke fått andre konsekvenser enn en irritasjon og skepsis til køer og trafikk i Posebyen. Bygging av moske i Kristiansand skaper mest mostand på lokalnivået. I denne debatten er det blitt tatt opp mye annet enn bare det som dreier seg om moskebygging og støy rundt borettslaget. Det har i denne forbindelse også kommet frem saker som dreier seg om *islamisering, radikalisering, Jihad-hellig krig, terrortrusselen, fremmedfrykt og undertrykkelse av kvinner* generelt i norske medier (IMDi-rapport 2009). Dette har vært med på å forme folks inntrykk av muslimer og dermed også indirekte deres holdninger til bygging av moskeer. Det er ikke bare

⁵ Khutba, preken holdt av en predikant ved fredagsbønnen i moskeen eller ved særlige anledninger.

⁶ «Moské-planer skaper protester» Nrk.no 05.april 2011

⁷ Fædrelandsvennen 1 09.juli.2011 side 6

⁸ Rødt.no moskedebatten 22.september.2013

lokalbefolkningen som reagerer eller deltar i moskebygging saken, men også anti-islamske grupperinger som er en del av en høyreekstremisme som en har sett vokse frem i Europe i de siste årene.⁹ Fokuset for dette prosjektet er rettet mot en politisk avgjørelse som fører til samfunnsmessige konsekvenser og reaksjoner, og derfor blir en stor nyhetssak¹⁰. Mitt ønske har vært å se nærmere på en lokal nyhetssak som er enkel å avgrense i tid, og som fortsatt er aktuell i det tidsrommet jeg arbeider med oppgaven.

Moskedebatten i Kristiansand er en slik lokal nyhetssak som bygger på en politisk avgjørelse, samtidig som den har fått mye oppmerksomhet i borettslag og velforeninger. Jeg ser på denne saken som et velegnet objekt for en rammeanalyse på mediefeltet, men det overordnede formålet med dette er å peke på karakteristiske prinsipper i norsk nyhetsjournalistikk.

Jeg ønsker å belyse hvordan informasjonen som er blitt tolket og bearbeidet av journalister fremstår som tekst. Nyhetsmedienes omtale av ulike samfunnsforhold er en viktig kilde til folks oppfatning av disse forholdene. De har definisjonsmakt i forhold til hvilke saker som tas opp i den norske samfunnsdebatten.

Datamaterialet i oppgaven vil ligge i Fædrelandsvennen, Agderposten og NRK Sørlandets behandling av den aktuelle casen. Alle de tre avisene har fulgt saken med egenproduserte nyhetsartikler. I tillegg ønsker jeg også ved å benytte meg av IMDi-rapporten¹¹ som de har forsket på Islam og medier. På oppdrag fra IMDi gjennomførte Retriever i 2009 en undersøkelse av mediedekningen av innvandring og integrering. Retriever har søkt i flere hundre norske medier, inkludert papiraviser, nettaviser, tv og radio. Undersøkelsen fokuserer på hva mediene formidler om innvandrere og integrering, og på hvilke måter innvandrere kommer til orde i mediene. Tidsrommet for det jeg har definert som case går fra juni 2011 til høsten 2014, og har til sammen omfattet en systematisk klarlegging av rundt 200 artikler. Disse omfatter nyhetsartikler, notiser, kommentarstoff, portrettintervjuer, leserinnlegg og kronikk.

1.3 Bakgrunnshistorie

Muslimsk trossamfunn i Vest-Agder hadde 2679 medlemmer i 2013, mens det var 938 i Aust-Agder. På hele Agder steg antall medlemmer fra 3000 i 2010 til 3600 i 2013¹². I Kristiansand

⁹ SIAN vil motarbeide, stoppe og reversere islamiseringen av Norge 02.april.2013

¹⁰ "News is what is publicly notable (within a framework of shared understanding that judges it to be both public and notable.) its also a machinery of notation" (Schudson 2004: 6)

¹¹ Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) er et forvaltningsorgan og kompetansesenter som skal styrke kommunenes, sektormyndighetenes og andre samarbeidspartneres kompetanse på integrering og mangfold.

¹² SSB 18. november 2014 <http://www.ssb.no/kultur-og-fritid/statistikker/trosamf/aar/2014-11-18#content>

er det to store muslimske forsamlinger som begge har økt medlemstallet de siste fire årene. Al-Rahma Islamic Senter økte fra 671 medlemmer i 2010 til 753 medlemmer i 2013. Muslimsk Union i Agder økte fra 422 medlemmer i 2010 til 600 medlemmer i 2013¹³.

En undersøkelse Norstat gjennomførte i 2011, viser at det er på Sørlandet skepsisen til islam er størst. Her var en av fem, altså 20 prosent, helt enige i at islam er en trussel mot norsk kultur. Til sammenligning var bare seks 6 prosent i Oslo av samme oppfatning. I hele Norge var det 12 prosent som var enige i påstanden. I Kristiansand jobber blant andre «Forum for tro og livssyn» med det de mener har vært en for stor skepsis til muslimer.

Rolf M. Danielsen, styreleder i Forum for tro og livssyn, mener at den skepsisen vi så for noen år siden er blitt redusert siden muslimene i Kristiansand er så lite konfronterende. Han påpeker videre at muslimer er opptatt av å bli integrert. Islam i Norge er landets andre største religion. Dette bekreftes av SSB (Statistisk sentralbyrå 2009) at et anslag over antall aktivt praktiserende muslimer i Norge vil være mellom 150 000-194000 i 2008, og at over 20 prosent av medlemmene i tros-livssynsamfunn utenfor statskirken er medlemmer i muslimske trossamfunn. De fleste av muslimer i Norge har innvandrerbakgrunn; det vil si at de selv eller begge foreldrene er født utenfor Norge (Ibid.).

Landene som de fleste har bakgrunn fra er Pakistan, Irak, Somalia, Bosnia-Hercegovina, Iran og Tyrkia. Det islamske miljøet i Norge er sterkt fragmentert, men mange moskeer er organisert i (IRN), som er en paraplyorganisasjon for islamske trossamfunn og organisasjoner i Norge. IRN ble stiftet i 1993 og representerer rundt 60 000 muslimer gjennom 40 medlemsorganisasjoner over hele landet¹⁴. IRN ble dannet i 1991, men den formelle stiftelsen kom først den 22. oktober 1993.

Rådet består av representanter fra medlemsorganisasjonene og velger sitt styre hvert annet år. Muslimsk Union i Agder er også medlem av IRN og er registrert under kategorien «Religiøse organisasjoner». Jeg avrunder det hele med å stille spørsmål når det gjelder moskedebatten i media: Er den samfunnsmessig og sosiologisk interessant? Daglig leser tre av fire oss aviser (SSB norsk mediebarometer 2005). I et demokratisk samfunn er mediens språk direkte og gir indirekte næring for individers refleksjoner og meningsdannelser. Mediens beskrivelser er på ingen måte nøytrale (Fredrik Engelstad 2005:124). Stoffet som velges ut og utformes slik at det blir en ”nyhet”, blir preget av spesielle vinklinger og verdier med vekt på konflikt og dramatikk (Ibid., 2005:125). Etske overskridelser i journalistikken kan reguleres av norsk lov og av PFU¹⁵ i bransjen. Men hva med vanlig nyhetstekster som

¹³ Fædrelandsvennen 05.04.2014 Side 8- seksjon: Nyheter –del 1

¹⁴ Islamsk Råd i Norge: 09.10.2014

¹⁵ Pressen faglig utvalg 10.10.2014

ikke like lett kan kritiseres for etiske overtramp. Dette virker å være kjernen i min tanke rundt mediefeltet.

Mediene som den «fjerde stats makt»¹⁶ hjelper oss å fordøye virkeligheten, i det de siler og organiserer informasjonen om det som skjer rundt oss. Samtidig er en nyhet en fortelling som kan skrives på en rekke ulike måter (Eide og Hernes 1987). Fortellingen får satt sitt preg av en journalist som opererer typisk innenfor sitt mediums føringer og konvensjoner. Samtidig har journalisten sin egen oppfatning av hva som bør fremheves som *vesentlig* (Allern 2001). Det som presenteres som en nyhet er dessuten et resultat av en redaksjonell vurdering.

Det paradoksale blir da at det finnes få andre arenaer for debatt om medievinkling i det offentlige rom, enn det rommet som mediene selv disponerer (Eide og Hernes 1987). Som statsviter ser jeg nyhetstekstene i denne oppgaven først og fremst som 'tekst i kontekst'. Samtidig er tekstene *narrative* resultater av fortellertekniske grep (Tveiten 2009). Mitt mål er ikke bare å kunne si noe om selv studies case, men også å kunne skissere tendenser innen norsk presse og nyhetsjournalistikk. Til syvende og sist vil spørsmål om medierammer og tolkning og meningsdannelse knyttes an til ideen om mediene som den fjerde statsmakt.

1.4 Utvalgt av analysemateriell

Generelt sett består norske medier av både aviser, tv, radio og nettredaksjoner. Det er verdt å merke at forskjellige formater selvfølgelig skaper forskjellige journalistiske praksiser. Det norske mediebildet er forholdvis sterkt preget av homogenitet, hvilket vil si at de er opptatt av stort sett samme saker, og moskedebatten eller saker om Islam forekommer i alle typer norske medier. Dermed er det vanskelig og utfordrende å avgrense analys materialet. Omfanget av denne type prosjektoppgave tillater ikke å gi et totalt bilde av hvordan moskedebatten forløp i alle de ulike mediene. Dermed blir en utvelgelse av en del viktige artikler nødvendig for å kunne danne seg en oversikt, og uttrykke noen fornuftige meninger om det emnet.

1.5 Valg av aviser

Ved valg av aviser ønsket jeg å ha Fædrelandsvennen, Agderposten og NRK Sørlandet med for å belyse min problemstilling i mediene. Dette fordi disse er de mest toneangivende mediene i landsdelen. Når det gjelder moskedebatten så dreide dette seg om en debatt mellom politikere og lokale aktører i form av leserinnlegg og artikler. Dette gjelder avisene Fædrelandsvennen og Agderposten og NRK Sørlandet. Disse kildene er allment tilgjengelig, og i tillegg til dette vil jeg bruke mediearkivet Retriever ATEKST for å hente kildematerialet.

¹⁶ Asle Rolland (2002): Statsmakt og mediemakt Forskningsrapport 5

Grunnen til at jeg har begrenset meg til kun Sørlandets aviser, er at disse avisenes fremstilling er til et sammensatt publikum både når det gjelder kultur og religion, som er en følge av befolknings sammensetningen i Kristiansand. Dette gjør at man kan si at avisene har en særlig interesse i å dekke disse emnene. For det andre vil valget av Sørlandets aviser gi en større nærhet til kildene i analyse materialet. Med det mener jeg de journalister og de sentrale aktører som kommer til orde i debatten gjennom sine artikler og leserinnlegg. Det vil også være interessant å se om slike forskjeller er med på å påvirke fremstillingen av debatten i de ulike avisene og i så fall hvordan dette kommer til uttrykk gjennom de medierammer som blir valgt for fremstillingen av debatten.

1.6 Avgrensning av analyseperiode og søkeord

I tillegg til dette har jeg også søkt i databasen A-TEKST som er et selvfølkelig søkeredskap for å hente frem et mangfold av originale artikler fra alle de viktigste norske papiravisene, fagbladene og magasinene. Jeg har begynt å søke på søkeordene; *moskedebatten*, *moskebygging*, *muslimer*, *flerkulturelle*, *multikulturelle*, *Islamrelaterte*, *innvandrere* og *flyktninger*.

1.7 Problemer med valg av datamateriale

Etter å ha gjennomgått og valgt datamateriale for analysen, hvilket er viktig for å kunne problematisere valget av medium og medier til analysen. Det er viktig å operasjonalisere avveininger ved valg av analyse materiale. For det første er avis som medium lett å velge fordi analyse materialet er lett å få tak i; f.eks. gjennom A-TEKST eller kopi av artikler, og det er lett å arkivere og bla i dem. En analyse av Tv og Radio vil stille helt andre krav til utstyr i innsamlingen av datamateriale, samtidig som det også er mer teknisk krevende å analysere. Derfor er disse valgt bort som datamateriale.

Mange vil ha brukt disse mediene som sine primære kilder til informasjon og kunnskap om det skjer i samfunnet (Allern Sigurd 2001a:59). Dermed blir det en skjevhet mellom disse mediene utbredelse i bruk og den forskning som utføres på dem (Ibid.). En annen mulig forklaring er at formatet til avismedier gjør at det ofte har en fylldigere og bredere dekning av hendelser enn andre medier kan ha. Ut i fra dette ser man at ved å velge avis som det eneste medium i analysen, risikerer man å overse viktige og kunnskapsrike stemmer eller problemstillinger som ble tatt opp av andre medier.

Men homogenitet i det norske mediemiljøet gjør at mediene overlapper hverandre i innhold. Dermed er det mest sannsynlig at de aktive stemmene og de mest utbredte argumentene i debatten går igjen i de ulike mediene. Aviser har vært den plattform av

mediene som er mest åpen for debattanter og innlegg fra publikum; kanskje med unntak av nettaviser. Dermed er det viktig å merke at man finner en mer variert debatt i avismediene enn i radio og tv-medier.

Gjennom det elektroniske søket i A-TEKST fanger man sannsynligvis opp de artiklene som er skrevet om moskedebatten i avisene som er tilknyttet dette systemet. A-tekst er en nettside hvor man har mulighet å fange opp alle typer artikler, men samtidig er den blitt kritisert for å være unøyaktig og mangler datainformasjon om artikler fra papirutgavene til avisene. I mitt tilfelle har det ikke vært noe problem å finne de artiklene som jeg har vært ute etter. Gjennom arbeid og søking på A-tekst opplevde jeg enkelte ganger at det var vanskelig å finne artikler slik som de fremsto i papirutgavene. Men det jeg har vært opptatt av, å se på enkelte overskrifter, ingress, og sitater så vil den manglende konteksten for artiklene i A-tekstsøkene ikke ha stor påvirkning for de funnene som jeg har ønsket å få frem i analysen.

1.8 Oppgavens disposisjon

Kapittel 2 er oppgavens begreper og teoretiske rammeverk beskrevet. Først vil jeg redegjøre for noen sentrale journalistiske begreper og forskjellige journalistiske sjangre. Deretter vil jeg ta med de kriterier som ligger til grunn for utvelgelse av saker, såkalte nyhetsverdier. Her vil det være nødvendig å redegjøre kort for nyhetsbegrepet. Så vil jeg redegjøre for rammebegrepet og hva medierammer er. Jeg vil kort presenterer begrepet knyttet til medievidning, mediedramaturgi, nyhet som fortelling, samt dagsorden.

Deretter vil jeg gå inn på rammeperspektivet og hvordan jeg ser for meg at moskedebatten kan settes inn i et slikt perspektiv. I tillegg vil jeg legge vekt på hvordan mediene gjennom sine fremstillinger innfører et naturalisert skille mellom de som tilhører oss og de som oppfattes som fremmede eller annerledes. Jeg vil også ganske kort komme inn på begrepet dagsorden og makt, som handler om hvordan noen fremstillinger blir naturalisert og oppfattet som sunn fornuft, uten at det reflekteres over hva og hvem som skaper disse fremstillingene.

I kapittel 3 vil jeg først presentere kvantitativ og kvalitativ innholdsanalyse og et mulig samspill mellom disse. Og grunnen til at jeg har valgt en kombinasjon av kvantitativ innholdsanalyse og kvalitativ rammeanalyse som verktøy og hvordan en slik kombinasjon kan styrke analysen.

Kapittel 4 tar for seg en analyse av omfanget, intensiteten og de svingninger debatten hadde. Analysen skal videre ta for seg hvem som kom til orde i debatten, og se om den er tuftet på konkrete hendelser rundt moskebygging i Kristiansand.

Kapittel 5 er en kvalitativ tekstanalyse av utvalgte artikler fra hver av de tre avisene som er med i analysen. Jeg vil bruke teorien og metoden som er presentert i kapittel 2 og hvilke medierammer de ulike avisene benytter seg av, og hvordan dette påvirker fremstillingen som skapes av moskedebatten i de ulike avisene. Hensikten er å se om det er et polarisert eller nyansert bilde av muslimer og Islam som trekkes opp gjennom den.

I oppsummeringen beskriver jeg mine funn og konklusjonen i forhold til de problemstillingene som jeg har belyst gjennom oppgaven.

Kapittel 2 Teoretisk fundament

2.0 Innledning

Moskedebatten handler om religion, fremmedfrykt, integrering og likestillingen. Det er en nyhetsfortelling som foregår i både avisenes nyhetsspalter og på kommentar og kronikkplass. I dette kapitlet vil jeg redegjøre for hvilke teorier som skal brukes for å besvare problemstilling i denne oppgaven. Innledningsvis har vi sett på rammeanalyse i utgangspunkt til den måten Goffman (1974) beskriver at rammene er et sett verktøy til å strukturere opplevelser med. Tuchman (1978) er opptatt av at valg av perspektiv er en avgjørende faktor i dannelsen av nyhetstekster, og nyhetstekstens form og struktur.

Vreese H. de (2003) ser medierammer som del av et kommunikasjonsforløp. Han skiller mellom rammedannelse (*frame-building*) og rammearrangement (*frame-setting*). Entman (2004) ser en problematikk rundt rammeanalysens vage vesen. Ved hjelp av hans fremgangsmåter mener han at man vil kunne se analyseformen som et praktisk og anvendelig hjelpemiddel. En slik tilnærming vil kunne gjøre rammeanalysen mer konkret og håndgripelig, og sette en begrensning for dens tilsynelatende uendelige spillerom. Jeg vil konsentrere meg om begrepene og fremstillingene som brukes av deltakerne og aktører i moskedebatten, og se på hvilke medierammer disse skaper og hvordan de brukes i debatten.

2.1 Begreper og teoretisk rammeverk

Det har vært en del rammeanalyse som er blitt anvendt på medier, og spesielt i de nordiske landene. F.eks. Allern i boken *nyhetsverdi* (2001), Hillesund i doktoravhandlingen «*Aktører, talerhandlinger og nyhetsdramaturgi*» (1996), Martin Eide og Gudmund Hernes «*Med Død og pine*» (1987). Og Oddgeir Tveiten «*Journalistikk, Makt og meningsdannelse*» (2009).

Det synes mest naturlig å presentere en rekke medievitenskaplige ord og begreper, og deretter bevege fokuset mot medierammene.

Det var Shanto Iyengar (1991) som første skilte mellom episodiske og tematiske rammer. Jeg vil derfor legge frem et bredt begrepsapparat i det landskapet avisartiklene befinner seg. Jeg vil så fortløpende presentere begrepene som nyhetskriterier, samt hva som ligger i dagsordenen. Basisgrunnet for denne studien er de faktiske medierammene som preger de ulike nyhetsmediene, og dermed vil hovedvekten i dette kapitlet dreie seg om ulike definisjoner av begrepet medierammer, og verktøy til å identifisere rammene. Vi vil

vurdere moskebyggingssaken som en rammefortelling, betrakte nyhetsartiklene som narrative tekster, samt redegjøre for hvordan jeg kan identifisere et dramaturgisk mønster i en rammefortelling (Tveiten 2009:93-105). For å kunne beskrive hvilke medierammer som eksisterer i moskedebatten, er det viktig å kontekstualisere de steder disse rammene forekommer, nemlig den norske mediekontekst. Selv om jeg kun vil forholde meg til det som er uttrykt i teksten, er den måten disse uttrykkene og fremstillingene har oppstått på også en betydning for hvordan innholdet fremstår. Det er derfor viktig å presentere en redegjørelse for noen trekk ved norske nyhetsmedier. Teoriene og begrepene som inngår i dem, skal jeg rede for i neste punkt.

2.3 Nyhetskriterier

«Nyhet» er et dagligdags ord som gjerne assosieres med informasjon om noe vi ikke visste fra før (Allern 2001:52). Ifølge Allern (2001) presiserer nyhetsbegrepet og dets brokete ansamling i forsøket på å dissekere nyhetene og legge deres bestanddeler sammen til en håndfull allmenngyldige nyhetsverdier.

Allern (2001) hevder at den «klassiske» nyheten handler om en dramatisk og uventet hendelse, og at det meste av nyhetsstoffet er planlagt og organisert (Ibid., 53). Dette er en god start for å definere nyheter som det redaksjonelle stoffet aviser, radio og fjernsyn presenterer for publikum på nyhetssider eller i sendinger, men en slik tilnærming bringer verken ny innsikt i hvilke hendelser som blir rapportert, eller noen forståelse av hva som ligger bak utvalget av de nyhetssaker som redaksjonene velger å presentere.

Ifølge Allern (2001) er det journalistens fortolkning som gjør hendelser og saksforhold til nyheter, mens nyhetsbegivenheter dreier seg om alle forhold som nyhetsmediene trekker frem i sin omtale (Allern 2001:52-53). Han mener videre at journalistenes hovedoppgave er å representere publikums stemme, og mange stoler på at pressen bringer den viktigste informasjonen videre til og fra befolkningen (Ibid., 18,23).

Allern (2001b:57) påpeker at det i de journalistiske lærebøker er vanlig å presentere en rekke nyhetskriterier. Mer eller mindre ubevisst ligger det likevel noen felles kriterier i bunn for hva som utgjør og skaper en nyhet, såkalte nyhetsverdier. Man snakker ofte om det dreier seg om en nyhetskultur som eksisterer i den enkelte redaksjon. Disse nyhetsverdiene skal hjelpe journalisten å rettferdiggjøre valget av noen hendelser som nyheter framfor andre hendelser og begrunne dette valget (Ibid., 57).

Det er blant annet *vesentlig* hvor relevant og viktig saken er for leserne. Det vil si lesernes mulighet til å identifisere seg med stoffet. Det andre nyhetskriteriet er *identifikasjon*, hvilket innebærer geografisk eller i forhold til kulturell nærhet. Den tredje er

sensasjonselementet; det vil si at hvor overraskende saken er. Det siste dreier seg om *aktualitet*, noe som er karakterisert som nærhet i tid, samt av konflikt (strid og uenighet) hvor det er uenighet og strid (Ibid., 55). Disse kriteriene er som sagt ikke absolutte, og markedsorienteringen til nyhetsmediet vil ofte påvirke hva som anses vesentlig og interessant. Noen hendelser tilfredsstiller i større eller mindre grad nyhetskriteriene og dette skaper stor dekning av saken (Ibid.). Men det er også noen hendelser som ikke tilfredsstiller kriteriene like godt, men som mediene ved hjelp av sin vridning, greier å gjøre større enn hva de egentlig «fortjener» (Ibid.). Ut ifra disse kriterier som *vesentlighet*, *sensasjon*, *aktualitet* og *konflikt* har moskebyggingssaken blitt vurdert som en nyhet av alle redaksjonene hvis tekster er objekt for denne studien (Allern 2001). Muslimsk Union i Agder har dessuten blitt vurdert som nyhetsmaterie ut fra sin betydning for innvandringspolitikk. Dette er premisser som ligger til grunn for mitt valg av moskebyggingssaken som case.

2.4 Nyhet som fortelling

Nyheter kan være både fortellinger og eventyret. Dette gjør at de skal viderefortelles, huskes, og kommenteres. Tuchman (1978) sammenligner nyheten med eventyret: Begge er historier for å viderebringe, kommentere, huske og verdsette som individuelle, offentlige ressurser. Hun mener videre at den måte foreldre forteller eventyr til sine barn på, er preget av at de vet hva barna deres forstår og verdsetter. Barnet er dermed med på å påvirke handlingen i eventyret. På det samme vis blir nyhetsteksten til for å tekkes leseren, helt eller delvis på dennes premisser (Ibid., 86).

Videre mener hun at nyhetene i media alltid blir fortellinger hvor aktører fremstilles som mer eller mindre kompetente eller inkompetente. Hun påpeker at det er umulig å unngå å sette politikere i helte- og skurkeroller når man leser om dem i en nyhetstekst (Ibid.). I artikkelen '*Media: struktur, vridning, drama*' (1984) setter Hernes søkelyset på hvordan medieartikler som omhandler samme tema, over tid gjerne får form som seier, med samme gjennomgangsaktører (Hernes 1984).

I boken til Anders Todal Jensen Toril Aalberg (2007) «*Den medialiserte politikken*», referer han til Hernes (1987) som har skrevet en del om journalistens arbeidsmåter og behandling av stoff. I hans beskrivelser av det *medievriddede samfunnet* må mediene benytte en del teknikker for å fange oppmerksomheten til folk (Anders Todal m.fl. 2007: 104-105). De ulike formene for vinkling av saker kaller han *medievridningsteknikker*.

Hernes beskrivelse av «medievidningsteknikkene» figur 5.1 (Anders Todal m.fl. 2007: 105).

Hernes' medievidningsteknikker:	Eksempler på partienes tilpasninger:
Tilspissing: Fokus på det essensielle «Detaljer» må vike for spissformuleringer	Fokus på to eller tre «hertesaker» som repeteres. Utviklingen av tidseffektiv retorikk og «soundbites»: slagord i form ordspill osv.
Forenkling: Saker må framstilles så enkelt og konsist som mulig	Komplekse sammenhenger brytes ned til enkle for/mot-saker. Retoriske metaforer erstatter kompliserte argumenter.
Polarisering: Konflikt framfor harmoni, polarisering framfor konsensus, svart/hvitt framfor nyanser	Partiene utpeker «hovedmotstander» for å gjøre seg selv mer interessante og få sine saker i fokus. Mer vekt på kritikk enn på egen politikk.
Intensivering: Kort tidshorisont, fokus på øyeblikket.	Utspill: «Noe må gjøres!» Partiene følger mediedagsordnene time for time.
Konkretisering: Enkle saker framfor komplekse, sammensatte saker	Partiene prioriterer enkle framfor komplekse saker. Etos-retorikk: «Jeg løser dine problemer- stol på meg», erstatter logisk retorikk.
Personifisering: Enkelt personer framfor anonyme kollektiver, skjebnen framfor vedtaket	Partiene gjør lederne til tillitvekkende «mediepersonligheter». Patos-retorikk: harme over urett mot enkeltmennesker.

Ettersom mediene sitter på makten til å gi oppmerksomhet, har de også makt til å endre de som vil høres i mediene. Dermed benytter også journalistene kilder disse teknikkene for å nå fram med sine saker og synspunkter (Hernes 1977:7 og Hernes 1984) (Anders Todal m.fl. 2007: 105). Hernes er selv kritisk til disse medievrteknikkene, og han mener at journalistene gjennom sine vinklinger vrir på og manipulerer virkeligheten, og at det innbyr til en kildestrategi og arbeidsform som, bl.a. for politikere, ikke er heldig (Ibid.). Hernes hevder at det ikke er tilstrekkelig å bare se på disse medievidningsteknikkene.

Det er også nødvendig å se på mediadramaturgien når det gjelder valg av tema og innhold. Ikke bare fordi denne kan fungere ubevisst både bak journalisters og lesers rygg, men fordi det er erkjent, og også kan brukes, og brukes strategisk for å forme de virkelighetsbildene som media tegner og som vi lett overtar (Eide og Hernes 1987: 48). I dramaet settes karakterene på prøve og handlingen springer ut av personens karakter med vekt på hvordan aktørens gjerninger påvirker denne følelse, ferdigheter og innsikter slik at dennes egenskaper ikke nødvendigvis forblir de samme over tid (Ibid.). Hernes viser til to typer hendelsesdramaer eller to slags hovedforløp: *hendelsesdramaet* og *karakterdramaet* (Eide og Hernes 1987:49). I et hendelsesdrama er det gjerne en mer eller mindre tilfeldig rekke av ytre

omstendigheter som utgjør prøvelsene for hovedpersonene. Med karakterdrama mener han at det her er karakterens egne valg som åpner for disse omstendighetene (Ibid.). Det finnes blandingsformer der et sub-«plott» påvirker hovedplottet. I et godt drama er hendelsesforløpet og personutviklingen vevet tett sammen (Ibid.). Hernes poengterer at man som medieforsker bør se på mediens innhold og temaer som går igjen ved å identifisere dramaturgiske arketyper: og ikke bare se på dem hver for seg.

2.5 Dagsordenfunksjon

Medienes dagsorden er viktig fordi den påvirker publikum til å være opptatt av enkelte saker fremfor andre. Effektene av en slik rammesetting kan skje på mange ulike måter, og vil variere med tanke på om det gir en direkte eller en indirekte effekt, om de er «*long term eller short term*», eller om de opptrer på makro eller mikronivå.¹⁷

Den oppfatning som finnes hos enkelte medieforskere, er at selv om media ikke direkte forteller publikum hva de skal være opptatt av, har de i hvert fall en funksjon når det gjelder hva publikum skal mene noe om (Bernard Cohen 1963:13). Det at nyhetenes dagsorden styrer vår oppmerksomhet uten nødvendigvis å ha stor innflytelse over våre meninger rundt samfunnsspørsmål, mener Tveiten (2009:40) at det er en variant av den klassiske formulering av dagsordenhypotesen.

Her vil jeg ta for meg «*Makt- og demokratiutredningen*» (1998-2003) ledet av Øyvind Østerud for å belyse rundt maktbegrepet. I boken *Journalistikk, makt og meningsdannelse* (2009) beskriver Tveiten at ideen om nyheter som den fjerde statsmakt, er basert på tanken om at nyhetsmediens påvirkningskraft ligger og bør ligge i den rollen de spiller som forvalter av den offentlige dagsorden (Tveiten 2009: 40).

Begrepet dagsorden brukes om medias evne til å sette dagsorden i opinionen eller hvilke tema som blir fremstilt som viktige i massemedia, og som vil bli oppfattet som sentrale av mottakerne (Martin Eide 2001.). McCombs og Shaw (1972) satte fokus på mediens betydning for den politiske dagsorden. Teorien om mediens dagsordenfunksjon var en ny måte å studere mediens makt på (Ibid.). Et maktbegrep som kan være med på å forklare makten bak mediene er strukturmakt (Øyvind Østerud 2003; Tveiten 2009: 52).

Når mektige grupper i samfunnet samhandler over tid, dannes det mønstre eller strukturer som de selv har fordeler av (Østerud 2003). Derfor kaller noen dette strukturell makt (Tveiten 2009). Strukturmakt handler om hvordan ulike strukturer kan påvirke og forme menneskelig handling (Tveiten 2009). En slik struktur er tilgang på økonomiske ressurser.

¹⁷ Medier og effektstudier: www.tveiten.net/webseite © Oddgeir Tveiten lastet ned 23.september.2014

Maktutredningen konkluderer med at media er et kraftig verktøy for å påvirke opinionen og forme sine politiske oppfatninger. For det første setter media et problem høyere enn andre. For det andre påvirker media velgerne, da de vil gjøre en evaluering på politiske aktører og endre kriteriene som brukes av publikum til å dømme dem (Østerud m.fl. 2003). For det andre er politiske myndigheter satt under langt sterkere press fra massemediene (Ibid.). Media er en plattform for å få eksponering og popularitet, og dermed for å få stemmer for politikerne i den politiske arena (Tveiten 2009).

Men det er i realiteten mediene med sin dagsorden og påvirkningskraft som bestemmer hva politikerne skal vedta. Hvis politiske aktører ønsker å få en plass i media, bør de holde seg til konvensjoner, og genre som er nødvendig av medieorganisasjoner for å prioritere konflikter, maktkamper og drama (Østerud m.fl. 2003). Denne institusjonelt selvstendigjorte mediekonkurransen legger den politiske makten under vedvarende trykk (Ibid.). Beslutningstakere blir i sterkere grad underlagt medienes dagsorden og nyhetsrytme (Ibid.). Medienes makt blir ikke bare dagsordenmakt, men også korridormakt og bakromsmakt i politikens indre gemakker (Martin Eide 2001). Maxwell McCombs (1972) legger fokus på medienes makt til å bestemme hva som skal være de viktigste temaene hver dag:

”Through their day-by-day selection and display of news, editors and news directors focus our attention and influence our perceptions of what are most important issues of the day”(McCombs, 2004:1).

Media påvirker her ikke nødvendigvis folk i å tenke i en spesiell retning. McCombs (2004) henviser til mediedekningen av Bill Clintons presidentskap under ”Lewinsky-gate” for å at folk ikke blir påvirket av, og tar alt media viser for god fisk. Dagsordensteorien sier heller at måten media påvirker folk på ikke er hvordan de skal tenke, men hva de skal ha en mening om. Her får vi en forståelse av at om media legger mest vekt på spesifikke saker vil også publikum legge mest vekt på disse. Men det vil selvfølgelig variere noe fra person til person hvordan man blir påvirket.

McCombs bruker to variabler for å forklare disse forskjellene. Disse er grad av interesse, og behov for orientering. I dette tilfelle hvis man ikke er interessert i temaene som blir tatt opp, vil også dagsordenfunksjonen bli lav (Ibid.). Hvis man derimot har interesse av saken, og også vet mye om temaet fra før, er dagsordenfunksjonen middels. Hvis man derimot ikke vet mye om temaet, og interessen er høy, blir også dagsordenfunksjonen høy (Ibid., 2004:10).

Det er også disse med høy interesse og lav grad av orientering rundt politiske spørsmål hvis mening om bestemte saker er lettest å påvirke i den ene eller andre retningen. Medienes dagsorden ble betraktet som en av de viktigste påvirkningskanalene mellom politikere, media og velgerne (Ibid.).

Dagsordenfunksjonen innebærer med andre ord at media har evne til å presentere eller publisere tema og definere hvor viktig dette er for publikum. Denne typen av tilnærmingen har fått kritikk fordi den i sin fokusering på hva som blir fremstilt tar lite hensyn til hvordan det blir fremstilt. Det er også blitt tillagt lite vekt på publikum med tanke på hvilken rolle deres prioriteringer spiller i et samspill med medienes prioriteringer (Hagen 1998). Det er klart og tydelig at mediene er en viktig informasjonskilde for politikerne, og at mange saker er blitt tatt i Stortinget og kommunestyre som et resultat av medienes søkelys på dem (Ibid.).

Det har gått så langt at man kan hevde at mediene ikke bare påvirker politikens innhold, men også de politiske prosessenes forløp, ved at mange politikere planlegger sine politiske utspill med utgangspunkt i medienes tidsrytme (Waldahle 1999:215). På den annen side blir saker som mediene vektlegger vurdert som viktigere enn saker som får liten omtale. Dette kan ses på som en hierarkisk prioritering av saker, hvor medienes prioriteringer stemmer overens med publikums prioriteringer (McCombs og Shaw 1972). Et arsenal av saker kjemper en iherdig kamp for å komme på medienes dagsorden, men bare et fåtall når som vi vet dit-(Ibid.).

”Når nyhetsjournalistikken fremhever en sak, påvirkes du og jeg til å forholde oss til den. Men det fungerer jo bare slik hvis vi er aktive brukere av nyhetsmedia» (Tveiten 2009: 38,39-40).

Tveiten (2009:40-41) beskriver at mediene også påvirker den politiske dagsorden via sin rolle som vaktbikkje ved at mediene eksempelvis setter søkelyset på kritikkverdige forhold ved samfunnet (Ibid.). Dette fører så igjen til at saken som et neste trekk dukker opp på politikernes dagsorden. Enkelte politiske saker står også lenger på medienes dagsorden enn andre og dette viser at det kan være stor grad av uenighet og konflikt blant politikerne.

Et godt eksempel vedrørende prioritering av saker på dagsordenen, henviser vi til medieforskeren Waldahl (1998) som peker på at folk flest i dag er enige om at situasjonen i norsk helsevesen med lange behandlingstid for mange operative inngrep ikke er tilfredsstillende, og saken blir stående i første rekke på dagsordenen fordi det ikke er enighet om hvordan forholdene kan bedres (Waldahl 1998:216). På den annen side berører publikums dagsorden medienes dagsorden gjennom leserinnlegg. I forbindelse med dagsordenfunksjonen er det vanlig å snakke om tre typer: Medienes, den politiske og publikums dagsorden. Det er

videre en sammenheng mellom de tre dagsordenene idet de gjensidig påvirker hverandre. Medienes dagsorden påvirker publikums dagsorden i form av de rammer mediene setter for samfunnsdebatten (Waldahl 1998). Publikum har en tendens til å vektlegge de samme spørsmålene som mediene gir en sentral plass. Publikums dagsorden består for øvrig av relativt få saker. Dette er blitt kartlagt gjennom undersøkelser foretatt av opinionsbyråer, hvor publikum blir oppfordret til å nevne så mange temaer som mulig som oppstår i deres hverdag (Ibid.). Mediene påvirker den politiske dagsorden gjennom sin rolle som vaktbikkje.

Dette viser til at mediene som et kan sette søkelyset på kritikkverdige forhold i samfunnet, som så i neste omgang blir satt på politikernes dagsorden. Publikums dagsorden berører medienes dagsorden på flere måter, bl.a. ved at publikum skriver leserinnlegg og kronikker (Ibid.). Han beskriver videre at media er avhengig av å selge produktet sitt til publikum, og således må tilpasse budskapet slik at det selger. Publikums dagsorden vil også kunne påvirke politikernes dagsorden ettersom politikerne og de politiske partier hele tiden ønsker å høste appell og vinne velgere (Ibid.). Drivkreftene og teoriene som vi har sett ovenfor gir oss forskjellige verktøy for å se på hva slags påvirkning mediemakt faktisk har på samfunnet i dag.

2.6 Medienes tolkningsrammer

Det meste av studier vedr. medienes tolkningsrammer er gjort på amerikanske forhold, men det finnes også en del systematisk kunnskap om bruk av tolkningsrammer i norske medier (Anders m.fl. 2007:181). Alle typer medium er vi avhengig av tolkningsrammer som bidrar til å gjøre isolerte hendelser mer begripelige. Slike rammer kan finnes på mange nivåer, og hvilken tolkningshorisont nyhetene gis, er med på å gi dem mening.

Tolkningsrammer blir i engelsk litteratur omtalt som «frames» Substantivet «frames» eller på norsk «ramme», er en metafor til objektet bilderammen. I min analyse vil det bli brukt det norske begrepet «ramme». Fædrelandsvennen, Agderposten og NRK Sørlandet henter sitt stoff fra virkeligheten, men fremstillingen er et resultat av fortellinger og tolkninger. Journalistene bruker tolkningsrammer for å gi mening til det som skjer og for å videreformidle stoffet til velgerne (Tveite 2009:109).

De redaksjonelle rammene kan kalles medierammer fordi de består av en rekke gjentatte tolkninger, bl.a. presentasjon, synliggjøring, som brukes for å vurdere store informasjonsmengder og for å presentere det i et journalistisk format (Ibid.). Medienes evne til å påvirke den politiske dagsorden blir ofte trukket fram som et av de viktigste eksemplene på medienes politiske makt (Østerud m.fl.2003). Rammebegrepet i samfunnsvitenskapen skriver seg tilbake til Erving Goffman (1974) og danner grunnlaget for de retningene innen

sosiologi som går under betegnelsen symbolsk interaksjonisme og konversasjonsanalyse (Tveiten 2009:104-105). Goffman brukte teorien til å forklare hvordan individer skapte mening gjennom å sette opplevelser og begivenheter inn i rammer. Goffman (1974) definerer slike rammer som organisasjonsprinsipper som styrer sosiale handlinger og vår deltakelse i dem. Vi sammenligner opplevelser og begivenheter og bruker tolkningsrammer for å gi mening til det vi opplever og deltar i” (Erving Goffman 1974).

“When the individual in our Western society recognizes a particular event. He tends, whatever else he does, to imply in this response one or more frameworks or schemata of interpretation of a kind that can be called primary” (Goffman 1974:21).

Tuchman (1978) presenterer nyhetsramme som følge:

« News is a window on the world. The view through a window depends upon whether the window is small or large, has many panes or few, whether the glass is opaque or clear, whether the window face a street or a backyard. The unfolding scene also depends upon where one stands, far or near, corning one’s neck to the side, or gazing straight ahead, eyes parallel to the wall in which the window is encased” (Tuchman 1978:1).

Begrepet er sprunget ut fra begrepet tolkningsrammer, som opprinnelig ble brukt i psykologi og kognitiv teori (Gamson, William 1992:384). Tuchman brukte over vinduet som en metafor for å forklare dette. Hva vi ser avhenger dessuten ikke bare av hva som skjer der ute, men også av vårt eget ståsted. Vinduer har alltid en ramme som begrenser utsynet. Nyheter bør altså ikke studeres som vindu, men heller som en ramme for hva vi får og kan se (Tuchman 1987). Dette betyr at noen må ta avgjørelser over hva som skal være med i en tekst og hvordan denne skal fremstilles. Det handler ikke bare om i hvilken retning speilet eller ruta er vendt, men også om journalistens og redaksjonens ståsted i forhold til saken som skal omtales. Ved å sette ting i sammenheng, oppnår man forståelse.

For å se om ulike aviser opererer med ulike medierammer i forhold til moskedebatten, er det avgjørende å sortere aviser som har forskjellige politiske og ideologiske standpunkt. Det norske mediebildet har en særegen historie som danner utgangspunktet for noen av de forskjellige avisene jeg har med i utvalget. Norsk avispressen utviklet tidlig et trekk der avisene hadde tilknytning til ulike politiske partier (Østbye Helge 1997), og denne politiske eierstrukturen holdt seg for enkelt aviser helt til opp til begynnelsen av 90-tallet (Ibid.). Denne tilknytningstradisjonen gjorde det norske mediebildet oppdelt og ideologisk rettet. Spesielt ser man at Arbeidspartiet (Ap) har sterke tradisjoner med eierskap til aviser, men også Venstre og Høyre har hatt mange aviser som sine talerør. En konsekvens av dette var at det ofte var minst to konkurrerende aviser i byer og tettsteder, og at disse hadde hver sin ideologiske og politiske mening.

2.7 Medierammer

Når vi knytter begrepet og teorien om tolkningsrammer til mediene, er det i norsk sammenheng vanlig å snakke om medierammer. Til tross for at teorien om medierammer er svært utbredt i ulike fagmiljøer, er det lite enighet om hvordan begrepet skal defineres, hvordan rammer skal identifiseres og hvordan de påvirker vår tenkning generelt (Entman 1993:51). Derfor er det fortsatt ulike definisjoner av begrepet. Felles for dem er at de alle har fokus på perspektiv og fortolkning. Entmans definisjon er som følger:

«To frame is to select some aspects of perceived reality and make them more salient in a communicating text, in such a way to promote a particular problem definition, causal interpretation moral evaluation, and /or treatment recommendation for them item described (...)» (Entman, 1993: 53).

Entman (2004:23) ser en problematikk rundt rammeanalysens vage vesen. Ved hjelp av hans fremgangsmåter mener han at man vil kunne se analyseformen som et praktisk og anvendelig hjelpemiddel. Man vil være nødt til å tenke systematisk og skjematisk og hele veien gjøre seg i stand til å rangere og gradere ulike nyhetstekster. En slik tilnærming vil kunne gjøre rammeanalysen mer konkret og håndgripelig, og sette en begrensning for dens tilsynelatende uendelige spillerom. Entman (2004) mener at det er nødvendig å reservere rammebegrepet for denne type analyse, og heller bruker andre termer for beslektete temaer.

Entman definerer i boken «*Projections of power*» (2004)

«The verb «to frame» refers to the process of selection and highlighting some aspects of a perceived reality, and enhancing the salience of an interpretation and evaluation of that reality (2004:26).

Entman beskriver rammedannelse som et forløp hvor journalister omdanner og evaluerer en forståelse av en bestemt situasjon (Entman 2004).

Todd Gitlins (1980:7) definisjon er følgende:

»Media frames are persistent patterns of cognition, interpretation, and presentation, of selection, emphasis, and exclusion, by which symbol-handlers routinely organize discourse, whether verbal or visual» (Ibid., 1980: 7).

Slike rammer tillater journalister å behandle store informasjonsmengder raskt, gjenkjenne dem som informasjon, tilegne dem kognitive kategorier, og å pakke inn informasjonen for effektiv videresending til publikum (Gitlin 1980). Rammene vil gjøre det lettere for publikum

å fordøye sakene, og å forstå sammenhengen. De øker gjenkjennelsen, og skaper mening (Ibid.). Selv om det finnes ulike definisjoner av dette begrepet, er de fleste teoretikerne innenfor dette feltet enige om at medierammer handler om utvelgelse av aspekter og perspektiver for å bidra til forståelse av begivenheten eller det teamet som teksten bygger på. Bak medierammene ligger det retoriske og stilistiske grep, som bidrar til å skape mening for den som leser teksten. «Medierammer er delte sosiale og organiserende prinsipper, som holder seg over tid, og som arbeider symbolsk for å gi struktur til den sosiale verden på en meningsfull måte» (Reese, Stephen 2001:11).

Entman (2004) har beskrevet at rammer handler om å selektere og rette søkelyset mot enkelte faktorer ved en hendelse, slik at den blir mer konkret og forståelig for leseren. En slik innramming er med på å gjøre hendelsen mer betydningsfull, fange leserens oppmerksomhet og gjøre det lettere for publikum å huske informasjonen som blir gitt (Entman 1993:53). Altså, rett og slett å gjøre det enklere for leserne å oppfatte nyhetens kjerne (Ibid.). Entman (2004) sier videre at rammen dreier seg om sette fokus på enkelte aspekter i fremstillingen av en sak med det formål å fremprovosere bestemte oppfatninger av saken (Entman 2004:5). Entman legger vekt på at rammen kan være med på fremme en løsning på et problem. Her snakker Entman om problemer, diagnostiserer årsaker, lager moralske vurderinger og foreslår svar (Entman 2004). Nyhetene blir del av en lengre fortelling. Medierammer veileder mottakernes tenkning om den enkeltstående nyheten. Medierammer handler derfor om budskapets mening og makt.

Men fordi de mangler en felles forståelse av rammer, lar journalistene ofte dyktige mediemanipulatorer tvinge sin dominerende ramme på nyhetene (Entman 1993: 43). Begrepet defineres ofte tilfeldig, og med en antatt underforstått betydning av ordet for både leser og forskere. Derfor foreslår Entman en mer presis og universell forståelse av innramming som kan brukes tverrfaglig, og som en begrunnelse for å samle feltet (Ibid.). Ramme er et ledende begrep innenfor medier og kommunikasjonsforskningen. «*Framing*»-forskeren Entman skriver at «*framing*» skjer når media vil fremheve et emne som viktig og er spesielt aktuelt når det gjelder politiske nyheter der nyhetsrammen er et uttrykk for makt (Ibid., 55). Entman definisjon legger vekt på to aspekter, nemlig utvelgelse og vektlegging. Innramming av nyheter i denne sammenheng betyr å velge ut enkelte aspekter ved virkeligheten og fremheve disse.

I 2007 modifierer Entman definisjonen fra (1993) til følgende:

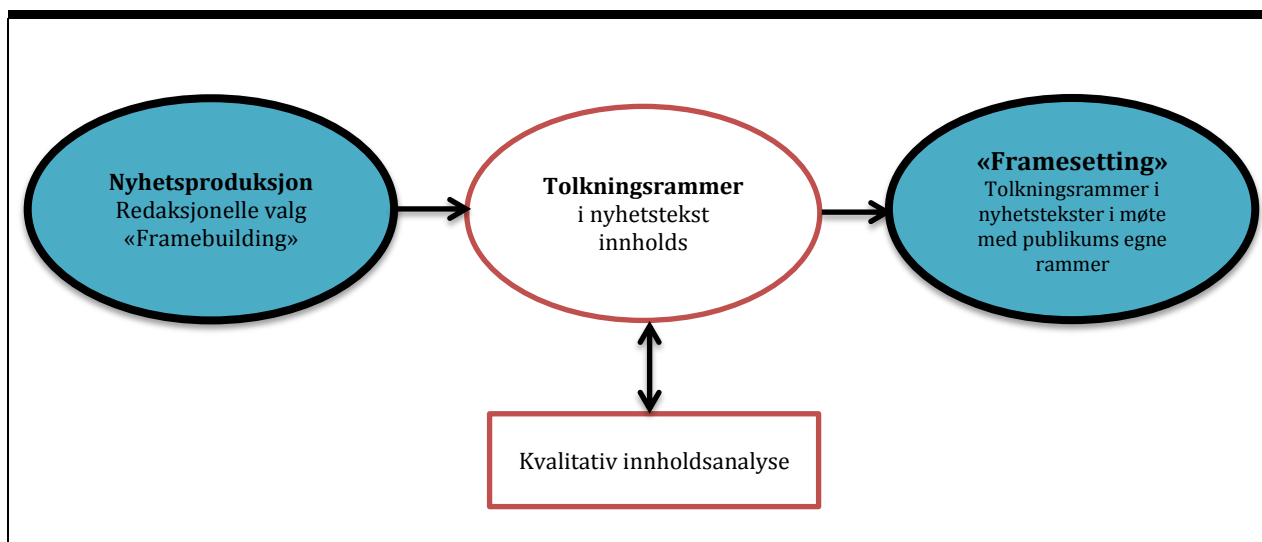
"We can define framing as the process of culling a few elements of perceived reality and assembling a narrative that highlights connections among them to promote a particular interpretation" (Ibid: 164).

Her blir det enda tydeligere at journalistikk handler om å fremheve noen elementer av virkeligheten fremfor andre for å fremprovosere bestemte oppfatninger av en sak. Ved å vektlegge en side av saken, vil journalisten - bevisst eller ubevisst - lede tanken bort fra andre sider av saken (Entman 1993: 52-55). *Frames* handler altså om å legge opp til en foretrukken fortolkning, som blir «den dominerende mening» i teksten.

Her poengterer Entman at selv om journalister etterstreber objektivitet, så vil de likevel bevisst eller ubevisst formidle dominerende meninger (Ibid., 56). Det rammene gjør, er å belyse visse deler av informasjonen som er emnet for kommunikasjon. Dermed står disse delene fram som mer fremtredende; noe som medfører at den delen av informasjonen som blir lagt mer merke til, blir mer meningsfull eller troverdig for publikum. Jo mer fremtredende man gjør deler av informasjonen, desto større sannsynlighet vil det være for at mottakerne oppfatter informasjonen, oppdager meningen og på den måten bearbeider og lagrer informasjonen (Ibid., 53).

I boken «*Framing Europe*» (2003) har Clases H. De Vreeses beskrevet medierammer som en prosess gjennom tre dimensjoner som involverer både journalisters utvelgelse av en nyhet, medierammer som defineres i et medieinnhold og effekter som dermed skapes hos publikum. Vreeses beskriver nyhetsrammer som en prosess i tre dimensjoner:

Nyhetsrammer som prosess i tre dimensjoner har jeg illustrert ut fra Vreeses analyse.

Figur 1.0 Viser en illustrasjon av nyhetsrammer som prosess i tre dimensjoner.

Den første dimensjonen består i at journalister benytter rammer når de skal produsere en historie. Det som bestemmer rammene her kan være redaksjonelle valg av tolkningsrammer. Denne delen av prosessen kaller Vreese (2003:42) for «*framebuilding*» og det er her

utvelgelsen av nyhetene foretas. Den andre dimensjonen i prosessen, nemlig selve nyhetstekstene og analysen dreier seg om innholdet i disse (Ibid., 44). Det er denne delen av medierammeprosessen som blir vektlagt i kvalitativ analyse i kapittel 5. Det er gjennom tekstene at mediene utøver sin makt, påvirker holdninger, formidler kunnskap, og synspunkter (Østbye et al. 2007:57). En slik analyse av medierammer gir oss et godt utgangspunkt for å kunne forstå mediens rolle, og særlig i politisk sammenheng.

Entman (2004) medierammer handler om hvordan mediene rammer en bestemt sak, og enhver sak er presenterer på ulike måter og er avhengige av hvilke rammer mediene uttrykker for. Den tredje dimensjonen handler om «*Framesetting*». Mediene setter stoffet inn i rammer for å gjøre nyheten meningsfull og interessant, og legger til rette for tolkningsrammer når de produserer nyheter. (Vreese 2003:4.). I en slik avgrensning ligger det at det for eksempel ikke er rom for å skissere maktforhold i nyhetsproduksjonen, eller å avdekke maktstrukturer i nyhetens møte med publikum.

2.8 Episodiske og tematiske fremstillinger

Shanto Iyengar (1991) trekker et skille mellom to typer nyhetsrammer, nemlig den *episodiske* og den *tematiske*.

Episodiske rammer innebærer at offentlige spørsmål behandles og belyses gjennom helt konkrete og spesifikke begivenheter (Iyengar 1991:14). F.eks. en arbeidsløse eller en hjemløs person, et mord og lignende. Dette er vanlig i fjernsynets nyhetssendinger, rett og slett fordi de gir gode bilder. Nyheter med en episodisk medieramme har form som en episode eller en hendelsesorientert rapport.

Prioritering av en episodisk medieramme har konsekvenser for hvilke hendelser som blir til nyheter. Det er mange hendelser som ikke passer inn i dette nyhetsformatet. Spesielt gjelder det hendelser som ikke lar seg *konkretisere, personifisere og billedlegge* (Ibid.). Et godt eksempel på dette er at innvandring blir fremstilt som et problem som grunner i personlige og kulturelle egenskaper hos innvandrerne. Ansvar flytter fra myndighetene til individet. Nyhetene blir individualisert og personifisering.

Tematiske rammer setter de spørsmål som tas opp; inn i en mer abstrakt eller allmenn kontekst (Ibid.). For eksempel de som knyttes opp mot nyhetssendinger til redaksjoner om offentlige velferdstiltak, endringer i sysselsettingssituasjonen eller i kriminalutviklingen og lignende (Iyengar og Simon, 1991; 1997). Journalisten gir publikum bakgrunnsinformasjon, og presenterer løsning og konsekvenser ved saken (Iyengar 1991:14). Et eks. på tematisk medieramme kan være en reportasje om regjeringens prioritering av velferdspolitikken eller en generell presentasjon av statsbudsjett. Vreese (2003) opererer med en tilsvarende todeling.

Han skiller mellom temaspesifikke nyhetsrammer «*issue-specific news frame*» og generelle nyhetsrammer «*generic news frames*» (Vreese 2003:28). I analysen benyttes Iyengars begreper som også har en sentral del i oppgaven. Iyengar hevder at alle nyheter i utgangspunktet kan være enten episodiske eller tematiske eller i en større eller mindre grad være en kombinasjon av begge deler (Ibid.). En typisk episodisk medieramme kan ta for seg en persons handlinger uten å legge vekt på bakgrunnen for handlingen, eller se på dets årsaker og konsekvenser (Ibid.). Den essensielle forskjellen er at episodiske tolkningsrammer skildrer konkrete hendelser som illustrerer temaer, mens tematisk tolkningsrammer presenterer en historie på generelt eller kollektivt grunnlag (Iyengar 1991:14). Overgangen er glidende og de to rammene er ikke gjensidig utelukkende. Det at episodiske og tematiske rammer kan brukes på alle medietekster er en av grunnene til at jeg har valgt å benytte dem.

En kan si at en episodisk ramme kan synes å være en fortelling på mikronivå, mens en tematisk ramme befinner seg mer på et makronivå. Ifølge Iyengar (1991) anvender amerikanske fjernsynsmedier i økende grad episodiske rammer, fordi hendelser som i liten grad lar seg konkretisere, personifisere og billedliggjøring, passer dårlig inn i dagens nyhetsformat, som legger stor vekt å gjøre hendelsen enkel å forstå (Allern og Pollack 2009:18). En direkte konsekvens av å bruke episodiske rammer, er at publikum da har større tilbøyelighet til å plassere ansvaret for det som skjer i samfunnet hos enkeltindividet. Tematiske rammer setter de spørsmål som tas opp, inn i et mer abstrakt eller allmenn kontekst. Iyengar (1991) beskriver videre at tematiske medierammer åpner for en fremstillinger hvor offentlige saker blir presentert i en mer generell og abstrakt kontekst. Med utgangspunkt i Iyengars begreper forklarer Anders Todal Jenssen og Toril Aalberg (2004) at:

«Med en episodisk tolkningsramme fremheves det unike aspektet av en hendelse, med en tematisk ramme settes enkelthendelser inn i en større sammenheng, gjerne som et eksempel på en mer generell tendens eller et allment fenomen(..) En episodisk ramme fører gjerne til at ansvar individualiseres, men en tematisk ramme politiserer en sak» (Jenssen og Aalberg 2004: 330-331).

Medierammene opptrer ofte blandede, selv om en fremstilling kan dominere (Iyengar 1991:14). I det analysekapitlet vil jeg legge vekt på både tematiske og episodiske medierammer som tar sitt utgangspunkt i en hendelse eller begivenhet innenfor prosessen, når det dreier seg om fremstilling av moskedebatten i Agder region. Når det gjelder tematiske rammer, har jeg valgt å analysere kommentarer som tar for seg prosessen på et mer overordnet nivå, og med dette tar utgangspunkt i selve prosessen og ikke en hendelse. En slik todeling som følge av Vreese (2003) kan hjelpe en analytiker å legge et konkret innhold i rammebegrepet.

Kapittel 3 Metodisk tilnærming

3.1 Innledning

I denne oppgaven er det brukt to metoder for å belyse problemstillingen. Den første metoden er en kvantitativ innholdsanalyse, hvor fokuset er på hvilke røster og holdninger som kommer frem i utvalget. Den andre metoden er kvalitativ tekstanalyse, hvor fokuset er å gi økt forståelse for hvordan de dominerende medierammene blir skapt i de forskjellige avisredaksjonene og derved gir et detaljert innsyn i hvordan de sentrale nyhetsrammene er oppbygd og hvordan de kan forankre teksten i en nyhetsramme. En kombinasjon av flere forskjellige tilnæringsmåter for å kartlegge en problemstilling kalles *metodetriangulering*. Sigmund Grønmo (2004:20) gir tre brede argumenter for metodetriangulering:

Trianguleringen gjør det lettere å arbeide med flere teorier samtidig. Den styrker tilliten til metodene og resultatene i en gitt studie. Den kan også danne grunnlag for en faglig fornyelse, for eks. hvis det er sprik mellom resultatene en får ved bruk av ulike metoder. Ut i fra en slik metodisk tilnærming, vil en ønske å kompensere for svakheter ved en metode ved å bruke flere metodiske kategorier. Videre vil jeg diskutere oppgavens metodiske kvaliteter ved å se nærmere på begrepene validitet, reliabilitet og utfordringen ved datainnsamlingen. Ved å benytte forskjellige metoder i analysen vil jeg gi et svar på hva innholdet i moskedebatten er, hvilke medierammer som opptrer i denne debatten, og ikke minst hvordan disse rammene oppstår. Gjennom en kombinasjon av kvantitativ og kvalitativ innholdsanalyse vil jeg belyse problemstillingene og komme frem til svarene på disse spørsmålene.

For å belyse problemstillingene vil jeg ha en kvantitativ analyse av omfanget av moskedebatten og en kvalitativ analyse av medierammer som er et organiseringsprinsipp for hvilke journalistiske valg som tas ved fremstillingen av en sak eller tema. Første del av den kvantitative analysen som viser omfanget, hvilke syn som slipper til i og hvem som deltar i moskedebatten. Denne analysen kvantifiserer de ulike sidene ved debatten og gir grunnlag for å se noen trekk og tendenser i hvordan debatten har forløpt.

En gjennomgang av en kvantitativ metode kan organisere og skaffe oversikt over materialet, og ligge til grunn for en videre kvalitativ analyse. I den andre delen av analysen vil jeg finne de medierammene som er blitt brukt i moskedebatten. Jeg vil nærmere se på noen utvalgte tekster og la funnene styre hvilke rammer jeg etablerer og hva jeg velger å kalle disse. Moskesaken kan fremstilles som enten islamisering eller som et fritt valg av en religion eller et uttrykk for religionsfrihet. Dette er det som har preget moskedebatten mest og utgjør slik jeg ser det, det viktigste skillet i argumentasjonen. Er moskeen et sted for å etablere ekstremistiske miljøer som bør forbys eller er det uttrykk for religionsfrihet, som for

muslimske praktiserende er et sted de selvsagt har rett til. I tillegg til dette hovedskillet er det enkelte andre beslektede fremstillinger jeg vil se etter og som kan gå inn i dette skillet. Det har vært ulike fremstillinger av hvordan Islam, muslimsk kultur og tradisjon er blitt en del av det norske samfunnet. Er det en positiv fremstilling av muslimer som formidles, eller fremstilles islam og muslimer som en form for trussel mot vestlig verdier.

3.2 Tekstanalyse og innholdsanalyse

Ifølge Østbye et al. (2007: 57-58) har tekstanalyse av naturlige årsaker, hatt en sentral plass blant medieforskerne siden faget ble etablert som disiplin. Det er gjennom tekstene at mediene utøver sin makt, påvirker holdninger, formidler kunnskap, og synspunkter. Hva innebærer tekstanalyse? Ifølge (Østbye et al. 2007:59) stiller forskere i tekstanalyser spørsmål til teksten. Dette er spørsmål som springer ut av et ønske om å vite noe om en bestemt tekst eller en type tekst. Østbye et al. (2007) skriver videre at tekstanalyse er en generell betegnelse for kvalitative tilnæringsmåter til tekster. Fordi en tekstanalyse jo forutsetter et perspektiv, begreper og en problemstilling som gir analysen retning og redskaper til å forstå tekstene med. Det finnes to typer innholdsanalyse: Den kvantitative og den kvalitative analyse. Her skal jeg konsentrere meg om den kvantitative innholdsanalysen.

Denne type analyse går ut på å systematisere de deler av innholdet i ulike dokumenter som er relevante for gitte problemstillinger. Argumentet for å bruke innholdsanalyse er at det for å forstå problemstillingen, er viktig å belyse blant annet hvilke røster og holdninger som kommer frem i de forskjellige avisene, og systematisere disse til noe som kan telles, og måles, altså kvantifiseres. Dette er viktig for å få en viss pekepinn på det antall personer som deltar aktivt i moskedebatten i mediene: på den ene siden moskeskeptikere, og på den andre siden de som forsvarer moskeen.

3.3 Kvantitativ og kvalitative metode

Ved enhver vitenskapelig forskning er valg av metode en sentral del av forskningsprosessen. Begrepet metode omfatter imidlertid mange forhold som vil være avhengig av hva slags type forskning det dreier seg om. Metode kan enkelt defineres som det å være en systematisk måte å undersøke virkeligheten på. Det er de midlene vi benytter for å belyse ulike problemstillinger og for å komme fram til ny kunnskap og erkjennelse, som inngår i denne (Halvorsen 1993). Sett ut ifra et tradisjonelt forskningsperspektiv, skiller vi ofte mellom kvalitative og kvantitative metoder. Det er ikke slik at kun en av metodene er den rette, derfor må man ta utgangspunkt i problemstillingen for å finne den metode som egner seg best og den man primært bør bruke for å bearbeide den problemstillingen man arbeider med (Gentikow

2005). I min analyse vil jeg ha en kvantitativ innholdsanalyse der jeg ser på forekomster av ulike elementer som kan spores i teksten, og en kvalitativ innholdsanalyse av medierammene.

3.4 Kvantitativ og kvalitative innholdsanalyse av medieinnholdet

Kvantitativ innholdsanalyse handler om å telle eller måle forekomsten av visse deler eller elementer i en tekst (Bergström og Boreus, 2000:45). Det kan være forskjellige elementer i en tekst som kan telles. Det kan komme frem av et enkelte ord eller uttrykk som benyttes, andre kan være lengden på en artikkel eller hvor ofte en spesiell foreteelse er nevnt (Tveiten 2009:76). En definisjon av kvantitativ innholdsanalyse er dataregistrering som søker mot en systematisk, objektiv og kvantitativ beskrivelse av innholdet i et budskap (Østbye et al. 1997:204). Målet er å behandle dataene på en systematisk og strukturert måte slik at materialet som brukes i forskningen forblir valide.

Derfor bør man formulerer generelle regler for hvordan man gjennomfører analysen. Objektivitet dreier seg i utgangspunkt om at det i størst mulig grad forsøkes å redusere forskerens skjønn når materialet gjennomgås, og at andre forskere eller kodere som går gjennom det samme materiale ville ha kommet frem til samme resultat (Ibid., 1997: 204). Dette kalles innenfor forskningsmiljøene for intersubjektivitet (Ibid.). Grønmo (2004: 225) forklarer en intersubjektivitetstest slik: Ved innholdsanalyse kan ulike kodere kode den samme teksten uavhengig av hverandre, men basert på samme kodeskjema og samme kodeinstruks. Uansett om kodingen foregår samtidig eller på ulike tidspunkter, vil teksten være den samme, slik at hele avviket mellom koderne kan betraktes som manglende intersubjektivitet og dermed demonstrere et reliabilitetsproblem (Ibid.).

Det vil si at intersubjektivitet stiller store krav til hvordan reglene for behandlingen av materialet presiseres. Det er ikke en objektiv beskrivelse av virkeligheten som søkes her, men det er fordi det alltid ligger subjektive vurderinger i en analyse. For eks. ligger det kvalitative vurderinger til grunn for valget av variabler. I tillegg til dette kan man også ha variabler og kategorier som går på kvalitative egenskaper ved det materialet man analyserer (Østbye et al. 1997). Kvalitativ metode kjennetegnes ved bruk av induktiv tilnærming (Holme og Solvang 1996). Kvalitative metoder ser etter dypere sammenhenger eller tolkninger i en tekst (Ibid.). Kvalitativ metode vil si å gå dypt inn i et avgrenset materiale.

Denne metoden er en åpent eksplorerende og mindre regelbundet metode enn en kvantitativ metode. Samtidig er det viktig å følge noen regler og bruke systematikk i gjennomførelsen av en kvalitativ undersøkelse, for å styrke undersøkelsens validitet og reliabilitet (Gentikow 2005: 56-59).

Kjennetegnet ved induktiv forskning innebærer nærhet, sensitivitet og åpen interaksjon (Gentikow 2005), mens i kvantitativ metode er derimot forholdet til datakilden preget av større avstand, selektivitet og programmert interaksjon. Det stilles større krav til statistisk generalisering og representativ oversikt (Grønmo 1996). For noen undersøkelser er det viktig å kunne generalisere ut fra de funnene man gjør, hvilket er vanskelig med kvalitativ metode. Isteden skal denne prøve å oppnå en analytisk kompleksitet, som å se på en problemstilling fra flere sider, og gå dypt og grundig inn i det materialet man undersøker for å gi en rikest mulig beskrivelse av det (Ibid., 1996:164).

3.5 Datamaterialet

En grundigere tekstanalyse av hver artikkel vil lett bli for omfattende hvis man opererer med et stort antall tekster. Men jeg skal foreta en dybdeanalyse av de utvalgte artikler. Det kan være mange forskjellige formål med å gjennomføre en kvantitativ analyse; likhetstrekket er at det alltid er noe som skal telles (Bergström og Boreus, 2000: 45). Man kan måle hvor ofte et tema eller emne omtales i utvalgte medier, hvor mange artikler som forekommer over en bestemt periode, i forhold til totalmengden av f.eks. arealet i en avis eller antallet uttrykte holdninger til et fenomen eller et tema.

Dette er interessant for å se om omtalen av et tema eller sakskompleks forandres av måten det omtales på. Jeg går nå tilbake til hvordan medierammer kan etableres, og deretter enten forsterkes, svekkes eller forandres over tid (Bergström og Boreus 2000: 47,48-49). Moskedebatten slik den fremstår i norske media strekker seg over et tidsrom på mer enn tre år. I denne perioden varierer både intensitet og fokus i debatten. Skiftende og økt intensitet er ofte utløst av konkrete hendelser, enten på lokalt, nasjonalt eller internasjonalt nivå, som 22. juni terror angrepet i Oslo, debatten om bruk av hodeplagg i politiet og en rekke andre hendelser. Disse hendelsene kan også føre moskedebatten inn på nye spor.

Min analyseperiode strekker seg fra juni 2011 frem til høsten 2014. Totalt var det i denne perioden 200 nettartikler fordelt på de tre avisene. Jeg har valgt en ganske grovsorterende analyse med forholdsvis få variabler og enheter, fordi fokuset i denne delen av analysen er å se store trekk i materialet på en enkel måte. Jeg kommer ikke til å gjennomføre en full kvantitativ innholdsanalyse i denne oppgaven, men for å strukturere materialet mitt har jeg valgt i tillegg til tekstanalysen å bruke en enkel kvantitativ analyse for fremstilling av kvantifiserbare forhold i materialet. For å gjennomføre en innholdsanalyse er det meget viktig at materialet organiseres i enheter, variabler og verdier. Her må man definere hvilke enheter man vil bruke, omfanget av enheter det vil si (universet) og om man skal bruke alle enhetene eller et utvalg av dem. I tillegg til dette må man bestemme hvor mange og hvilke egenskaper i

enhetene som skal presenteres og avgjøre hvordan dette best kan gjøres (Østbye et al. 1997:208). Det finnes ingen konkrete eller faste enheter som peker seg ut i f.eks. en analyse av aviser. Men man må foreta et valg og min kodingsenhet i denne analysen blir *artikkel*.

Hvordan jeg vil definere dette uttrykket, kommer jeg tilbake i beskrivelsen av variabler (se vedlegg kodeboka 4). Det som er mest viktig å etablere er sammenhengen mellom de begreper man behandler på teorinivå og de variabler og kategorier som brukes i kodingen av materialet (Østbye et al. 1997:213). Ved å definere de ulike egenskapene i kodeboka skapes det også definisjonsmessig validitet. Dette kan ha noe å si i forhold til det å etablere et godt samsvar mellom teorien man bruker og undersøkelsen man utfører, og at disse henger godt sammen. Med utgangspunkt i forskningsspørsmålet har jeg lest gjennom hver artikkel på jakt etter det som er relevant i forhold til moskedebatten, altså hvor mange artikler den består av, hvilke type artikler som er trykt og hvem som kommer til orde. Dette vil jeg komme mer inn på i den *kvalitative* delen av analysen. Der vil jeg foreta en rammeanalyse og se på hvordan presentasjonen av moskedebatten utformes og blir fremstilt i media.

3.6 Datainnsamling og utvalg av metoder

Innledningsvis ble det presentert hva grunnen var for at nettopp disse avisene ble valgt. Poenget med utvalget er å ha et rimelig bredt datagrunnlag fra ulike aviser med forskjellige ideologisk, politisk og historisk bakgrunn. Valget falt på tre regionale og lokale nettaviser, og jeg har valgt åtte forskjellige variabler som jeg har gjort noteringer av for alle de tre avisene. Noteringene er gjort med utgangspunkt i alle artikler som handler om moskedebatten på Sørlandet for denne perioden. Jeg har konsentrert meg om de artiklene som går direkte på moskedebatten som fenomen eller innlegg i debatten. For å gjennomføre dette er noteringene registret manuelt og deretter lagt inn i SPSS (statistikkprogrammet). Behovet for multivariate analyser er ikke stort, og antallet enheter så lavt for noen variabler, at jeg ikke anså det som nødvendig. I den neste punkt vil jeg gjøre rede for de variablene og verdiene som jeg bruker i den kvantitative innholdsanalysen.

3.7 Valg av enheter

I innholdsanalysen er det viktig å bestemme hva som utgjør populasjonen av enheter, altså hvilke enheter som skal undersøkes, hvor stort utvalget skal være, og hvordan dette skal velges ut. De enhetene jeg har sett på er artikler, som ble kategorisert etter kodeskjemaet.

3.8 Kodeskjema

Etter innsamlingen av datamaterialet og valg av enheter, er kodeskjemaet en viktig bestanddel i oppgaven. Dette ble utformet etter å ha lest, tatt flere stikkprøve og fått oversikt over hva som gikk igjen i artiklene og hva jeg fant ut var av relevans for problemstillingen og temaet. Utformingen av kodeskjemaet omfatter spesifisering av variabler, kategorier, måleenheter, kodeenheter og kontekstenheter (vedlegg 4). «Resultatet av utvalg og definisjon av variabler og variable-verdier nedfeller seg i en kodebok, som er en viktig del av dokumentasjonen i undersøkelsen» (Østbye et al. 2007:214). Denne undersøkelsen består av åtte variabler og er kalt kodeskjema.

3.9 Variabler

Bestemmelse av variabler er en form for operasjonalisering. Når det gjelder variablene, er det viktig å ta med så mange som er nødvendig for å kunne kategoriserer artiklene, men likevel ikke altfor mange, og ikke overlappende variabler. Østbye et al. (2007) definerer variabler som beskriver tekstenes form og innhold (Østbye et al. 2007). Form kan innebære at innholdet i aviser klassifiseres etter tekstens sjanger, eksempler på slike er reportasjer, lederartikler, leserinnlegg osv. Innholdet kan deles inn på flere måter, for eksempel etter tema og tendens. Med utgangspunkt i en innholdsanalyse kan man se etter tema eller tendens eller etter form og innhold. Klassifisering av tema dreier seg om *hva*, mens tendensanalyse innebærer at man går i retning av *hvordan* (Ibid.). Det er ikke foretatt volummål av avisartiklene fordi flere aviser ikke finnes i sin fulle format i ATEKST.

Avisartikler er imidlertid ofte splittet opp i flere undersøker, og jeg vil her gjøre rede for hvordan jeg har kodet disse. Etter å ha det gjennomgått og presisert «universet» må kodingen også utarbeides. Kodeboken skal forklare hvilke noteringer som skal gjøres i de tekstene som analyseres. De forskjellige noteringer som gjøres, kaller man for enheter. Verdiene på de ulike enhetene kalles variabler. Variablene viser til en egenskap eller et kjennetegn ved enheten og skal bidra til å gi svar på de spørsmål oppgaven reiser (Hellevik 2002:48). Kodeboken med de ulike variablene og enhetene finnes som vedlegg til oppgaven.

Når det gjelder artiklenes sjanger er de delt inn etter de mest vanlige typene artikler som forekommer i disse tre avisene. Ifølge Hågvar (2007) er sjangre «en uunnværlig tvangstrøye». Han bruker flere definisjoner på sjanger, blant annet Tønnesson «En sjanger er et normbestemt mønster for tekstlig atferd som tjener spesifikke kommunikative formål» (Tønnesson sitert i Hågvar 2007: 26). Hågvar (2007:29) hevder at sjangerfenomenet kan oppsummeres slik: Sjangrene er en forutsetning for kommunikasjon, sjangrene er styrende for

både tekstutformingen og lesingen, og sjangervalget er betinget av hvilken form for sosial handling vi utfører. Sjangrene må primært bestemmes ut fra sin kommunikative funksjon.

I kort trekk betyr det at sjangrene bestemmer måten vi leser en tekst på. Variablene sjanger i denne oppgaven inneholder kategorien nyhetsartikkel som er en nyhet skrevet av redaksjonene i den gitte avis. Nyhetsreportasje innebærer ofte at journalisten har vært ute i felten. Lederartikler er en redaksjonell artikkel i en avis eller et blad, som gjerne har en fast plass og gir uttrykk for redaksjonenes oppfatning av et aktuelt, oftest politiske spørsmål (Ibid.). Den neste kategorien er kommentarer. Kommentarer er tatt med for å undersøke hvor stor denne sjangeren er i moskedebatten og hvem som uttrykker meninger. Kommentarer kan være skrevet av en fast skribent eller en gjesteskribent.

Kommentarene er ofte faste spalter i avisen. Den fjerde kategorien under sjanger er debattartikler eller leserinnlegg. Her blir stemmene kategorisert om leser eller debattinnleggene er underskrevet. Dessverre er noen av debattinnleggene anonymisert, og derfor blir det «ukjente stemmer» i datamaterialet. Den femte kategorien er kronikk (Tveiten 2009). Det innebærer en større artikkel av opplysende eller resonnerende karakter, oftest på fast plass i en avis og skrevet av en som ikke er ansatt i avisen (Ibid.). Kronikker benyttes ofte av forskere til å bringe forskningsbasert kunnskap inn i den offentlige meningsutvekslingen¹⁸. Den femte kategorien er featureartikler. Bech-Karlsen lanserte begrepet feature-reportasje i 1988, og mener at tanken bak en featurereportasje er å anskueliggjøre ved hjelp av det karakteristiske. Han skriver videre at reportasjen skiller seg fra nyhets- og bakgrunnsjournalistikkens indirekte behandling, ved at den spiller ut hendelser og miljøer for leserne. Dermed samler jeg det redaksjonelle nyhetsstoffet under en verdi. Det er ikke alltid like lett å skille mellom feature/nyhetsreportasje og portrett, idet det forekommer artikler som nærmest må kalles blandingssjanger. F.eks. nyhetsartikkel, notis, leserinnlegg/kronikk, bakgrunnsartikkel, kommentar, lederartikler og annet.

Det har vært vanskelig og under stor tvil i blant, og jeg har i blant forholdt meg til headingene som beskriver type artikkel og plassering i ATEKST. Jeg har gjennom arbeidet sett på heading og plassering i avisen, og har skilt mellom redaksjonelle kommentarer og ledere på den ene siden og kommentarer, kronikker på den andre siden. Da det gir oss et skille mellom meningsartikler produsert av avisene egne medarbeidere og innsendt stoff.

Når jeg kom på hendelsesorientering går det et skille mellom artikler som handler om konkrete hendelser og reaksjoner på 'muslimsk union' som fenomen eller som er med i den generelle debatten eller i meningsyttringer for /mot moskedebatten. Hendelse kan formidles

¹⁸ Sokogskriv.no «kronikk» lastet ned 12.10.2014

direkte og faktisk, og uten en konkret person som forteller. En hendelse kan også formidles via vitneutsagn og personer som trer inn i en konkret fortellerrolle (Tveiten 2009:96).

Her vil jeg skille mellom direkte og indirekte hendelsesorienterte saker. Det vil si at hvis en sak både handler om konkrete og generelle sider ved debatten, da blir den kodet som hendelsesorientering hvis den generelle omtalen i disse sakene har fått med seg data fra en konkret hendelse. Det som ikke er hendelsesorienterte saker er da saker som har et generelt grunnlag i debatten eller er en omtale av debatten. Dette blir kodet som ikke direkte hendelsesorienterte saker. Deltakers holdning til Islam eller muslimer i Agder fylker gjelder for kilder i *nyhetsartikler* og *featureartikler*. I leder/redaksjonell kommentar og kommentar /kronikk/leserinnelegg gjelder det for skribenten.

Denne variabelen har et sterkt innslag av kvalitative vurdering i seg og kan si noe om hvilken retning debatten trekker i, fordi det ofte er klare holdninger som uttales både av kilder og skribenter. Her vil det ha positiv og negativ koding. Det vil si artikkelen kodes som positiv dersom hovedvekten av enten kilder eller skribent stiller seg positive eller forståelsesfulle til muslimer eller Islam. Hvis det for eksempel er tre kilder i en nyhetsartikkel der to stiller seg «negative og en positive», men hvor hovedvekten av artikkelen er vinklet på den positive kilden, kodes også artikkelen som positiv. Den kodes negativ hvis det motsatte gjelder.

Artikler som enten er likeverdig balansert mellom en negativ og en positiv holdning, eller der holdninger ikke kommer til uttrykk, kodes som «ingen klare tendens». Når det gjelder variabelen kjønn kodes det som begge det vil si når begge kjønn er representert som kilder i nyhetsartikler, featureartikler og som skribenter i kommentarer, og leserinnelegg. En del artikler hvor det ikke har vært mulig å identifisere kjønn på forfatter, eller som er usignerte og derfor umulig å kjønnsbestemme, kodes som uten kjønn, og havner i denne kategorien.

Når det dreier seg om variabelen religiøsitet, kodes muslim hvis det eksplisitt uttales at kilden er «muslim». Det vil si at alle navngitte kilder og skribenter der religiøsitet ikke forklares eller har en annen religion enn Islam/muslim, kodes som «ikke-muslim». Dersom det er flere kilder eller skribenter og det eksplisitt uttales at noen er muslimer og noen ikke, kodes den som «blanding». Hvis artikkelen er uten kilder eller usignert kodes den som ingen religiøsitet. Debatten om moskebygging i Kristiansand dukket opp etter at Muslimsk Union I Agder ønsket å etablere en stor moske i Posebyen på grunn av økningen av medlemsmassen i det muslimske miljøet i Kristiansand. Den siste variabelen innebærer at hver artikkel får sitt eget unike nummer. Dette er ikke en variabel man måler verdier på, men det er med i kodinga.

3.9.1 Kvalitativ rammeanalyse

I den kvalitative innholdsanalyse velger jeg å foreta en kvalitativ rammeanalyse av et mindre utvalg av avisartikler og nyhetsinnslag. Rammeanalyse kan bli definert som en form for kvalitativ tekstanalyse (Tveiten 2009). Begrepet tekstanalyse er en generell betegnelse på en kvalitativ tilnæringsmåte til tekster, og omfatter gjerne ulike teoretiske tradisjoner (Østby et al 2007: 57). Det å foreta en kvalitativ tilnærming til en ramme vil gi tolkere en dypere mening fordi man setter rammen i sammenheng med resten av teksten (Reese 2003: 8). Å tolke betyr her å oversette, tyde, utlegge. Kvalitative studier refererer til tings mening, konsept, metaforer, symboler og beskrivelser. Kvalitativ forskning handler om ting «hva» «hvordan» «når» og «hvor» (Berg 2004). Et teoretisk utgangspunkt i mediernes bruk av rammer påvirker hvordan vi fortolker virkeligheten (Entman 2004). Rammeanalysen er best egnet til å avdekke og analysere tendenser innenfor journalistikken. Det vil være vanskelig å fastsette en fasit på hvordan en slik rammeanalyse skal gjennomføres.

I det konkrete perspektivet ved mediernes tolkningsrammer ser jeg på hvilken vinkling mediene gir en sak, hvilke løsninger de avviser samt de perspektiver ved sakene som det ville vært naturlig å fokusere på. Det vil si at hver undersøkelse kan gi en pekepinn på hvordan man kan identifisere medierammer. Jeg har valgt en kvalitativ innholdsanalyse hvor jeg undersøker medierammer i konkrete avisartikler og nyhetsinnslag. Dette bidrar til å gjøre en svært grundig analyse mulig fordi jeg da får mulighet til å peke på hvilke ulike aspekter og perspektiver som underbygger i de ulike medierammene jeg identifiserer.

Med utgangspunkt til Tankard og Reeses (2001) liste over rammenelementer benytter jeg denne som verktøykasse for å identifisere rammebegrepet. Når det gjelder avisartiklene har jeg valgt å tolke tekster ved å se på avisenes *Tittel, undertittel, ingress, brødtekst, valg av kilde, valg av sitater og bilder* osv. (W. Tankard Jr. og Reese 2001). Ut fra disse forskjellige verktøy vil jeg lete etter det som uttrykt i selve teksten. Når det gjelder nyhetsinnslagene på NRK Sørlandet vil det bli tatt høyde for dette på samme måte. Her har jeg lagt mye vekt på de visuelle virkemidlene og i tillegg til dette skal jeg også se på artiklenes og innslagenes bruk av episodiske og tematiske medierammer.

Disse er presentert i kapittel 2, og er to sentrale fremstillinger i teorien om medierammer (Iyengar 1991). I den kommende kvalitative innholdsanalyse vil jeg peke på sakenes aspekter og perspektiver. Det som er mest utfordrende og krevende for en forsker ved å velge en slik kvalitativ rammeanalyse, er at her arbeider forskeren helt på egenhånd for å identifisere rammene i et medieinnhold.

3.9.2 Episodisk og tematisk metode

Shanto Iyengar (1991) trekker et skille mellom to typer nyhetsrammer, nemlig den *episodiske* og den *tematiske*. Episodiske rammer innebærer at offentlig spørsmål behandles og belyses til konkrete enkeltsaker eller hendelser og er gjerne personifisert. I tematiske medierammer settes de spørsmål som tas opp inn i en mer abstrakt eller allmenn kontekst. Episodiske rammer kan typisk dreie seg om enkeltpersoners handlinger hvor man ikke trekker inn bakgrunnen for handlingene eller ser på årsaker og konsekvenser. Tematiske medierammer vil ta opp et sakskompleks eller bakgrunnshistorie. Den essensielle forskjellen er at episodiske tolkningsrammer skildrer konkrete hendelser som illustrerer temaer, mens en tematisk tolkningsrammer presenterer en historie på generelt eller kollektivt grunnlag (Iyengar 1991: 14). Moskedebatten handler både om problemstillinger innenfor et stort overordnet sakskompleks og er samtidig en nyhetsfortelling med konkrete hendelser og personer som driver fortellingen videre. Det kan være mest naturlig å se enten på et overordnet tematisk rammebegrep eller kun se på episodiske rammer som bare kan finnes i moskedebatten.

2.9.3 Rammer, dagsorden og priming

Medierammer handler om å trekke ut noen elementer fremfor andre av en oppfattet virkelighet, lage en fremstilling av en sak hvor man foretar konkrete valg i forbindelse med hva som skal inkluderes, respektivt ekskluderes for derved å skape en forståelse av virkeligheten (Entman 2004). Når det gjelder medierammens effekt er det to andre begreper som kommer til uttrykk, og som medierammene må avklares og defineres i forhold til. Det er dagsorden og priming begrepene. Medienes priming på bestemte saker er viktig for hvilke kriterier og aspekter publikum baserer sine vurderinger av politiske aktører på (Iyengar og Kinder 1987). Hvis mediene gir en bestemt problemstilling bred omtale, er sannsynligheten stor for at den også spiller en fremtredende rolle for utfallet av saken.

Her vil jeg kort beskrive hvilken rolle disse begrepene spiller i forhold til min analyse. Som vi har vært inne på under medierammer, fortelle rammen hvordan en sak eller et tema kan forstås, mens en dagsorden forteller om viktigheten denne saken tillegges. Priming eller mediefokusering forteller noe om hvor viktig saken vurderes av mottakerne av fremstillingen (Kinder 2007: 155). Dagsorden, mediefokusering og medierammer dreier seg alle i utgangspunkt om effekten mediene har på fremstillingen og oppfattelsen av en sak eller et tema. Når det dreier seg om moskedebatten i denne sammenheng er det liten tvil om at dagsordensmakten og fokuseringseffekten påvirker det omfang debatten får, og hvilke argumenter som blir oppfattet som de viktigste. Dette ligger utenfor rammen av denne oppgave, og kommer ikke til å inngå i min analyse. Jeg finner det i stedet viktigst og mest

hensiktsmessig å konsentrere analysen i forhold til de medierammene jeg finner i mitt analysemateriale.

3.9.4 Operasjonalisering av medierammene

For å kunne operasjonalisere medierammer i en tekst må man bestemme seg for hva som utgjør en ramme. Man kan legge seg på flere nivåer i analysen, og problemet med mange empiriske rammeundersøkelser er at identifisering av rammene blir en subjektiv oppfattelse av hva en ramme består av (Reese et al, 2001:98). Jeg står også overfor denne utfordringen i min forskningsmessige analyse av hvilke medierammer jeg finner i moskedebatten. Det finnes muligens flere metoder til rådighet for å operasjonalisere medierammer, og flere ulike synspunkter rundt identifisering av medierammer er blitt diskutert.

For å nærme oss spørsmålet omkring identifisering av medierammer, går jeg tilbake til James W. Tankard Jr. og Reese 2001. Her blir en rekke viktige elementer som er med på å definere hvilke medierammer man finner i en tekst presentert, og deretter for å operasjonalisere disse gjennom å organisere mulige rammer man forventer å finne i materialet (Reese et al, 2001:101). Mitt utgangspunkt vil være å identifisere en rekke relevante elementer i teksten. Tankards punkter, som tar utgangspunkt i at forskeren skal jobbe seg gjennom overskrifter, mellomskrifter, bilder, bildetekst, ingress, utvalg av sitater, vignetter, statistikk og grafer, samt artikkelens konkluderende uttalelse eller avsnitt (Reese et al, 2001), har jeg funnet meget relevante.

Det første møtet man har med en avisartikkel er overskrift, ingress, bildebruk og layout. Jeg har her prøvd å danne meg et generelt inntrykk av samspeillet mellom det visuelle og det verbale, og lett etter fallende viktighet, det vil si som et journalistisk grep, etter anføringsord, pluss og minusord (Hillesund 1994), og etter inferenser. Det er her viktig å understreke at blant annet bruk av *narrative* virkemidler som *ordspråk* og *metaforer* er interessant å grave frem (Tveiten 2009).

F.eks.: Hva står i teksten? Hva er underforstått? Hvilke kilder som har kommet til uttrykk? Hvilken fortelling fortelles? Hillesund (1994) beskriver om nyhetsteksten at den forventes å være basert på faktainformasjon og på noe som har virkelig skjedd. Det betyr at en leder f. eks. er vesensforskjellige fra nyheten ved at den er argumenterende. I dette tilfelle vil det dreie seg om hvorvidt teksten har fokus på personer/person eller sak (Hillesund 1994). Både Entman (1993) og Vreese (2001) har beskrevet at rammene skal ha klare karakteristika, være observerbare i praksis, være mulig å skille fra hverandre og kunne la seg identifiseres av andre forskeren (Mark Ørsten 2004:203).

Med utgangspunkt i disse elementene vil en naturlig tilnærming være å gå systematisk gjennom en nyhetsartikkel eller nyhetsinnslag og kommenterer hvert punkt for seg for så å kunne sammenfatte det mest interessante i funnene. Basert på disse forskjellige elementene vil jeg lete etter det som er uttrykt i selve teksten. Jeg ser på hva som er viktigst og prioritert i saken, m.a.o. i form av negative eller positive uttrykk og formuleringer av f.eks. beskrivelser, *ordspråk*, *metaforer* lignende (Tveiten 2009). Journalistisk vinkling kan være en fellesbetegnelse for disse valgene som skribentene gjør i teksten, og som handler om hvordan fokuset i artikkelen rettes og hvilken tematikk som brukes (Ørsten 2004).

Analysen som jeg vil foreta i forhold til medierammer vil se både på hva som er direkte eksplisitt uttrykt og hva som er underforstått og implisitt i teksten. I tillegg til dette vil jeg også se på sitatbruk og på hvilken måte journalistene og skribentene er synlige i tekstene. Det å se på sjanger vil gi ulike fremstillingsformer, hvor en kommentar bruker andre fortellerteknikker enn en nyhetsartikkel. Da det er viktig også å se på forskjellige sjangre for å forstå hvordan dette kan påvirke de medierammene som er brukt.

3.9.5 Kvalitativ tilnærming og «single outcome study»

Oppgaven er en casestudie av Muslimske Union i Agder, som skal ta utgangspunkt i moskedebatten. Casestudien er delvis deskriptiv og delvis analytisk. Studiens av deskriptive formål er å beskrive hvordan de dominerende medierammene blir skapt i de forskjellige avisredaksjonene og gir et detaljert innsyn i hvordan de sentrale nyhetsrammene er bygd opp og hvordan en tekst kan forankres i en nyhetsramme. Studiens analytiske formål er å vise omfanget, hvilke syn som slipper til orde og hvem som deltar. Jeg har presentert og operasjonalisert den kvantitative delen av oppgaven, men jeg ønsker nå å presentere og operasjonalisere en kvalitativ tilnærming der forskningsdesignet er en form for casestudie som kalles for «*single-outcome study*» (Gerring 2006: 710).

I denne gjennomgangen forsøker jeg å få fram styrken ved det metodiske i min oppgave, men jeg forsøker også å følge Gerrings (2011:633) råd om at svakheter i design og analyse må komme åpent fram og ikke skjules i fotnoter. I problemstillingen er jeg opptatt av å få en helhetlig, dybde- og detaljforståelse av moskedebatten og dermed er en kvalitativ tilnærming valgt av flere grunner (Jacobsen 2005: 129).

Innenfor den kvalitative tilnærmingen finnes det mange forskningsdesign å velge mellom og jeg har på grunn av min problemstilling gått inn for kategorien casestudie. For å forstå mitt valg av en form for casestudie som kalles «single outcome study», vil jeg beskrive nærmere hva dette innebærer.

I følge Gerring (2006:710) tar denne sikte på å «*Seek(s) to explain a single outcome for a single case*» og det er nettopp det jeg har tenkt på. Det finnes, som Gerring (2006:717) viser, flere måter å analysere en slik *single outcome study* på og jeg bruker det som kalles «*within case analysis*». Her har vi en case, men det er samtidig variasjon innen caset fordi jeg undersøker caset over tid fra juli 2011 til høsten i 2014).

3.9.6 Kvalitativ innholdsanalyse av artikler

Jeg har valgt å foreta en kvalitativ innholdsanalyse av de utvalgte artiklene. Dette innebærer at jeg foretar en systematisk gjennomgang av ulike dokumenter for å kategorisere innholdet og registrere data som er viktig for den problemstilling jeg arbeider med. Det er sentralt at fokuset i denne innholdsanalysen er satt både i forhold til tema og til de teksttyper som velges ut (Grønmo 2004: 187,189). Temaet som jeg skal prioritere når jeg går igjennom innholdet i tekstene er fremstillingen av medierammen; det vil si hvilket inntrykk vi får som lesere av mediens fremstilling av moskedebatten, hvilke uttrykk og ord som beskriver den.

Når det gjelder de type tekster som jeg skal velge ut, så er det et spørsmål om utvalg av enheter. Artikkelen er enhetene, og kriteriet for utvalg av enheter er basert på hva slags informasjon jeg ønsker. De artiklene som inneholder det mest interessante og relevante informasjon for å belyse min problemstilling blir valgt ut (Jacobsen 2005: 183). Jeg har på bakgrunn av dette mest fokus på artiklene fra juli 2011 til høsten 2014. Det er alltid usikkerhet knyttet til konklusjoner (King et al. 1994:8) og min oppgave er intet unntak. Det betyr at denne usikkerheten må fram i lyset og drøftes, for at den konklusjonen som jeg får fram senere i oppgave kan tolkes og vurderes. Det er derfor viktig nå å gå inn og drøfte både reliabiliteten og validiteten.

3.9.7 Reliabilitet

Reliabilitet betyr pålitelighet og troverdighet (Gentikow 2005). Kort sagt innebærer en vurdering av reliabiliteten at det vil foretas en vurdering av påliteligheten til undersøkelsen min (Holme og Solvang 1996:153). Det er flere elementer å se på her. For det første må dokumentene som brukes underkastes en reliabilitetsdrøfting. Det viktigste som trekker i retning av en styrket reliabilitet er at det er autentiske dokumenter og at enhetene, altså artiklene, ikke blir påvirket av at de blir undersøkt av meg (Duedahl og Jacobsen 2010:55). Teksten er det samme uansett om noen leser den eller ikke, og eller hvor mange ganger jeg leser den. Jeg unngår dermed en slik undersøkereffekt som når man f.eks. foretar et intervju (Jacobsen 2005: 226).

For det andre er graden av nøyaktighet i innsamlingen og behandlingen av dataene en viktig del av reliabilitetsdrøftingen. Det som er poenget med dette er at for å få en høy grad av reliabilitet må det være minst mulig feil og mest mulig nøyaktighet og påpasselighet i denne prosessen (Holme og Solvang 1996: 153,156). I denne forbindelse har jeg forsøkt å være så nøyaktig som mulig ved å lese, markere og notere underveis i analyseprosessen. På den andre siden er det som Jacobsen (2005:229) peker på et visst element av skjønn i analyseprosessen som jeg ikke kommer utenom.

For det tredje skal det ved en høy reliabilitet være mulig for en forsker å gjøre det samme casestudiet som jeg har gjort og komme fram til de samme funn og konklusjoner. Dette gjør at dokumenteringen av de prosedyrene jeg har brukt er viktig for at andre skal kunne vurdere reliabiliteten (Yin 2014:49). På bakgrunn av dette har jeg gjennom hele oppgaven forsøkt å beskrive min valgte framgangsmåte tydelig. Siden analys materialet i mitt tilfelle er selve teksten i artiklene og har alltid vært tilgjengelige for meg og er fullt tilgjengelig for andre slik at andre kan foreta en sjekk av dem og kontrollere mine funn.

3.9.8 Validitet

Validiteten kan oversettes med bekreftbarhet, gyldighet, riktighet eller sannhet (Gentikow, 2005). Validiteten er avhengig av hva som er målt, og om det er denne egenskapen man ønsker at problemstillingen skal avklare (Holme og Solvang 1996). Er dataene relevante for min problemstilling? (Hellevik 2002:183). I en kvalitativ oppgave vil validiteten til en viss grad vurderes skjønnsmessig. Enkelte kritikere hevder at de kvalitative undersøkelsene er for upresise, og at det derfor er vanskelig å måle validiteten nøyaktig. Hensikten med å måle validitet er å sikre at indikatorene som benyttes er gyldige i forhold til fenomenet som undersøkes, selv om de egenskaper i seg selv ikke nødvendigvis utgjør validitet.

Spørsmålet er hvordan jeg skal operasjonalisere mediens fremstilling av moskedebatten? Dette gjør man ved at jeg i innholdsanalysen av artiklene ser på hvilke fremstilling de ulike mediene gir uttrykk for. Mer presist ser jeg særlig på de fremstillingene som fremmes i forhold til Islam og muslimer rundt moskedebatten.

På den ene siden er dette en rimelig god operasjonalisering. I analysen benytter jeg de utvalgte artiklene og på den måten får fram mange av fremstillingene uavhengig av om det sies noe positivt eller negativt i fremstillingen. Dette gir et grunnlag for å kunne si noe om årsakene til fremstillingen, og hvilke rammer som vektlegges mest. Med andre ord hva slags medierammer som fremmes mest hvis man ser alle aktørene under ett. På den annen side er det ikke slik at de fremstillingene som fremheves mest av mediene i prosessen nødvendigvis gir et uttrykk som en ramme.

Vi må videre se på datas validitet det vil si hvorvidt den dataen man bruker er egnet til å belyse problemstillingen. To elementer som i datas validitet er reliabilitet og den definisjonsmessige validiteten som vi allerede har sett på (Hellevik 2002: 52-53). Det er også andre elementer som må sees på her, og et av disse er å ta en kritisk gjennomgang av kildene mine; m.a.o. selve dokumentene. Validiteten er avhengig av dataen man bruker, slik at man har fått tak i de riktige kildene som gir riktig informasjonsgrunnlag (Jacobsen 2005: 216-217). Et viktig moment i denne gjennomgangen av kildene er antallet kilder. Vi må nesten ha flere kilder for å få et godt bilde og det styrker validiteten (Duedahl og Jacobsen 2010: 98-99). Etter det som jeg har skaffet i forhold til kilder oppfyller jeg dette. Gjennom A-tekst fant rundt 200 artikler i perioden juli 2011 til høsten 2014.

Et annet element har vært i gjennomgangen av kildene mine sett i forhold til dokumentenes evne til å gi riktig informasjon. Da det er viktig å se på dokumentenes nærhet til det man studerer, det vil si om det er en førstehåndskilde eller en annenhåndskilde (Jacobsen 2005: 181). Jeg har nemlig benyttet meg av andrehåndskilder, det vil si informasjon fra artiklene som har publisert nyhetssaker når det gjelder debatten og diskusjonen rundt saken. Andrehåndskilder kan være tolket annerledes av forfatter og trenger ikke være lik den opprinnelige kilden. Dette trekker klart i retning av en svekket validitet. Men det finnes flere måter å øke validiteten på. En måte som Gibbs (2007: 97) peker på er å gi leserne bevis ved å bruke sitater. Fordi i mange tilfeller kan man også få inntrykk at det å bruke sitater er å dokumentere «sannhetsgehalten» i det man beskriver. Analysen vil imidlertid alltid være på et mye bredere grunnlag enn det leseren kan få direkte tilgang til. Sitater o.l. har derfor først og fremst en illustrerende funksjon.

Det vil si at sitater o.l. ikke må sees på som en forutsetning for analysen, men som et resultat av analysen (Gulbrandsen 1996). Derfor har jeg underveis i analysedelen brukt sitater flere steder. På den annen side kan jeg ikke overlesse oppgaven med sitater, så det ligger en avveining til grunn her. Det som er viktig å nevne, er at to uavhengige undersøkelser med ulike tilnærminger som gir samme konklusjon vil styrke validiteten (Jacobsen 2005:216). Denne framgangsmåten har jeg benyttet fordi det foreligger andre undersøkelser om omtrent det samme tema. Hvis ulike metoder gir samme resultat blir validiteten styrket (Ibid., 216). Jeg har valgt å bruke både en enkel kvantitativ metode og en kvalitativ innholdsanalyse. Det vil si at jeg har valgt å benytte avisartikler som kilde, og det betyr at jeg har benyttet en andrehåndskilde som har gått gjennom mange ledd. Fra det er faktisk det som skjer i debatten via observasjon, avisreporterens intervju, redigering og publisering.

Alle mediene har sin vinkling (Tveiten 2009) og det kan være feil i journalistenes dekning av saken. Årsaken til at jeg på tross av disse svakhetene har benyttet meg av avisartikler dreier seg for det første om dokumentasjonsmangel. En annen mulighet er å foreta en såkalt triangulering der jeg får data fra flere metoder (Gibbs 2007:94). Jeg har benyttet meg av både kvalitativ og enkelt kvantitativ innholdsanalyse; det vil si at hvis ulike metoder gir samme resultat, blir validiteten styrket (Hellevik 2002: 192).

3.9.9 utfordringer ved datainnsamlingen

Det finnes en del utfordringer knyttet til datainnsamlingen. For å gjennomføre metodiske grep innebærer det noen valg som må problematiseres. Her vil jeg kort redegjøre for de viktigste dilemmaene jeg har stått overfor under analysen av materialet mitt. Man kan si at teorier er forenklinger av virkeligheten, og metoder er et verktøy for å gripe fatt i denne virkeligheten. En analyse av medierammer har sine utfordringer og også sine begrensninger. For det første er det viktig å understreke at det i kvantitative analyser alltid er et innslag av subjektive vurderinger. Mitt empiriske datamateriale er kvantitativt og preget av hele universet av artikler for disse avisene.

Dette ser jeg på innenfor tidsrammene jeg har avgrenset datamaterialet til. Sett ut ifra dette universet har jeg definert noen variabler som jeg har målt ulike verdier på. Noen av variablene inneholder mindre subjektive vurderinger i seg enn andre. Det er særlig holdningsvariablene som har en stor grad av subjektive vurderinger i seg, og dermed kan være de mest problematiske. De vurderingene som er foretatt gjennom hele arbeidsprosessen, er at de skal i størst mulig grad være etterprøvbare for andre. Det må også være tydelig hvordan jeg har kommet frem til mine resultater.

En av de ulempene ved den kvantitative oppgaven er behandlet og kodet av en person, slik at det stilles spørsmål til den intersubjektiviteten. I den kvalitative analysedelen er det viktig å understreke at jeg står som opphavsperson for de medierammene jeg har identifisert i teksten. Det betyr at det ligger på analysen å vise at de rammene jeg har funnet frem til faktisk eksisterer og kan betegnes som medierammer. Det er også verdt å anta at medierammer som analytisk kategori går utenpå og omfatter mer enn den journalistiske begrepets vinkling, selv om beskrivelsen av begrepene kan ha ulike betydning i mange medierammeanalyser (Reese 2007: 151).

Det er viktig å si at selve analysen vil vise at medierammene som identifiseres ikke bare er en subjektiv vurdering eller referat av artikkelens vinkling. Utgangspunktet for studien har heller vært det kvalitative, altså som tekst i kontekst. Her har utfordringen vært å finne en strategisk måte oppsummere datamaterialet på. I en innholdsanalyse slik som analysen av

nyhetstekster er, produserer man ikke dataene selv slik man for eksempel gjør i en studie basert på kvalitative intervjuer. Fordi dataene allerede foreligger, er den ikke i forkant av studien på noen måte preget av forskerne, slik de gjerne er ved andre typer studier. I denne studien er det empiriske materialet dessuten kvantitativt, noe som gjør at utvalget viser hele universet. Som i enhver annen fortolkende analyse er fortolkningen i en rammeanalyse studie subjektivt (Johannessen et. al 2006). Fordi det kan være vanskelig egentlig å forstå hvordan rammene defineres og hva som gjør en ramme vesensmessig forskjellig fra en annen ramme.

Men målet mitt i forholdet til denne problematikken har vært å gjøre studien så redelig og etterrettelig som mulig. Dette vil gjøre det etterprøvbart, slik at en kan være i stand til å se hvordan studiet har gitt slike resultater. Denne beskrivelsen har vist at reliabiliteten og validiteten i masteroppgaven er ganske god, men den har også sine klare svakheter. Dette må man ikke glemme, men tvert imot ha framme in bevisstheten når jeg flytter over til analyse kapitlet.

Kapittel 4

4.1 Kvantitativ innholdsanalyse av moskedebatten

I dette kapittelet følger resultatene av den kvantitative innholdsanalyse av Fædrelandsvennen, Agderposten og NRK Sørlandet sin dekning av moskedebatten i perioden 1. juli 2011 til høsten 2014. Utvelging av empiriskdata, registrering og bruk av SSP og EXCL, som har vært nødvendig for å gjennomføre analysen, har jeg beskrevet i metoddelen (se kapittel 3). I dette kapittelet vil funnene bli beskrevet i form av tall og prosenter, som vil bli relatert til teori og bakgrunnsinformasjon, som jeg tidligere har presentert i teoridelen (se kapittel 2). Funnene vil bli systematisert ved hjelp av tabeller.

De mest interessante funnene vil bli kommentert, i tillegg vil jeg komme med en konklusjon som refererer til de tendensene som måtte fremkommer. Den inneholder naturlig nok mange ulike synspunkter, har kjørt med forskjellige grader av intensitet, har involvert mange deltakerne og har forgått i mange ulike typer avisartikler. Et interessant trekk med debatten er nettopp det at både er en debatt, og på samme tid en hendelsdrevet nyhetsfortelling.

Dermed er, kommentarinnlegg, leserinnlegg og redaksjonelle nyhetsartikler i stor grad med på å vise den fremstilling som skapes. Moskedebatten skapte ikke bare engasjementet i avisspaltene, og gjennom redaksjonens valg av vinkling. Men den har også skapt mye oppmerksomhet blant eksterne debattanter som i sin fremstilling har vært med på å legge premissene for de medierammene som etableres i moskedebatten.

4.2 Tolkning av funnene

Denne kvantitative innholdsanalysen kan si noe om omfanget av moskedebatten, om hvem som kom til orde, og i hvilken grad debatten er tuftet på konkrete hendelser rundt bygging av moske som aktivitetssenter for muslimer i Kristiansand. I denne studien har jeg valgt åtte variabler. Verdier på disse variablene er blitt notert og beskrevet i kodeboken 4. Som grunnlag for analysen bygger på tabellen i figuren 1.0 som omhandler omfanget av debatten.

Tabell 1.0 Omfanget

Hvilke aviser	Antall artikler	Andel i %
Fædrelandsvennen	85	42.5
Agderposten	60	30
NRK Sørlandet	55	27.5
Total N=200	200	100

Tabellen 1.0 over viser at omfanget at moskedebatten har strukket seg over en periode på fire år. Her kan man lese at blant 200 artikler fordelt på tre aviser, er Fædrelandsvennen den avisen som har den hyppigste deknningen av saken med 42.5 prosent av de totale artikler. NRK Sørlandet har færrest artikler med 27.5 prosent. Entman (2004:32) beskriver at når en etablerer medierammer betyr det at mengden og omfanget av artikler har betydning i forhold til hvor stor gjennomslagskraft en medieramme får (Ibid.). Dermed også et uttrykk for hvor sterkt de dominerende rammene innenfor denne fortellingen fester seg.

Disse tallene viser seg å ikke være jevnt mellom disse tre medier utover, men de gjennomgår alle tre perioder med høyere og lavere intensitet. Når vi ser på tabellen viser det seg at Fædrelandsvennen har flest artikler, enn Agderposten og NRK Sørlandet. Grunnen til det kan være at Fædrelandsvennen har relativt et stort antall lesere i Kristiansand. Mens NRK Sørlandet er hele Sørlandet, og Agderposten er mer rettet mot Arendal og Aust Agder. Den andre grunnen kan det være at Fædrelandsvennen gi en større nærhet til kildene.

Basert på denne observasjon kan man si at de to mediene følger hverandre tett. Når man ser på omfanget av deknningen er det mest tydelig å si at Fædrelandsvennens valg av medierammer for fremstillingen av moskedebatten har størst gjennomslagskraft (Entman 2004). Men både når det gjelder redaksjonelt stoff så vel som ikke-redaksjonelt stoff, har avisen et stort gjennomslag. Grunnen til at moskedebatten får stort oppmerksomhet i Fædrelandsvennen er at avisen har stort antall leser spesielt i Kristiansand, og moskeen er også etablert i Kvadraturen.

Siden moskeprosjektet startet i Kristiansand er det naturlig at mange vil velge Fædrelandsvennen som et sted for sine innlegg. En annen forklaring kan ligge i avisens tradisjonelle rolle som verdikonservativ avis. Kultur og tradisjon er noe som både lesere og lederne/redaktøren er opptatt av. Når det gjelder Agderposten og NRK Sørlandet, ligger disse ganske likt med henholdsvis 27,5 prosent og 30 prosent av totalt antall artikler. Selv om begge aviser har redaksjon på Sørlandet, er NRK Sørlandet et regionalt medium for Kristiansands- området som bygger på allmennkringkasting prinsipper.

Tabell 1.1 Direkte og ikke-direkte hendelsesorienterte artikler

Konkrete hendelser	Antall artikler	Andel i %
Ikke direkte hendelsesorientert	109	54.5
Direkte hendelsesorientert	80	40
Ingen	11	5.5
Totalt N=367	200	100

I denne tabellen ser vi på graden av hendelsesorientering av nyhetssaker. Disse er fordelt mellom direkte- og ikke-direkte hendelsesorienterte artikler, samt artikler uten hendelsesorientering. Når det gjelder direkte orienterte nyhetssaker omhandler konkrete hendelser som relateres til moskedebatten. Mens når det gjelder ikke-hendelsesorienterte nyhetssaker dreier det seg om f.eks. innvandring, integrering, kriminalitet, tvangsekteskap, snikislamisering, æresdrap, kvinneundertrykkelse, språkopplæring. Disse elementene kommer indirekte til uttrykk når det oppstår en debatt om Islam og muslimer med utgangspunkt i moskedebatten. En typisk trekk ved en nyhetstekst er også det Martin Engebretsen (2005) aller for *inferens*.

Det dreier seg om det som ikke står direkte uttrykket i teksten, og fører til at leserne selv må trekke visse slutninger for å oppnå en forståelse av tekstens innhold (Ibid.). Det vil være avisens tolkning av deler av saken som kommer frem, og slik sett er det ikke nødvendigvis hele saken som uhindret kommer frem gjennom mediene (Entman 2004). Tabellen viser at over halvparten av artiklene ikke er direkte hendelsesorienterte. Disse tallene tar utgangspunkt i to umiddelbart synlige trekk ved moskedebatten. Basert på disse dataene kan man konkludere at det er få konkrete hendelser som preger debatten. De fleste artiklene dreier seg ikke om konkrete forhold relatert til moskesaken, men kun handler om den som et fenomen.

Et eksempel på en helt konkret problemstilling tar utgangspunkt i at Kristiansand er ansett som sentrum i Norges bibelbelte. «Hvor det er ønskelig å beholde regionen med et fundament bygget på de kristne verdier»¹⁹. En slik omtale dreier seg om den grunnleggende usikkerhet i forhold til moskeen. Fordi moskeen er noe per definisjon man stiller seg litt kritisk til fordi de ikke er som domkirke. I tillegg er det noen artikler om saker som integrering av innvandrere, og hvor det hevdes at en slik moskebygging vil vanskeliggjøre integreringsprosessen (IMDi-rapport 2009). I IMDi-rapporten kom det også frem at en tredjedel av alle artiklene om innvandring og

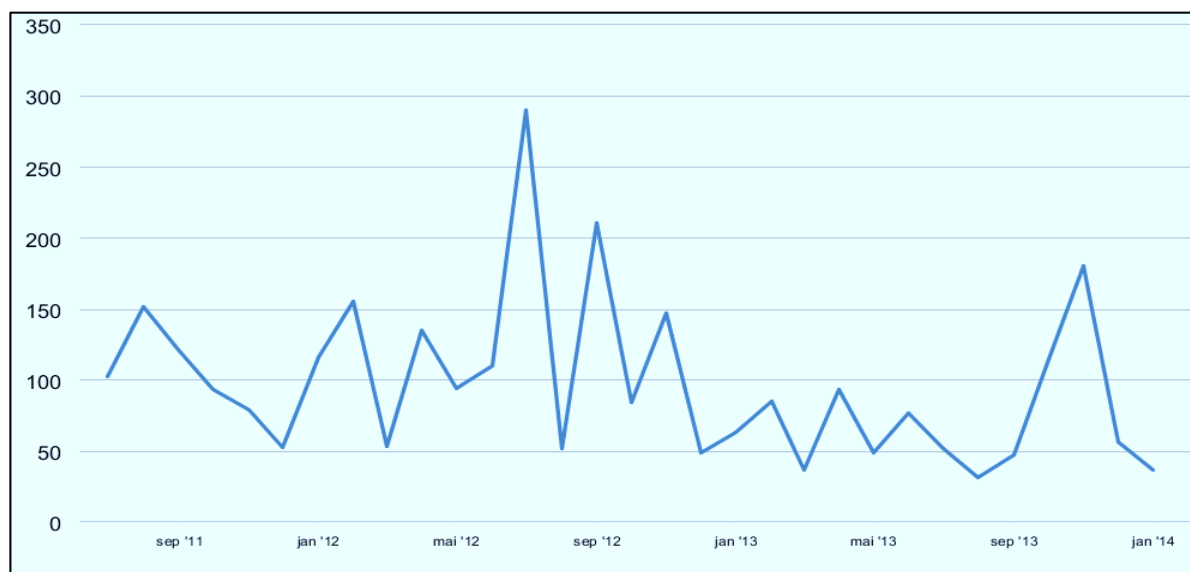
¹⁹ Dagen.no «kristne verdier» lastet ned 01.11.2014

integrering handler om religion, og først og fremst om Islam (Ibid., 2009:13). Debatten er tuftet på generelle holdninger og konkrete hendelser knyttet til moskeen. I en slik blanding av både konkrete hendelser og meningsutveksling rundt relaterte emner ser vi at andelen av ikke direkte hendelsesorienterte artikler overstiger sakene som dreier seg om konkrete hendelser. Basert på disse tallene er det verdt å nevne at moskedebatten er mer diskusjonsdrevet enn hendelsesdrevet.

I perioden på fire år er det kommet relativt mange direkte hendelsesorienterte artikler når man ser på antallet nyhetssaker. Debatten om moskeen omfatter i utgangspunktet både direkte og ikke-direkte orienterte saker. En av grunnene til dette er at mange også ser den som en del av en større debatt om muslimer og Islam i Norge så vel som i Europa, og da spesielt i Frankrike og England. På bakgrunn av dette blir det et sterkt engasjement på to nivåer, både rundt direkte og ikke-direkte hendelsene.

Forskning på tolkningsrammer ser ofte på hvordan samme informasjon kan rammes inn i et positivt eller negativt lys, og publikums fortolkning av disse rammene (Entman 2004). Det ser vi at både direkte og ikke-direkte hendelsene rammes inn i et positivt eller negativt lys. IMDI-rapport (2009) bekrefter det også at alle artiklene om innvandring og integrering handler om religion, og først og fremst islam som et negativt.

Tabell 1.2: Intensiteten av dekningen av moskesaken i tre aviser.

Grafen over viser hvordan de tre avisenes dekning av moskedebatten fordeler seg over den fire år lange periode denne analysen dekker. Dekningen i de forskjellige avisene begynte ganske likt når det gjelder antall artikler per måned. Jeg har valgt å se på alle avisene fra perioden juli 2011 til høsten 2014 som er samlet i denne grafen. For å analysere grafen er det viktig å nevne hvilke hendelser som var mest preget i de månedene i forhold til debatten. Det er to høydepunkter som markerer seg her høyt i forhold til andre punkter. Disse kjennetegner mye aktivitet og mange hendelser om Islam og muslimer som er blitt publisert i de tre medier.

F.eks. hendelser bl.a. den arabiske våren januar 2011, terror 22. juni, Den islamske staten (ISIL) 2014, voldtektsbølgen i Oslo 201/2012 og mullah kraker saken 2012 og demonstrasjon av profetens Ummah september 2012 etc. Disse hendelsene har også vært på de lokale og regionale medier. Den første perioden varer fra mars 2012 til september 2012, og er når det gjelder antallet artikler rundt moskedebattens et høydepunkt. Interessant med dette er å se hvordan avisen fremstiller saken gjennom ulike faser og hvordan enkelt hendelser eller utspill kan endre avisens dekning av saken.

I denne perioden finner vi en rekke hendelser som har stor betydning for denne moskedebatten for eksempel 22. juni terror på norsk jord, andre eksempel som er hijabdebatten i politiet både i Norge og i Frankrike. Disse hendelsene peker på i retning av at intensiteten rundt moskedebatten og Islam har vært hyppige (Hillesund 1994:85).

Alle avisene i denne undersøkelsens utvalgte har opplevd moskesaken som en historie med ben, en fortelling med ben innbyr til en oppfølging av saken for journalisten. Schudson (2004) kaller dette «*a story with legs*», men i varierende grad. Entman sier at å være tidligere ut i en skandaleprosess eller hendelsesprosessen viser seg viktig i forhold til tolkningsrammene nettopp fordi førsteinntrykket publikum får av saken vil være det sakene senere blir fortolket ut ifra (Entman 2004:7). Norge på like linje med andre europeiske land har hatt «islamdebatter» og en slik debattprosess viser seg viktig i forhold til tolkningsrammene. Utover januar 2013 roer det seg gradvis ned.

Deretter kommer et nytt lite høydepunkt i september 2013 som holder seg til januar 2014. Grafen viser oss et bølgende nivå som ikke flater ut i det hele tatt. Det betyr at det er en viss intensitet hele tiden. Intensiteten følger og drives av konkrete hendelser i debatten, som omfatter både norske hendelser og hendelser i utlandet. Fordi en gjenfortelling av et budskap alltid vil bære preg av å være en gjenfortelling (Eide og Hernes 1987). Man velger altså ut forskjellige deler av informasjonen som er tilgjengelig, og fremstiller dette med forskjellige konsekvenser (Entman 2004).

Dette er grep som brukes i mediene, men også i andre former for formidling (Ibid.). Det første høydepunktet er selve starten på debatten, men hvor debatten samtidig også drøfter andre temaer, som bl.a. norske kriger i Syria og uttalelser som kom fra representanter for «*Profetens Ummah*»-organisasjonen. Krigere i Afghanistan og i Irak. Som tidligere nevnt dukker denne opp etter den økte oppmerksomheten omkring spørsmålet om islamiseringen i Norge. Islam og muslimer er omtalt like mange som asylsøker og innvandring av artikler hvert år (se IMDI-rapport 2009).

Dette er naturlig i det Islam er en av de neste største verdensreligionene, og dermed er en viktig del av mediebildet innenfor mange sakskomplekser. Det spesielle med Islam og muslimer i denne sammenhengen er at antall artikler som nevner Islam og muslimer har økt kraftig i løpet av tiårsperioden (se IMDI-rapport 2009). Det var mest omtale av muslimer og Islam i 2006 og 2009.

Dette har en klar sammenheng i forhold til muslimer i mange land som rastet mot Norge etter at den kristne avisen Dagen magasinet 10.januar 2006 trykket karikaturtegninger av profeten Mohammad.

Avisens redaktør ble drapstruet, og det var mye debatt rundt Islam både hva angår begrepet "*snikislamisering*" bruken av hodeplagg i politiet og andre integreringsspørsmålet førte til mer omtale en ellers. Dette kombineres med oppmerksomheten rundt moskedebatten som har kommet opp juli 2011 i Kristiansand.

Disse hendelsene genererte mange innlegg som holdt intensiteten oppe til slutten av januar 2013. Den neste økningen i intensiteten skjedde så mellom januar 2013 og januar 2014. Det er viktig å understreke at denne toppen kan ha skyldes en sterk vekst av eksterne skribenter både hva gjelder leserinnlegg og kommentarer, men dette kan ikke relateres direkte til konkrete hendelser.

Men det synes samtidig klar at eksterne skribenter har hatt påvirkning i forhold til intensiteten av debatten. Som det fremgår av grafen ser vi at debatten over hele denne perioden, stopper aldri debatten helt opp, men lever hele tiden, i en eller flere av avisene. Det sier noe om styrken i tematikken, som gjør at selv om debatten drives frem av få konkrete hendelser som setter debatten på dagsorden, lever den videre i de ulike avisene.

Tabell 2.3 Prosentvis dekning av moskesaken etter sjanger

Avisene og artikkelen	Nyhetsartikler Notiser	Portrett Feature	Redaksjonelle kommentarer	Leserinnlegg, kommentarer og kronikk	Andel i %
Fædrelandsvennen	32	12	21	20	85
Agderposten	27	8	11	18	64
NRK Sørlandet	15	7	13	16	51
Total N=367	74	27	45	54	200
Prosent	37	13.5	22.5	27	100

Tabellen viser dekningen mellom ulike sjangrer. Her er det interessant å se på debatten i forhold til ulike verdier for henholdsvis kommentarer, kronikk og leserinnlegg hvor altså en stor del av debatten kommer utenfra redaksjonene. Medierammer som nedfelles av redaksjonene kan her evt. møte motstand; dvs. at de enten fører til at rammene utvides eller forsterkes av disse innleggene. Et annet element som er vesentlig å ta med her, er at disse eksterne innleggene bidrar til at moskedebatten faktisk kan kalles en debatt.

Det mest i øyenfallende med tabellen er det nesten like mange eksterne tekster som redaksjonelle nyhetsartikler og notiser. Dette er et av de viktigste funnene i denne analysen. Moskedebatten generelt er like mye en meningsutveksling mellom ulike standpunkter som blir gjennomført i avisenes spalter, som det er en nyhetsrelatert hendelse. Fædrelandsvennen og Agderposten har relativt sett like mange eksterne leserinnlegg og nyhetssaker.

I tillegg til dette viser tallene også tydelig et høyt antall ledere og redaksjonelle kommentarer. Sett ut ifra disse høye tallene, kan det se ut som at moskedebatten, utvikler seg mer som en holdningsdiskusjon på kommentarplass, både eksternt og internt, istedenfor å være en nyhetsdrevet fortelling. Dette høye antallet kan tenkes å ha betydning for medierammene som etableres, fordi det journalistiske nyhetsstoffet nærmest blir underordnet kommentarstoffet i omfang hvis man legger sammen det eksterne og det redaksjonelle.

Hendelser som er eksemplifisert over, har også preget av nyhetsbilder og offentlige debatter i Norge og i Europa. Moskedebatten kan ha symbolsk betydning både for folk som er opptatt av innvandringspolitikk, religiøse spørsmål og religionsfrihet, og av rasisme og vestens forhold til Islam. Moskedebatten inkluderer mange forskjellige standpunkt og ses fra mange forskjellige innfallsvinkler i innleggene.

Det er en debatt som det er mulig å ha mange ulike standpunkt i, og den engasjerer i mange forskjellige politiske, religiøse, og samfunnsengasjerte leire. Dermed har debattnivået foregått opp fra flere forskjellige hold. NRK Sørlandet skiller seg ut med få kommentarer og innlegg i forhold til antall nyhetssaker. Her skulle man ha forventet at moskedebatten var interessant

for avisens innleggskrivere siden dette handler om moskeen hvor religion praktiseres. NRK Sørlandet har vist seg å være den mest konservative i forhold til Fædrelandsvennen og Agderposten. Et annet interessant trekk er det forholdsvis lave antallet feature og portrett artikler moskedebatten inneholder. Det vil si at andelen nyhetsartikler i forhold til portrett/feature gjenspeiler til en vis grad blanding i de avisene jeg har med i denne undersøkelsen. Videre er det verdt å merke seg at mesteparten av spalteplassen i de ulike avisene er satt av til nyhetssaker. På bakgrunn av dette ser vi at nyhetsartikler utgjør den klart plassmessig største artikkelformen i alle avisene.

Dette viser til at mange av nyhetsartiklene går grundig inn på bakgrunnen for debatten, og dermed har en del elementer graver saken dypere, slik at nyhetsartiklene nærmere seg et featuregrep i formen. F.eks. brukes det featuregrep i forbindelse at Imamen taler på en fredagsbønn inne i moskeen, og deretter blir intervjuet i nyhetsartiklene der Imamens tale grundig beskrives (Fædrelandsvennen 25. jul 2014).

Fædrelandsvennen kan sies å ha flest leserne på Sørlandet og avisen har en hyppig dekning av saken, hvilket kanskje ikke er overraskende. Fædrelandsvennen fulgte moskedebatten allerede i 2006. Dette kan ha en betydning for fremstilling av debatten. Entman (2004:7) sier at tidlig stimuli fra nye hendelser og saker vil generelt sett påvirker senere fortolkning fra publikum. Dette vil påvirke folks syn på saken og avisens fremstilling saken som en føljetong (Ibid.). Når det gjelder hvilke sjangre avisene har brukt til å formidle saken er det heft klart den klassiske nyhetsteksten som dominerer i alle avisene. Dette fremgår av de absolutte tallene. Dernest er kommentar- og lederartikler godt representert.

Tabell 1.4 Kjønnfordeling på redaksjonelle og ikke redaksjonelle artikler

a) Kilder Redaksjonelle stoff	Antall Artikler	Andel i %
Mann	34	31
Kvinne	21	19
Begge	31	28
Ingen av dem	24	22
Total N=110	110	100
b) Skribenter Ikke- redaksjon	Antall artikler	Andel i %
Mann	44	49
Kvinne	30	33
Begge	6	7
Ingen av dem	10	11
Total N=90	90	100

Tabellen viser hvordan de 200 artiklene i utvalget fordeler seg etter kjønn. Det er verdt å merke at journalistens kjønn kan ha betydning både for kildevalg og fremstillingen av debatten, og dermed er en interessant variabel. I forbindelse med denne tabellen har jeg fokusert på kjønn hos de stemmene som eksplisitt kommer til orde. Her har jeg foretatt et valg mellom (redaksjonelle artikler som går på nyhetsartikler, notiser, feature, portrett, ledere og redaksjonelle kommentarer). Mens valg av ikke- redaksjonelle artikler faller inn på (leserinnelegg, kommentarer og kronikk). Når det gjelder nyhetsartikler og notiser er det kildene som bestemmer verdien på kjønn.

Jeg tar utgangspunkt at det er kildene i nyhetsartiklene som uttrykker holdninger og meninger, mens på alle de andre sjangerne er det kjønn på skribenter som har blitt registrert. Det som er viktig å nevne er engasjement i moskedebatten finner man både hos menn og kvinne. Men at menn er sterkere representert enn kvinnen her er ikke noen overraskelse. Vi er at menn er sterkere representert både i redaksjonelle og ikke-redaksjonelle nyhetsartikler.

Denne type representasjonen som er dominert av menn i forhold til moskesaken er at de fleste muslimske-menn som har fått ansvaret å jobbe i moskeen. Dette bidrar til at muslimske kvinner er lavere representert i moskesaken. En slik lav representasjon kan komme i strid med likestillingsprinsippet.

Når det dreier seg om de redaksjonelle tekstene er det ofte menn som er kilder i nyhetsartikler og portrettartiklene. Dette reflekterer nok trolig strukturen i det norske samfunnet for øvrig, hvor det er en vesentlig høyere andel menn enn kvinner som f.eks. deltar aktivt i de lokalpolitiske organer.

Når det gjelder debattdeltagere med muslimsk bakgrunn, er denne tendensen tett knyttet til et mannlig engasjement. Moskedebatten berører dessuten en del problemstillinger av til dels «tekniske» natur, som støy, trafikk- og parkeringsspørsmål. Men selv om antallet av kvinner som kommer til i nyhetsartikler som nevnt er lavere enn for menn generelt, betyr dette ikke at menn har noe monopol på deltakelse i debatten, hvor også kvinnes syn kommer til uttrykk i forbindelse med moskesaken fra borettslaget. Det er mange kvinner som skriver redaksjonelle kommentarer.

Det er verdt å merke seg at en fjerdedel av de redaksjonelle artiklene har begge kjønn representert som kilder eller som skribenter av kommentarer. Hensikten med dette er ikke å sammenligne kjønn, men jeg vil anta at det er marginal forskjell i tabellen som viser til tallene. En ny moske i Kristiansand kan også ses på som et kontroversielt tema, spesielt når det dreier seg om Islam og muslimer, og som ofte fremstilles på en kontroversiell måte i media. Fordi temaer rundt Islam og muslimer ofte skaper store debatter og reaksjoner. Mediene får dermed en slags rådgivende funksjon, nettopp ved å støtte eller motarbeide en bestemt versjon av saken (Entman 2004).

Dette handler også om at avisene gjør en nasjonal og internasjonal islamdebatt til en lokal debatt. Det gjenspeiles i holdningene og argumentene i moskedebatten og at mange av innleggene ikke bare referer til en ny moske på Sørlandet, men handler om Islam generelt. Det er også viktig å understreke at argumentene i moskedebatten strekker seg utenfor det som har med kjønn å gjøre, og handler like mye om religionsfrihet og kultur. Derfor velger journalister både menn og kvinner som intervjuobjekter, slik at det blir en balanse mellom de to kjønn i nyhetsartikler.

Noe annet ville være helt uakseptabelt i lys av den grad av likestilling mellom kjønn man har nådd frem til i Norge. En del av innleggene er fra norske kvinner hvor det fremkommer synspunkter som både er for og mot moskebygging. På den ene siden argumenteres det at muslimer undertrykker kvinners rettigheter og setter likestillingen tilbake. På den annen side hevdes det at moskéen er viktig for å holde ungdom borte fra kriminalitet. Det hevdes også i kommentarer at muslimske kvinner tvinges til å godta hodeplagget, selv om de ikke har et ønske å bruke hijab, men det er noe moskeen anbefaler at det er en del av «sunnah».

For mange muslimske kvinner er hijaben et symbolsk uttrykk på fromhet og religiøs og regional identitet. Mange feminister er aktive i debatten, og de peker på dilemmaet mellom aksepten og respekten for andre kulturer, og problemet med å tro på muslimske kvinner som hevder at de velger å stå for sin tro uansett hvor i verden de

befinner seg i 55 prosent av det ikke-redaksjonelle stoffet er skrevet av menn, og rommer et stort spenn i både tematikk og argumentasjon. Et viktig element som kommer tydelig frem er at mange stiller seg positive til moskeen; til tross for at det ikke er lagt et klart statistisk tallmateriale til grunn. Men debatten kommer til å fortsette i tiden som kommer.

Tabell 1.5 Betydning av religion i moskedebatten

Religiøsitet	Antall artikler	Andel i %
Muslim	40	20
Ikke-muslim	73	36.5
Blandet	53	26.5
Ingen	34	17
Total N=200	200	100

Moskedebatten handler om Islam og muslimer generelt. Det er viktig å se på den religiøse orienteringen til deltakerne i moskedebatten. I tabellen kan man lese at blant 200 artikler fordelt på de tre Sørlandsavisene, er Fædrelandsvennen den avisen som har den hyppigste dekningen a saken generelt. Her er imidlertid utgangspunktet å finne ut om det brukes andre medierammer i moskedebatten enn det som ofte er vanlig i fremstillingen av muslimer. Og vil så religiøsitet, trosretning eller mangel på samme, kanskje ha noe å si i forhold til hvilke medierammer som blir brukt. Det vil være mest naturlig å anta at en aktiv deltakelse av muslimske kilder og skribenter, vil kanskje påvirke fremstillingen av moskedebatten.

I februar 2009 presenterte (IMDi) en ny undersøkelse som viste at i de artiklene der innvandring og integrering er hovedtema, er religion omtalt mest, selv om omtalen også dekker mange andre temaer (Ibid., 2009:40). Mye av debatten rundt religionsspørsmål og diskriminering er politiske utspill hvor det partipolitiske står mer sentralt enn innvandring og integrering generelt (Ibid., 2009:41).

Videre forskning viser at emnet religion i utgangspunktet er nøytralt, men har en klar overvekt av artikler med problemfokus. Grunnen til dette er at moskedebatten overordnet handler om en grunnleggende usikkerhet i forhold til Islam, og ikke bare om trafikkforhold.

De aller fleste artiklene som er på et nasjonalt nivå handler om Islam og fremfor alt uttalelser som «snikislamisering», «ekstreme islamisme» og bruk av hodeplagg i arbeidslivet (Ibid:2009). Å koble religiøsitet til intervjuobjektene og skribenter har vært vanskelig. Metoden jeg har brukt er redegjort for i kapittel 3, og tallene gir ikke grunnlag for bastante

påstander om deltakelsen. Men Hele 20 prosent av artiklene i materialet er kildene oppgitt seg selv som muslimer.

Kildene til 36.5 prosent alle artiklene har oppgitt seg selv som ikke-muslimske. Basert på denne kategoriseringen kommer alle som tilhører andre religioner enn Islam i tillegg til personer der religiøsitet ikke blir beskrevet; noe som gjelder langt de fleste i denne kategorien. I hele 26.5 prosent av artiklene er kildene registret som «blandet»; dvs. både muslimer og ikke-muslimer. Det finnes også et lite antall artikler som ikke har noe med religion å gjøre. Debatten som handler om Islam og muslim forteller oss at muslimer både brukes som kilder og engasjerer seg gjennom innlegg. Likevel vil jeg hevde at denne andelen er dessverre lav.

Ut fra de artiklene som jeg har gjennomlest har de fleste journalistene som har skrevet om menet i avisene i utvalget, typisk norske navn. Dette bekrefter at de avisene som jeg har brukt til mitt analysemateriell, ikke har tilstrekkelig god og bred tilgang nå på muslimske kilder. Mange av kildene til nyhetsartiklene i moskedebatten er norske aktører, bl.a. fra andre religiøse menigheter. Altså religiøse eksperter og politiske engasjerte mennesker som uttaler seg om moskedebatten.

Muslimske menn brukes her i en spesiell rolle; nemlig til å uttale seg om sine synspunkter rundt selve moskeen og gjerne i samme sak som ekspertkildene. Et element som er verdt å merke seg er at andelen ikke-muslimske som trekker opp engasjementet i debatten, er anti-islamiserings gruppen som f.eks. «Sian.no»²⁰.

Deres formål er ved delta i debatten er å etablere en bedre forståelse for hva Islam står for og hvilke konsekvenser islamiseringen vil få sett fra deres synspunkt. I denne gruppen er andelen både kvinnelige og mannlige ikke-muslimer høy, og de er svært aktive. Det er ikke særlig mange muslimske stemmer som kommer til orde i moskedebatten og som ser ut til å kunne ha påvirkning de medierammene som brukes i denne fremstillingen.

²⁰ Sian.no «Stopp islamisering av Norge» 22.11.2014

Tabell 1.6 Holdning til Moskeen i Kristiansand

Moskeen i Kvadraturen	Antall artikler	Andel i %
Positiv tendens	38	19
Negativ tendens	71	35.5
Ingen klar tendens	50	25
Ikke omtalt	41	20.5
Total N=200	200	100

Moskebygging i Kristiansand er preget av motsetninger der forskjellige meninger står ganske sterkt mot hverandre. De spenner fra et ønske om å bygge et større aktivitetssenter for muslimer i Kristiansand, til et klart nei, og som fremhever det uakseptable ved å etablere en ny moske i Kvadraturen. Tabellen over viser hvordan synspunktene fordeler seg langs positiv og negativ tendenser. Det er krevende og vanskelig å skille mellom klare «positive» og «negative» svar i artiklene, men der jeg har vært i tvil, er disse artikkellene gruppert under verdien «ingen klar tendens» eller «ikke omtalt». Det betyr at der innleggene i moskedebatten bare er omtalt uten at det foreligger noen overvekt av vurderinger i hverken positiv eller negativ retning, er gruppert i denne kategori. I artikler som betegnes som positive betyr det at de har en klar fremstilling av sine preferanser i moskedebatten. Et eksempel med en positiv holdning finner vi i NRK Sørlandet 2011, ingress:

«-Jeg tror det er lite saklig grunnlag for å frykte at en moské vil gi mer trafikk og mer støy enn for eksempel et bedehus. Ut i fra det vi vet om aktiviteten ved moskéer i Norge. - så er det liten grunn til å frykte mer støy der enn i andre forsamlingshus, sier Opsal» (NRK Sørlandet 2011).

Dette kan eksemplifiseres med at det kan være en nyhetsartikkel med folk som både har muslimsk og ikke-muslimsk bakgrunn som ønsker moskeen velkommen. For artikler med «negativ tendenser» gjelder det motsatte. Et eksempel med en negativ holdning om moskeen finner vi i NRK Sørlandet 2011, mellomskrift:

«Velforeninger og mer enn 200 naboer protesterte mot moskéen. Det ble blant annet hevdet at eiendommer ville kunne falle i verdi. Da saken kom opp for byutviklingsstyret i juni stemte FrP og KrF i mot dispensasjonen. KrF mener moskéen vil skape ulemper knyttet til støy, trafikk og parkering midt i det rolige boligområdet» (NRK Sørlandet 08.09 2011).

Disse viser til misnøye og at det er uakseptabelt å etablere en ny moske i byen. SAIN ønsker f.eks. ikke at Kristiansand skal etablere et muslimsk aktivitetssenter i byen. Hele 35.5 prosent av 200 artikler uttrykker en negativ holdning til moskeen. Det er kun 19 prosent av hele utvalget

som har en positiv holdning til moskeen. Det er et lavt tall, og disse tallene viser den moskedebatten på Sørlandet generelt domineres av en negativ holdning til moskeen generelt. Habermas (2007b: 51-52) hevder at den offentlige meningen som dannes har en innflytelse som går begge veier. Det vil si at den påvirker på publikums meninger og holdninger, men også de som sitter på makten til å ta politiske beslutninger (Ibid.). Spørsmålet er som følge: Er det blitt dannet en dominerende offentlig mening i moskedebatten i Kristiansand? Dette kan man tolke ut fra disse tallene i tabellen 1.6.

Det er interessant å peke på at moskedebatten ofte får andre vinkler som bl.a. spørsmål om integrering og innvandring som et tema. Her viser det seg at moskedebatten dreier seg dels om integrering av innvandrere i det norske samfunnet. Medienes omtale om fremmedfrykt har betydning for folks virkelighetsoppfatninger og holdninger. Norske medier har et samfunnsansvar i måten de fremstiller og vinkler saker som omhandler etniske og religiøse minoriteter fordi de gjennom den definisjonsmakten de har, har stor påvirkningskraft på hvordan forskjellige grupper i samfunnet oppfattes. Deres omtaler får stor plass i mediene og de fleste norske journalister og samfunnsdebattanter er kjent med undersøkelser som viser at spørsmålet rundt integrering og innvandring ofte behandles negativt i norske medier (se IMDi-rapport 2009: 9). Dette kan sees i sammenheng med moskedebatten, og som viser at mediens vinkling rundt en sak vil ha betydning for folks oppfatning rundt debatten.

Den vil bidra til å forsterke holdningene uansett om den går i positiv eller negativ retning. En interessant observasjon er at det ikke er knyttet noen kriminelle eller økonomiske aspekter til moskedebatten; et tema som ofte blir sett på som en trussel mot det norske samfunnet i forbindelse med manglende integrering eller antall innvandrere generelt. De negative omtalene har også flere mulige forklaringer. De kan knyttes opp mot vestens skepsis og frykt for Islam som mange oppfatter det, og som kommer tydelig frem i saker som dreier seg om Islam og muslimer. Men den offentlige moskedebatten er ikke den eneste faktoren som bygger offentlige meninger, avisenes *vinkling, polarising, intensivering* (Hernes 1978:187-188) samt politikere og øvrige maktpersoners synspunkter bidrar også til dette.

Man har dessuten avkastningsargumentet (Hernes 1978:188-189) som dreier seg om å tiltrekke seg flere mediebrukere for å finansiere driften av mediebedriften. Tar man bare utgangspunkt i aktørene og innleggene i denne debatten, er konklusjonen den at den dominerende offentlige meningen til en ny moske i Kristiansand er negativ.

Sett man dette ut fra Hernes (1987) de fem virkemidlene mediene disponerer i kampen om å fange oppmerksomheten i det moderne informasjonsrike samfunnet, vil det ikke være overraskende at mediene vil fremstille en slik debatt på forskjellige måter for å fange

opp publikums oppmerksomhet. Litt under en tredjedel av artiklene uttrykker ingen klar mening eller er tvetydige, og man kan også si at dette er et uttrykk for en balansert journalistikk, der idealene om å vise flere sider av samme sak praktiseres. Publikums holdning til moskeen er også avhengig av måten avisene omtaler andre aktuelle samfunnsspørsmål på, og som derved også har betydning for publikums virkelighetsoppfatninger.

4.3 Oppsummering

Etter en gjennomgang av den kvantitative innholdsanalyse har jeg funnet frem til mange interessante trekk som kommer frem ved moskedebatten. Undersøkelsen har først og fremst vist at moskedebatten ikke er hendelsesorientert som en nyhetsfortelling, der redaksjonene styrer utviklingen og rammene som velges, men at det er like mye en offentlig debatt med sterkt engasjement fra eksterne skribenter. I tillegg til dette ser man at tallene viser at engasjementet holder seg gjennom hele perioden, og debatten er kontinuerlig selv om intensiteten varierer litt fra periode med høy til periode med lavt høydepunkter. Tallene viser også at dette engasjementet holder seg gjennom hele analyseperioden, debatten stopper aldri ut, selv om intensiteten svinger. Disse svingene følger stort sett hendelsesbegivenheter, når det skjer en hendelse da øker antall artikler.

Et annet aspekt som kom frem i analysen var at det viste seg å være flere mannlige enn kvinnelige deltager i debatten. Det er dessuten interessant er at det er flere ikke-muslimske enn muslimske deltagerne som er i spaltene. Det tredje aspektet viser til at det er den negative holdning i moskedebatten som kommer til syne når man tolker artiklene ut ifra om det er en positiv eller negativ preferanse angående byggingen av moskeen.

Avisenes positive eller negative omtale av moskedebatten har mye å si for publikums meninger. Fordi stadig negativ omtale av en gruppe har negative konsekvenser. Det siste som interessant trekk, er overveiende positive holdning til moskedebatten som kommer til syne hvis artiklene sorteres etter en negativ-positiv akse.

I det kommende kapittel vil jeg foreta en kvalitativ tekstanalyse som tar for seg en mer nyansert virkelighet enn enkle tallmessige utslagene som det har forekommet i den kvantitative analysen.

Kapittel 5 Kvalitativ tekstanalyse

5.1 Innledning

I det forrige analysekapitlet har vi sett at moskedebatten viser noen klare trekk og tendenser både når det gjelder intensitet, omfang, hvem som deltar og hva slags type artikler som inngår i den. Men hva er det som skaper innholdet i denne debatten? Dette vil bli analysert i nedenfor.

Jeg har valgt å gå inn på noen tekster som jeg har funnet spesielt relevante og analysere disse i dybden. Fordi en tekstanalyse jo forutsetter et perspektiv, begreper og en problemstilling som gir analysen retning og redskaper til å forstå tekstene med (Østbye et al. 2007). Tankard (2001) foreslo en tilnærming til studiet av *frames* et avgjørende først trinn ville være å identifisere en liste med rammer som gjelder for feltet som studeres. I moskedebatten ser jeg de følgende elementene for å definere rammen som de mest sentrale: *Tittel, undertittel, ingress, bilde, valg av kilde og valg av sitater* (Tankard og Reese 2001). Denne type forskning baserer seg på kvalitativ analyse eller tekstanalyse. Med utgangspunkt i disse elementene vil en naturlig tilnærming være å gå systematisk gjennom en nyhetsartikkel eller nyhetsinnslag og analysere hvert punkt for seg.

Det kan bli litt for omfattende, innenfor rammen av denne oppgaven, å få gitt helhetlig bilde av alle debattens rammer. Da det er viktig å se på dokumentenes nærhet til det jeg studerer, det vil si om det er en førstehåndskilde eller enn annenhåndskilde (Jacobsen 2005:181). Jeg har derfor funnet det fruktbart å begrense analysen til en mindre del av analyse materialet. Et slikt begrenset utvalg gjør meg i stand til å se hele artikler i en sammenheng, samt vise hvordan rammene er bygd opp (Reese 2003:8).

Spørsmålet man stiller i denne analysen blir derfor hvilke medierammer er det som etableres i de ulike avisene, og hvordan er det disse rammene etablert? Valg av medierammer henger sammen med avisens vinkling av en sak, selv om medierammebegrepet omfatter mer enn dette (Hernes 1984).

Vinkling innebærer alltid at noen og eller noen utelates (Entman 2004). Dermed kan det være interessant å se hvordan hendelser eller personer vinkles forskjellig av journalister og debattanter. Rammeteorien peker på både positive og negative beskrivelser av en sak i nyhetene (Entman 2004). I den kvantitative analysen (se tabell 1.5) har vi sett at oppmerksomheten rundt religionsrammen, og fremmedfryktrammen er, en klart dominerende

rammer i avisenes dekning av moskedebatten. En viktig tredje ramme som er beskrevet er likestillingen- og kvinnerettighetsrammen som beskriver ulike typer av innvandrere på ulike nivåer. Islamiseringsrammen viser at det er store variasjoner mellom den ekstremisme islamismen og den mer sekulære form. Dette er også blitt et vesentlig diskusjonstema internasjonalt, altså om hvordan man skal forstå Islam.

For eksempel er det i denne debatten ikke nødvendig å ha et fokus på primært negative handlinger, men mer å være en debatt om seleksjon og stereotype gjør fremstillingen og medierammene blir mer nyansert. Det er også interessant å se i hvilken grad ulike politiske og redaksjonelle ståsteder påvirker hvilke rammer som velges, og hvordan dette får betydning for fremstillingen av moskedebatten.

5.2 Relionsrammen

Innledningsvis er det blitt redegjort for de to hovedrammene, nemlig religionsrammen og fremmedfryktrammen. De to temarammene utgjør kjernen i argumentasjon rundt moskedebatten i Kristiansand. Den første rammen som jeg har identifisert er religionsrammen. Den handler om Islam som en fremmed, skremmende og undertrykkende religion enn for eksempel kristendommen. Dette skal tolkes ut fra de ulike elementer som en artikkel består av og det er; *overskrifter, brødtekst, ingress, bilder, og sitater* (Tankard og Reese 2001). Dette er fordi journalistens valg av ord og begreper bidrar til å forme vår oppfatning av virkeligheten omkring oss (Entman 1993;2004). Vi tar for oss NRK saken først, og vil deretter gi en bredere analyse av hvordan Islam og muslimer fremstår i de tre visene.

Overskrift: «En av fire nordmenn ser på Islam som en trussel»

Ingress: «25 prosent av Norges befolkning mener det er for mange muslimer i landet. Like mange mener islam er en trussel mot norsk kultur, viser en ny undersøkelse».
(NRK 26.10.2011)

En meningsmåling gjennomført for NRK 26.10.2011 rett etter at terrortrusselen ble framsatt, viste at en av fire nordmenn er blitt skeptiske til muslimer. Det kan derfor være grunn til å se på hvilket bilde pressen formidlet av muslimer gjennom sin dekning a terrortrusselen.²¹ De følgende relevante rammer i denne analysen er Islam definerer et bestemt problem: Muslimske kvinner med hijab. De står med plakater som demonstrerer mot « Stigmatisering av muslimer» Det er også bekreftet av Lindstad og Fjeldstad (2005:67). Muslimer framstilles mer negativt i pressen enn andre innvandrere (Ibid.). Overskriftene i NRKs omslag viser at

²¹ I analysen av avisenes dekning av terrortrusselen har jeg bare tatt for oss saker der det direkte referanses til innvandremiljøer i Norge, eller der muslimer i Norge er kilder.

det i stor grad er konfliktfylte temaer eller konfliktfylte sider ved temaene som er fremtredende i islamrelaterte saker. Her er det mediens innhold og temaer som går igjen ved å identifisere dramaturgiske arketyper. Konfliktspektet handler oftest om konflikt mellom den norske/vestlige, liberalistiske majoritetskulturens normer og verdier, og muslimske minoriteters normer og verdier (Lindstad og Fjeldstad 2005:39-40).

Kulturforskjell som en utfordring er altså et nøkkelord i forståelsen av islamrelaterte sakers nyhetsverdi. Kulturforskjell viser til konfliktpregede ulikheter i levemåte og verdier mellom vestlig og ikke vestlig kulturelle og religiøse spekter (Ibid., 78). Det er ikke nødvendigvis at religionsaspektet som sådan har betydning, men at sider ved muslimsk levemåte og religionsutøvelse får praktiske konsekvenser som påvirker på majoritetssamfunnets verdier.

Det er verdt å merke seg at flere av intervjuobjektene i disse sakene bruker begrepet «norske muslimer». Mens journalister i mange tilfeller bruker muslimer og nordmenn som gjensidig ekskluderende kategorier, markerer disse intervjuobjektene at man både kan være muslim og nordmenn. I tillegg sin muslimske identitet har de også en norsk identitet «Trusler mot det norske samfunnet blir også en trussel mot de norske muslimene» (Lindstad og Fjeldstad 2005:70). Et annet eksempel finner vi i Agderposten.

Overskrift « Vi ønsker ikke forandring»

Ingress: «Religionsforsker Jan Opsal fra Lyngdal er ikke overrasket over at sørlendinger er mest skeptiske til islam og muslimer, slik en undersøkelse Norstat har gjort for NRK viser».

Brødtekst: «Kulturelt og politisk ønsker man ikke at samfunnet skal forandre seg, og man er bekymret i forhold til endringer. Det er en holdning jeg kjenner fra Sørlandet, sier Opsal til NRK».(Agderposten 28.10.2011 se vedlegg 4)

Det er vanskelig å si hvorfor avisene bruker nyhetsramme «Islam» som et trusselbilde. Det er imidlertid tydelig at intensjonen er å skape oppmerksomhet omkring konteksten hendelsen tar sted i (Entman 2004). Mediene får dermed en slags rådgivende funksjon, nettopp ved å støtte eller motarbeide en bestemt versjon av en sak (Ibid.). Basert på de to oppslagene viser det seg at alle typer aktiviteter som det har noe med Islam å gjøre, betraktes som nyheter. Det samme kan nok gjelde islamrelaterte nyheter som bl.a. moskedebatten, og radikale ekstremisme generelt. For at saken som skal omtales og være interessant, må den angå lesere flest. Da snakker vi om *nærhet*, og *vesentlighet* som sentrale nyhetskriterier (Allern 2001:57). Med *nærhet* mener vi at sakene berører lesere fleste, f.eks. et flertall av befolkningen, mens *vesentlig* menes det at sakene angår mange, og derfor har samfunnsbetydning. Hernes og Eide (1987) mener at det er også nødvendig å se på mediadramaturgien når det gjelder valg av tema og innhold. Det er altså mediens natur å søke den konfliktpregede debatt, når det

gjelder islam som potensielle terrorister med utgangspunkt i moskedebatten. Ikke bare fordi moskedebatten kan fungere ubevisst både bak journalisters og lesers rygg, men fordi det er erkjent, og også kan brukes, og brukes strategisk for å forme de virkelighetsbilder som media tegner og som vi lett overtar (Eide og Hernes 1987: 48). Som eksempel er islamistiske terrortrussel eller forsøk på slikt er selvsagt sensasjonspreget eller spektakulært. NRKs publisering av Islam som trussel blir fremstilt på media, inneholder elementer av både konflikt og sensasjon.

Et eksempel på konfliktpregede saker som nevnes ofte i media er «organisasjons profetens umma», og «terror- og karikaturesaker, og etter hvert saker knyttet til religion. I aviser også kommer ikke konkrete tema, men utdyper hva det er ved Islam som blir nyhetsverdi. I sin analyse konkluderer Kjersti Rogde Næss med at mediens bilde av muslimer virker fremmedgjørende og avstandsskapende i relasjonen mellom nordmenn og muslimer. Her er det at kulturelle aspekter som gjør Islam og muslimer som nyhetsverdi.

Det er hva som hører til samfunnet og det offentlige rom som er interessant for media å dekke for mediene. Men det som er interessant å spør om islams enhetslære og helhetlige religionsbegrep som medfører til konflikter med den rådende forståelse av religion som samfunn i sekulære, vestlige samfunn. En slik innramming er med på å gjøre hendelsen mer betydningsfull for publikum (Entman 1993), og en gjenfortelling gjør det lettere for folk å huske informasjonen som er gitt (Ibid., 21). Dette er grep som brukes i mediene, men også i andre former for formidling (Eide og Hernes 1987). Det tredje eksemplet finner vi i Agderposten;

Ingress: «Du må forstå at islam er en grunnleggende voldelig religion i motsetning til kristendommen». Ordene falt i Islamabad i 1994, formulert av en frafallen professor hvis navn åpenbart ikke kan nevnes, da frafall fra troen er ensbetydende med dødsstraff i tradisjonell islam. Han la til følgende: «Min påstand kan bevitnes ved å studere profetene Muhammed og Jesus». (Agderposten 28.10.2011) (Se vedlegg 4)

Denne teksten redegjør for en hendelse. Under overskriften står det «*kronikk*», på norsk. En kronikk er altså en fortelling om et eller annet der redegjørelsen begynner et sted og følger en progresjon, for å ende et annet sted (Tveiten 2009:92). Det er en avissjanger som i utgangspunktet dreier deg om å legge ut, gjør rede for, oppsummere delene av eller formidle en hendelse, en ide, en tanke, eller en prosess (Ibid.).

I en slik beskrivelse av islamrelaterte saker må handle om noe som er så allmenngyldig eller så konfliktfylt at det kommer opp til allmennheten, for at det skal oppfattes som interessant nok. Debatten om Islam som religion handler mye om utfordringer i møte mellom majoritets og minoritetskultur. En slik tekst i Agderposten påpeker at konflikt og sensasjon preger deknningen av Islam, men at dette grunnleggende er fordi det er

nyhetsjournalistikkens vesen generelt (Allern 2001). Begrepet «*voldelig religion*» likevel blir fremstilt spesielt negativt. Jeg vil ta utgangspunkt i eksempler på nyheter som kan påvirke på lesernes meninger om moskedebatten i negativ eller positiv retning. Kulturkonflikt mellom majoriteten og muslim minoritetsbakgrunn som har fått mest oppmerksomhet i norsk media (Lindstad og Fjeldstad 2005).

En grunn til dette kan være at muslimske minoriteten meninger innebærer en del radikal kritikk av USA; mot neoliberalistisk politikk og spesielt mot den amerikanske krigføring i Afghanistan og Irak. Norske medier har rammet Islam som en voldelig religion. Disse begreper bygger på en moralsk forståelsesramme og denne rammen evaluerer og foreslår en måte å behandle en sak på (Entman 2004). Et eksempel på karakteristisk trekk i følge Hernes (1984), er medienes bruk av arketyper finner vi på NRK Sørlandet nettavisen med overskrift;

«Vi gjør det for å kunne respondere raskere og mer effektivt dersom det skulle oppstå en situasjon. Da er vi bedre i stand til å ivareta samfunnets sikkerhet. I tillegg er vi bedre i stand til å beskytte oss selv, siden vi er en av flere skisserte målgrupper i terrortrusselen mot Norge, sier stabssjefen» (NRK Sørlandet 25.11.2014 se vedlegg 4).

Teksten illustrerer et bilde av terrortrusselen mot Norge, og et slikt begrep ofte er knyttet til Islam og muslimer, det bekreftes også i IMDi-rapporten 2009. Tross enkelte slike forsøk på å problematisere bruken av begreper som voldelig, terrortrusselen, og kulturkonflikt, gjelder fortsatt følgende hovedregel for deknningen av slike saker. I denne saken får vi et bilde at NRK Sørlandets innhold og tema bidrar til ved å identifisere dramaturgiske arketyper:

I dette tilfellet kan NRK ha et typisk repertoar av dramaer som dels spilles ut samtidig, dels følger etter hverandre (Hernes 1984). Terrortrusselen mot Norge henger tett sammen med temaet om Islam og muslimer, fordi dette kan gi en følelse av at samfunnet er farlig og at enkeltmennesket er utrygt (Waldahl 1999). Denne type nyheter kan påvirke på folks oppfatning, og selve begrepet terrortrusselen mot Norge gir en negativ assosiasjon.

Jeg har observert et generelt bilde av moskedebatten som blir presentert i den kvantitative analysen av aviser hvor Islam og muslimer blir beskrevet som konfliktpregede og Islam som religion utfordrer kristne verdier og tradisjoner. Islam ofte omtales i en sammenlikning med kristendom eller måles mot majoriteten på andre måter.

Konfliktorienteringen er et grunnleggende mønster ved nyhetsjournalistikken. Spesielt når det gjelder om islamrelatere saker forsterkes trolig av at kristne verdier utfordres av mer uforenlige religiøse eller kulturelle verdier fra muslimske minoriteter. Et eksempel på dette finner når det gjelder tema om at hijab og muslimsk bekledding som hovedtema ofte er knyttet opp mot integreringspolitikk og kvinneundertrykkelse. Et annet eksempel finner vi

om saker som er knyttet til konflikttemaer innad i muslimske familier og miljøer, som tvangsekteskap, omskjæring, og barnerettigheter framstår de unge som opprørere og som unntak fra det generelle bildet av muslimer og muslimske kultur. Umiddelbart kan det synes som om mediernes fremstilling av en slik sak kan kanskje forsterke forestillingene om skarp todeling mellom «dem» og «oss» mellom undertrykkende muslimske innvandrer miljøer og det likestilte norske samfunnet (Lindstad og Fjeldstad 2005: 82).

En slik polarisering er blitt understreket av tilknytningen noen av de unge innvandrerjentene har hatt til profilerte norske aktører i den offentlige debatten (Ibid.). Dette er vinklet inn mot individet og det spesifikke med en sak. I stedet for en mer grunnleggende debatt rundt temaet (Iyengar 1991). Vi har sett i kapittel 4 at hijab, terror, kvinneundertrykkelse, som hovedtema ofte er relatert til Integreringspolitikken. Hernes og Eide (1987) belyser at denne mangelen på utdyping bidrar til forenkling og stereotyper. F.eks. Fædrelandsvennen 13.juni.2014 «*Krigen mot terror er tilbake*».

Ingress: « 25 prosent av Norges befolkning mener det er for mange muslimer i landet. Like mange mener islam er en trussel mot norsk kultur, viser en ny undersøkelse». (NRK 26.11.2011)

Terror er et begrep som er mest brukt som en stereotyp i forbindelse med Islam og muslimer. De tre mediene Fædrelandsvennen, Agderposten og NRK Sørlandet dekkningen av Islam og muslimer har blitt kritisert for å være negativ. Med fokuset på kultur og verdimeessig konflikt, kan bildet lett forstås som uttrykk for en negativ holdning. Nyhetsvurdering påvirker på hvordan journalister og redaksjoner oppfatter hva som er verdt å rette oppmerksomhet mot og gjøre nyheter av (Tveiten 2009). Medierammer beskriver virkeligheten eller aspekter av virkeligheten gjennom attributter, vinkel, fokus, ordvalg, og tema (Entman 2004).

Overskriften, bildet og bildeteksten bidrar sammen til å fremstille saken som en konfliktpregede enn som en politisk nyhet for å øke nyhetsinteressen. Dette er en strategisk vinkel som er preget ikke bare av stoffvalget i politiske journalistikk, men også av språkbruken. Språk er mediernes makt (Østbye et al. 2007). Det er gjennom tekstene at mediene utøver sin makt, påvirker holdninger, formidler budskap (Ibid.).

Det er gjennom tekst setter media et problem høyere enn andre. «Islam er en trussel mot norsk kultur» er blitt satt som et problem på dagsorden. Her får vi en forståelse av at om media legger mest vekt på spesifikke saker vil også publikum legge mest vekt på disse. Det er gjennom språk/tekst media bestemmer hva som skal være de viktigste temaene hver dag (McCombs 2004:1). Mens medierammer skaper, som beskrevet tidligere, et rammeverk for tolkning, og de gir til en viss grad ledetråder for leserne om hvordan en nyhet bør forstås (Entman 2004).

Tittel: «Vold i Islam»

Kommentarforfatter er: Kjell Tegnander «Et annet moment som han ser ut til å glemme, er at de forbrytelser som foregikk i korstogene åpenbart er i strid med Bibelen, Guds ord. Det er derimot ikke de jevnlige terroraksjoner som radikale islamister har foretatt seg gjennom flere århundrer, og som endog i dag sprer skrekk og gru i alle samfunnslag. Disse aksjoner har egentlig en viss hjemmel i Koranen. For denne boka - slik jeg har oppfattet det - oppfordrer i verste fall til død over både kristne og jøder og de som vil hindre islamsk ekspansjon i verden». (Fædrelandsvennen 10.10. 2013)

Fædrelandsvennen publiserte 10.10.2013. med en overskrift «Vold i Islam». Tuchman (1978) sammenligner nyheten med eventyret: Begge er historier til å bringe videre, kommenterer, huske og verdsette som individuelle. Et karakteristisk trekk ved å fortelle en historie om «vold i islam», er ifølge Hernes (1984), mediene bruker arketyper. Arketyper kan defineres som «urbilder» eller «urforestillinger»²². Den type fremstilling som Fædrelandsvennen har publisert dreier seg om karakter eller karaktertrekk som har lang og gjerne ikke tidsangitt historie i en muntlig eller skriftlig fortellertradisjon

Det vises til at Islam ofte omtales i en sammenlikning med kristendom, både som hovedtema og undertema. Både kommentar om tittelen «Vold i islam» i Fædrelandsvennen 10.10.2013 og kommentarforfatter kan ramme dette som konfliktpregede bilde, men de behøver ikke nødvendigvis å være det, fordi det er den journalistiske tonen i artiklene som avgjør det. Goffman (1974) mener at journalister legger til rette for spesifikke tolkningsrammer når de produserer nyheter. Artikkelen kombineres en episodisk og en tematisk fremstilling av medierammer (Iyengar 1991).

Fremstillingen av selve religionen har ofte vært mer problematiserende enn problemløsende (IMDi-rapport 2009). Dette er også noe får bekreftet i den kvantitative analysen, kapittel 4 hvor det forekommer stort antall negative synspunkter omkring Islam som religion med utgangspunkt i moskedebatten. Når en avis fremmer forskjellige tolkningsrammer i forbindelse med en debatt, definerer de samtidig problematiske effekter og faktorer i debatten (Entman 2004: 24).

Maktutredningen konkluderer med at media er et kraftig verktøy for å påvirke opinionen og forme sine politiske oppfatninger (Østerud, Engelstad og Selle 2003). Dette kaller Tveiten (2009) for strukturellemakt. For det første setter media et problem høyere enn andre (Østerud m.fl. 2003). Muslimer omtales i kraft av å være innvandrere, og Islam dekkes i forbindelse med et fokus på integrering.

²² Språkrådet.no søk «arketyper» lastet ned 23.11.2014

Dette stemmer med IMDi-rapporten (2009) som sier at saker om integrering svært ofte handler om muslimer (Maxwell McCombs (1973) og legger fokus på mediernes makt til å bestemme hva som skal være de viktigste temaene hver dag. Her får vi en forståelse av at om media legger mest vekt på islam/muslimske saker vil også publikum legge mest vekt på disse fordi media påvirker folk hva de skal ha mening om (Ibid.).

Men det er også noen hendelser som ikke tilfredsstillers kriteriene like godt, men mediene greier å gjøre dem allikevel større enn hva de egentlig fortjener ved hjelp av sin vridning (Allern 2001:55) og det er dette vi ser omkrig fremstillingen av religion i moskedebatten. Basert på disse kriterier som *vesentlighet* og *aktualitet* er moskedebatten blir vurdert som en nyhet av alle redaksjonene. Religion har dessuten blitt vurdert som nyhetsmaterieell ut fra sin betydning og dette har også skapt en vesentlig diskusjon internasjonalt. Disse aspekter vil ofte spores tilbake til diskusjonen rundt integreringsprosessen i Norge og i Europa. Et godt eksempel på dette finner vi i danske nettavisen (Religion.dk 28. februar 2013) som har en overskrift «Moskedebatten, der blev vær» er skrevet av religionsanalytikeren Sune Lægaard. Midt i artikkelen finner vi

«Danske Folkepartiet modstand har i denne omgang fokuseret på noget andet, nemlig den påstående hindring og integration. Dette er åbenbart ikke nogen særlig fængende dagsorden. Men denne indvending handler dybest set også om meget mere end en moske med en miaret hvis der er et problem med integration, skyldes det jo selve det forhold, at der er muslimer, ikke at de bygger en moske med en minaret» (religion.dk 2013).²³

«at etableringen af moske med kulturhus og minaret vil medvirke til at hindre integrasjon og dermed hindre forbindelsen til det omgivende samfund» (Ibid.2013).

Som vi har sett i kapittel 4, tabell 1.6 Holdning til moskeen kan vi anta at denne type meninger vil vise til misnøye som gjør det uakseptabelt å etablere en ny moske der. Det er interessant å understreke at religion får vinkler til spørsmålet om integrering av en minoritet i befolkningen. Den generelle dekningen av denne saken kan være et eksempel på at mediernes holdning ikke er islamkritisk, men temaene som tas opp likevel er konfliktpregede og kan tenkes å bidra til danne et konfliktfylt islambilde.

Det er et utspill fra Danske folkeparti og den medfølgende debatten som foranledningget saken. Ideen er et ønske om å undersøke om det er hold i politikerens uttalelse, og å gi leseren et bedre grunnlag for å kunne forstå og mene noe om det debatten dreier seg om. Det er sviktende integrering som står i fokus. Omslaget er slikt sett et eksempel på kulturkonflikt som nyhetskriterium for islamrelaterte saker, og en bekreftelse på at islamrelaterte saker ofte handler om integrering (IMDi-rapport 2009), og de belyser en

²³ Religion.dk «moskedebatten» lastet ned 25.11.2014

konkret aktuell sak som har skapt debatt i det danske samfunnet. Sett man dette ut fra Hernes (1987) fem virkemidler som mediene disponerer i kampen om å fange oppmerksomheten i det moderne informasjonsrike samfunnet, er det ikke overraskende at det er et klart negativ inntrykk av Islam som religion som kommer til syne. Her er det et motiv bak religionsrammen. Det kan være aktører som prøver å vinkle den fordelaktig for seg selv eller for å prøve å sverte andre. Hernes mener at med dagens medieinflasjon blir det stadig mer krevende å få oppmerksomhet for sitt budskap, at dette ofte går på bekostning av den omtale gruppe (Hernes 1984: 44). En mulig forandring vil finne sted både i Vesten og den muslimske verden at stater inngår en slags felles forståelse mot felles måloppnåelse. Vesten har naturlig nok behov for å forstå religion som en instans som gir mening med livet.

De muslimske stater bør gi politisk rom for diskusjoner om forholdet mellom politikk og Islam, hvilket jeg ser som lite aktuelt og realistisk fordi de islamske stater etterfølger sharialoven som grunnlaget for statsbygging og politiske styring, og det vil ikke være et realistisk svar på ettersom statene har instrumentalisert Islam i sine nasjonale statlige konstruksjoner. Problemstilling kommer i direkte strid med det sharialoven tilsier.

5.3 Fremmedfryktrammen

Et annet begrep som er beslektet med disse rammene er fremmedfryktramme. Som vi har sett i teorikapittelet, er dette et uttrykk for en diskurs og en rammesetting som egentlig ikke handler om moskedebatten, men handler om norske fordommer og politiske vilkår. Mange har fremdeles vanskelig for å forstå at Norge er blitt en del av internasjonalt menneskerettighetssystem, og at menneskerettigheter er grunnleggende rettigheter, som likestilling mellom kjønnene, religionsfrihet, og regulerer først og fremst forholdet mellom staten og individet. Likevel er det mange som sitter med en oppfatning at alle her i landet har lyst hår og blå øyne (Lindstad og Øivind 1999: 38). For de som besitter med en slik tanke, vil folk med annen bakgrunn blitt sett på som en fremmed (Ibid:38). Et slikt tankesett støttes av mediene; ganske enkelt fordi de fleste mediene har vært med på å gi næring til en slik oppfatning (Ibid.). Her blir det en rekke eksemplifisering av fremmedfrykt i de utvalgte artikler.

Overskrift: «Hvor fremmed er vold mot barn?»

Ingress: Det er med økende bekymring jeg følger med på nyhetsdekningen av funnene om at barn av utenlandske foreldre er overrepresentert i saker hvor foreldre har utøvd vold mot barn i «oppdragelsesøyemed».

«Dette burde ikke overraske noen. Vi bor i en liten boble i vår avkrok i verden. De færreste land i verden beskytter barn mot fysisk avstraffelse, det være seg fra foreldre, lærere, eller andre som måtte finne det for godt å slå dem med hendene eller andre gjenstander» (Fædrelandsvennen 28.10.2014)

Ifølge Lindstad og Fjeldstad (2005/1999), så har mediene dessverre bidratt til å skape mer fremmedfrykt. I teksten over «utenlandske foreldre og vold mot barn» står i fokus. Det vi tenker mindre over er at nyhetsmedienes nyhetsprodusenter, historiefortelleren, redaktørene og kommentatorene også rammer inn nyhetssaken, og setter dem i en kontekst som gjør dem gjenkjennbare (Entman 2004). På denne måten framstiller de nyheten som en dramatisk situasjon, og får folk flest opp i en opphisset stemming der enkelte politiske partier som f.eks. (Frp) er raskt ute med å kreve «sperret asylmottak» i Norge.

IMDi-rapport viser at en tredjedel av alle artiklene om innvandring og integrering handler om religion, og først og fremst islam (IMDi-rapport 2009: 12). Denne typen fremmedfrykt går ut på fobi som er knyttet til fremmede kulturelle elementer, og er derfor kulturelt betinget. I denne saken får vi et bilde av vold mot barn. Saken har en relevant bildereportasje med personfokusering som står sterkere enn selve saken.

I saken får vi presentert enkelte uenigheter om barneoppdragelse, og samt kultur ulikheter. Personfokusering blir enda mer interessant hvis den inneholder en uenighet eller konflikt om tema; i dette tilfellet blir tema om barneoppdragelse sett fra en vestlig majoritetskultur og muslimsk minoritetskultur. Ulikheter mellom levemåter og konfliktpregede elementer, vil øke fremmedfrykt. Et annet eksempel på fremmedfrykt finner vi i; Fædrelandsvennen med overskrift:

«Kamp mot islamisering og eiendomsskatt»

Ingress: «Sju år etter at han varslet å legge politikken på hylla, er Stian Storbukås (35) tilbake i toppen av Frp.»

Brødtekst: «-Innvandringspolitikken var grunnen til at jeg ble med i Frp. Jeg har hele tiden vært tydelig på at jeg mener det er et system som ikke har fungert og jeg er veldig skeptisk til det vi ser av islamisering. Det er vi nødt å ta på alvor, sier Storbukås». (Fædrelandsvennen 03.10.2014 se vedlegg)

Historisk har innvandringspolitikk vært en viktig sak for Frp. Som vi i sitatet over kan vi tydelig se at denne saken kan forankres i partiets historiske konfliktstruktur. Samtidig er de avhengige av at Fædrelandsvennen som en formidlingsplattform setter saken på dagsorden ved at saken får en slags *aktualitet* (Allern 2001). Den artikkelen som inkluderer Frp er mer opptatt av aspektene rundt Islamisering og egentlig dreier seg ikke mye om eiendomsskatt. Her er saken blitt vurdert som nyhetsmaterie ut fra sin betydning for innvandringspolitikk.

Fenomenet islamisering assosieres som en trussel mot det norske samfunnet og er videre knyttet opp mot den sterkeste voksende minoritetsgruppen, nemlig muslimer, som utgjør denne trusselen. Medias evne til å sette islamisering på dagsorden blir fremstilt som viktige i massemedia, og vil bli oppfattet som sentrale av publikum (Martin Eide 2001). Her McCombs

(1972) legger fokus på mediernes makt til å bestemme hva som være de viktigste temaene hver dag. Fremstilling av islamisering på media sier ikke hvordan publikum tenker, men hva de skal ha mening om det. Her får vi en forståelse av at om media legger mest vekt på spesifikke saker, i dette tilfelle islamrelaterte saker, vil også publikum legge mest vekt på disse. Fortellingen som vi får gjennom mediene skaper meninger om fremmedfrykt i Norge. Dette blir definert som fordommer overfor en gruppe mennesker på etnisk eller rasemessig grunnlag. Fremmedfrykt oppstår som oftest når et menneske ikke har gode nok kunnskaper, og dermed baserer sine meninger på hva andre mener og sier, ettersom at det er det eneste grunnlaget de har for «Stereotypisering» og negativt fokus på folkegrupper med en annen etnisk bakgrunn i media. Lindstad og Fjeldstad (1999) sier at folk flest får et bilde av de fremmede med bakgrunn av hva de er blitt fortalt gjennom mediene (Ibid., 39).

I Norge har vi stor tillit til mediene. I boken *Pressen og de fremmede* refererer Lindstad og Fjeldstad til en medieundersøkelse foretatt av Øystein Gassholdt og Lise Togeby (Gassholdt og Togeby referert i Lindstad og Fjeldstad 1999:19). De finner blant annet at mediene har størst effekt innenfor områder hvor publikum har begrensede personlige erfaringer. Det sammen visste seg å være tilfelle i danske befolkningen idet cirka 80 prosent hadde fått sin viten og informasjon om etniske minoriteter ene og alene fra massemediene fordi de har lite kontakt med mennesker med minoritetsbakgrunn i sin hverdag (Ibid.). Ut fra en generell forutsetning kan man derfor hevde at mediene en sentral maktfaktor, selv om sammenhengen mellom medier og makt er komplisert (Tveiten 2009:49).

I boken *Journalistikk, makt og meningsdannelse* refererer Tveiten til den svenske maktutredningen som bl.a. konkluderer med at den offentlige debatten er begrenset både med hensyn til aktører og så vel til tematikker (Ibid.). Bildet av Islam som en fiendtlig blokk, har bidratt til økt fremmedfrykt blant nordmenn ovenfor innvandrere og muslimske innvandrere i særdeleshet (Lindstad og Fjeldstad 1999: 40). Vi kan illustrere dette med et sitat fra Fædrelandsvennen:

-Mener du at islam representerer en lignende trussel som nazisme og kommunisme på 30-tallet? -Nei, det mener jeg ikke. Men når man ser hvilke autoritære strømninger som beveger seg i Europa og at det plutselig vokser fram en islamsk stat, er det et faresignal. Da er det bedre å være varsom enn å fortsette en politikk som har vært feil (Fædrelandsvennen 03. oktober 2014)

Det har vært en rekke slike hendelser hvor begrepet fremmedfrykt er blitt knyttet til islamrelaterte saker. Mediene retter ofte et indirekte fokus og sin kritikk mot muslimer og islam i forbindelse med forhold som ikke har noe med religion å gjøre (Lindstad og Fjeldstad 1999: 40). Og ved hjelp av det journalistiske arbeidet kan mediene besitte ulike egenskaper som setter dem i en særposisjon i forhold til makt over virkeligheten (Tveiten 2009: 51). Her

tas det utgangspunkt i en hypotese som går ut på at ulike mediers ideologiske og politiske ståsted påvirker de medierammer som velges i fremstillingen av bl.a. moskedebatten.

De politiske partiene har tilpasset seg de mektige tabloide mediene (Ibid.). Også den svenske maktutredningen konkluderer at den offentlige debatten er begrenset (Tveiten 2009). I dagens medialiserte samfunn kan det hevdes at de politiske partiene og deres respektive politikere ikke har noe annet valg enn å tilpasse seg mediens premisser hvis de ønsker å få oppmerksomhet (Jenssen og Aalberg 2007). I motsatt fall kan det føre til omtale som enten kan være destruktiv for saken, så vel som for dem selv (Tveiten 2009: 49).

Dagsordenfunksjon er et annet sentralt element som det går ut på å velge hvilken informasjon som spres. Å velge islamismerelatert stoff har vært en viktig del av nyhetsflommen de siste ti årene. Media har kommet bort i det selvfølgelig direkte i Afghanistan og Irak. Media har tatt med islamdebatter på dagsordenen, og som debatten om hijab i det offentlige rom er et eksempel på. Mediene setter dagsordenen for hva man skal være opptatt av idet de styrer oppmerksomheten (McCombs og Shaw 1972).

Fremstilling av moskedebatten kan kanskje bidra til økt forståelse ved å gi leserne kunnskap om Islam eller muslimer i Norge for de hovedsakelig etnisk norske leserne. Publisering skal føre til forståelse i betydningen økt kunnskap hos leseren. Mediens logikk og stil påvirker også samfunnets kulturelle og ideologiske atmosfære (Martin Eide 2001). Hvordan moskedebatten fremstilles og hvilke tema som følger etter det har innvirkning på samfunnets kulturelle og ideologiske tendenser. Basert på teksten over ser Fædrelandsvennen på både islamismen og på integrering av konservative muslimer som viktige samfunnsmessige utfordringer som journalistikken må belyse. Et eksempel finner vi en redaksjonell artikkel som ble publisert på trykk.

Overskrift: «Snart er hver femte sørlending innvandrer»

Ingress: «Antallet innvandrere i på Sørlandet kan øke fra 29.000 i dag til 67.000 i 2040, varsler SSB».

Brødtekst: De siste årene har rundt 70.000 asylsøkere, flyktninger og innvandrere årlig kommet til Norge. Det er på nivå med verdens største innvandringsnasjoner. (Fædrelandsvennen 22.09.2014)

Denne saken som omhandler innvandring, og som inkluderer leserne syn, vektlegger ulike aspekter ved dette temaet. Fellesnevneren er at Fædrelandsvennen legger vekt på at det er klar sammenheng mellom kriminalitet og innvandring.

«Det var et voldsomt styr da vi startet asylmottaket for seks år siden. Jeg fikk to drapstrusler og ble skjelt ut i byen. Jeg kontaktet politiet og det var en tid der jeg så meg over skuldra når jeg gikk gjennom byen. Folk trodde jeg tjente store penger på innvandringen, men de største protestene gikk nok på at asylsøkerne var uønsket, sier han» (Fædrelandsvennen 22.09.2014 side 6).

I tillegg er innslaget personfokusert og konkretiserte, og det er det meste Mandal asylmottak som er i fokus. Personifisering og er mer vanlig i media og journalisten er derfor ofte opptatt av å finne et «case»- et ansikt som kan fronte historien (Hernes 1978). Denne personifiseringen blir enda mer interessant hvis den inneholder en uenighet eller konflikt. Tydelige konflikter er viktig i all mediedramaturgi, også i nyhetstekster. Journalister er derfor alltid på leting etter motsetninger og klare fronter når de velger sine kilder. Denne saken også tar aspekter med arbeidsinnvandring som en utfordring for Norge i forhold til antall asylsøker. Saken slutter med drapstrusler at asylsøkerne var uønsket. Innholdet i formidlingen og detaljer erstattes med spissformuleringer.

Under overskriften generaliserer journalisten og blander sammen begrepene asylsøker, flytninger, og innvandrere. Basert på det som har blitt skrevet i denne Fædrelandsvennen omsalg synes det som at Fædrelandsvennen i sin nyhetsjakt og sin fokusering på alt som er negativt, bidrar til å gjøre situasjonen vanskeligere enn den er. Det dreier seg dermed om å presentere det viktigste først, slik at teksten lar seg beskjære bakfra. Denne saken har en begynnelse, en dramatisk oppbygging, et høydepunkt og en avrundning gjør den kommunikative. En typisk trekk ved en nyhetstekt er også det Martin Engebretsen (2005) kaller for *infernes*: Fædrelandsvennen forteller om innvandrers kriminelle handlinger som det ikke står direkte uttrykt i teksten, og som fører til at leseren selv må trekke visse slutninger for å oppnå en rimelig god forståelse av tekstens innhold. Et annet eksempel finner vi i Agderposten i forbindelse med fremmedfrykt er;

Overskrift: «Radikaliserte barn av islam»

Ingress: «Anundsens bord, bekrefter da også at det drives aktiv islamistisk rekruttering blant av innvandrere fra muslimske land. Her brukes koran vers, utvalgte sitater som skal underbygge en påstått krig mellom islam og Vesten, bruk av sterke bilder av døde og sårede, materiale fra konspirasjonsfikserte nettsteder og voldsretorikk om for eksempel selvmordsbombere» (Agderposten 25.10.2013).

Når det gjelder stoff direkte knyttet til Islam og innvandrere, finnes det markerte forskjeller i behandlingen av ulike temaer. Artikler som omhandler Islam som religion presenteres ofte i en mer dramatisk form enn stoff som omhandler for eksempel integrering eller inkludering i det norske samfunnet. Som vi har sett over i analysen om religionsrammen påpekte vi at pressen gir et todelt islambilde der hovedskillet går mellom den mer radikale og sekulære islamismen. Dette bekreftes også av IMDi-rapport (2009:9) som viser at spørsmålet rundt integrering og innvandring ofte behandles negativt i norske medier. Dette kan ses i sammenheng med moskedebatten, og mediens vinkling rundt en sak vil ha en betydning for folkens oppfatning av debatten. Dette vil forsterke meningen uansett om det leder hen mot

positive eller negative tendenser. Men det er også et annet aspekt som spiller en viktig rolle her, og det handler om mediens aktiviteter som kronikker, kommentarer og debatter dag ut dag inn. Slike fremmedfryktrammer tillater journalister å behandle store informasjonsmengder raskt, gjenkjenne dem som informasjon, tilegne dem kognitive kategorier (Gitlin 1980). Entman (1993) poengterer at selv om journalister etterstreber objektivitet, så vil de likevel bevisst eller ubevisst formidle dominerende meninger. Den dominerende mening i denne saken er Islam som voldelig. Det rammene gjør, er å belyse visse deler av informasjonen som er emnet for kommunikasjon.

Dermed står disse delene fram som mer fremtredende; noe som medfører at den delen av saken i Agderposten blir lagt mer merke til, blir mer meningsfull eller troverdig for publikum (Entman 1993) Ved at journalisten bruker en overskrift «Radikaliserte barn av islam» i rammen, vil dette gjøre det lettere for publikum å fordøye saken, og å forstå sammenhengen. De øker gjenkjennelsen, og skaper mening (Ibid.). Et annet eksempel på fremmedfrykt finner vi om denne omtale;

Overskrift: « Vi er bekymret for ungdommene»

«For ett og et halvt år siden startet han ungdomsforeningen, som jobber med integrering av unge muslimer. En viktig oppgave for foreningen er å bekjempe ekstrem islamisme og terror. Sadiq sier de muslimske lederne er på vakt for grupper som ønsker å rekruttere ungdommer til terrorvirksomhet» (NRK Sørlandet 02.09.2014).

Rammen setter de spørsmål som tas opp inn i en mer abstrakt eller allmenn kontekst (Iyengar 1991). Teksten ønsker å gripe an utfordringen som islamismen og integrering av konservative muslimer representerer ved å bringe leseren forståelse. Den offentlige debatten om fremmedfrykt eller fremmedhet preges av ulike aktører som typisk snakker forbi hverandre. På den ene siden kan dette forstås som en strid om definisjonsmakt, der ulike forståelse av hva disse fenomenene egentlig innebærer står i et motsetningsfylt forhold til hverandre.

«Den som utøver makt, gjør det med hensikt, for å oppnå et mål» (Tveiten 2009: 48). På den annen side er en viktig årsak til de steile frontene i debatten at også aktørene ønsker å belyse forskjellige sider av ulikhet i det norske samfunnet. Man snakker forbi hverandre fordi man har helt forskjellige agendaer eller målsetninger med å sette begrepene som islamisering, radikaliserings, og fremmedfrykt på dagsorden.

Fremstillingen av disse fenomenene befinner seg i gråsoner og som kan gjøres til gjenstand for diskusjon. Man kan se fremmedfryktbegrepet fra forskjellige perspektiver. For det første brukes det som en situasjonsbeskrivelse av negative erfaringer blant mennesker som bor i landet. For det annet brukes det som handlinger som bryter med det norske lovverket. For det tredje vil brukes det til politisk dagsorden. Etersom alle politiske partier har sine

agendaer og er de alle opptatt av å fremme deres budskap til allmenheten. De tre måtene å bruke fenomenet på har det til felles at islamisering etc. betraktes i media som et problem, og men hva som oppfattes som et sentralt problemområde endrer seg når perspektivet skiftes.

5.4 Likestilling og kvinnerettighetsrammen

Medienes fremstilling av Islam og muslimer med utgangspunkt i kvinneundertrykkingsperspektivet skiller seg i debatten en del ut fra de tradisjonelle problemstillingene om likestilling i Norge. Det som fremgår i kvantitative analyse tabell 1.4 dreier seg om den kjønnsdelte deltakelsen i moskedebatten hvor og som kom frem i analysen, ikke overraskende, at det var menn som var det dominerende kjønn blant deltakerne i moskedebatten. Kan det bety at kvinnenens rolle er begrenset i Islam og at det var grunnen til det flertallet av menn som uttalte seg i forbindelse med moskedebatten?

Andre spørsmål som stilles i moskedebatten om muslimske kvinner er undertrykket fordi de må bære hijab som et tegn på underkastelse overfor Gud og at islam er en patriarkalsk (Lindstad og Fjeldstad 2005:67), og kvinnefiendtlig religion, og at de bærer den som en følge av press eller forventninger fra menn, familie eller miljøet rundt seg. Det er viktig for meg å kunne analysere dette fra ulike synsvinkler for å få frem et mer nyansert bilde av virkeligheten. Jeg ser to motsatte argumentasjonsmåter i debatten om henholdsvis bruka og niqab: Noen sier at religionen tvinger dem til å bære dekkende plagg, mens andre tvert om hevder at de bærer slike plagg for å demonstrere sin frihet.

I en debatt på Fædrelandsvennen den 14. februar 2009 kan vi se en sak om at «*Hijab skal rekruttere flere politifolk*». Debatten står på side 14 under headingen «*Islamisering av politietaten*». For det fleste norske avisredaksjoner er begrepet av kvinnerettigheter og undertrykking av kvinner et velkjent tema. I denne artikkelen leser om hijab i det offentlige rom. Til høyere finner vi et bilde av to kvinner med hijab (se vedlegg 5).

Den kanskje fremste debattanten for denne medierammen er Hege Storhaug i organisasjonen Human Rights Service. Hun er en svært aktiv samfunnsdebattant og er opptatt av spørsmål rundt Islam og muslimske kvinners rettigheter. Hun har utgitt flere bøker der hun tar sterkt avstand fra bruken av hijab eller niqab. Hennes meninger og reaksjoner vekker utro blant så vel muslimer som ikke-muslimer. Hun er godt synlig i både hijabdebatten og gjennom leserinnlegg og kommentarer, som tema for andre skribenter og nyhetsartikler. I debatten som det refereres til aftenposten 7. februar skriver Hege Storhaug,

«Å tillate hijab til politiuniformen er en ørefik til muslimske kvinner» hun skriver videre: «Hijab signaliserer renhet, ærbarhet. Hijab skiller mellom den gode aktverdige muslimske kvinnen, og motsatt den uverdige, urene kvinnen».

Her i debatten trekker mediene frem et problem som gjerne relateres til en bestemt person, nemlig Hege Storhaug. Hun er godt synlig i både hijabdebatten og gjennom leserinnlegg og kommentarer. På denne måten kan publikum lettere forstå en fortelling av muslimske kvinner som ofre for sin kultur og for muslimske menn. I noen tilfeller kan en slik forståelse sette i gang en utvikling eller være starten på en aksjon der mediene spiller en aktiv rolle (Hernes 1978:7). I denne saken er Storhaug et ansikt som kan fronte historien. Fordi journalister er derfor ofte opptatt av å finne et «case», nemlig et ansikt.

Debatt innlegg er interessant å se i sammenheng med denne, fordi den fungerer som et motperspektiv til de dominerende fremstillingene i hijabdebatten ved at det her er vestens holdninger som er under angrep hvor Islam fremtrer tydelig ved at saken illustreres med bilde av f.eks. to hijabkledd muslimske kvinner. Hijab som del av politiuniformen, kan oppfattes som at en muslimsk skikker trenger seg inn i det offentlige og dermed påvirker samfunnet. Debattinnlegget tar med seg at hijab kan ses som uttrykk for kvinneundertrykkelse sammenlignet med vestlige feministiske ideal.

At hijab som tema publiseres så ofte kan for øvrig kanskje tyde på at hijab har blitt et verdiladet symbol. Det visuelle ved hijaben gjør at kvinner med hijabkledd ofte brukes som illustrasjon til Islam og muslimsrelaterte saker. Eller det kan illustreres som forfølgelse av liberal og annerledestroende, at muslimer som ønsker det å hindre i å bli vesentliggjort i klesstil og levemåte. Et annet eksempel finner vi i Fædrelandsvennen på side 13. Overskrift «Prøv burkaen min» saken står på side 13

Ingress: «Prøv burkaen min Jeg vil at Kristiansandere skal forstå hvordan det er å bruke burka»
Hun sier at «Jeg vil ikke at noe skal tvinges til å bruke burka, men man bør respektere at noe ønsker å bruke den. Jeg er overrasket over at ikke alle nordmenn viser forståelse for dette. Man tror at burka bare er kvinneundertrykkende, og glemmer at plagget også er en del av afghansk religion og kultur som vi er stolte av» (Fædrelandsvennen 04.04. 2011).

Spørsmålet som stilles i debatten er om muslimske kvinner er undertrykket fordi de bærer burka eller hijab som et tegn på underkastelse overfor Gud eller at de bærer dem som en følge av press fra omgivelsene rundt dem. Altså at Islam er en patriarkalsk og kvinnefiendtlig religion (Lindstad og Fjeldstad 2005). Shahbe uttaler over at burka er en viktig del av muslimske kvinners identitet og ganske ofte et individuelt valg. På hvilken måte hijab er diskriminerende og undertrykkende utdypes ikke av Hege Storhaug i denne debatten.

I debattens innlegg får vi også en illustrasjon av hijab kan da fungere som et synlig uttrykk for det som er fremmed eller annerledes. Medienes fremstilling av hijab gjør at muslimske kvinner har mindre muligheter til å skaffe seg utdanning, og gjøre karriere, fordi

premisset blir igjen at hijab er galt uansett hvordan det brukes, fordi det vises en stor avstand mellom «de andres» sikker (Gulstand 2002:165). Storhaug argumenterer i debattinnlegg at bruk av hijab er undertrykkende. Artikkelen kommer inn på at Storhaug synes bruk av hijab er kvinneundertrykkende fordi den kun rammer kvinner. Hvis hijab hadde vært for alle så hadde undertrykkelsen blitt mindre. I den neste korte sekvensen der journalisten ikke siterer eller gjenforteller Storhaugs meninger, beskrives organisasjonen hun jobber for slik:

«Hege Storhaug beskriver er riktig, er dette en god grunn for ikke å tillate hijab i politiet. Å tillate hijab til politiuniformen vil ut fra nevnte beskrivelse være svært diskriminerende mot alle kvinner. Hijab som religiøst hodeplagg har en historie som er preget av menns håndverk og ønske om kontroll av kvinnen. For et gitt religiøst miljø vil dette være en seier når "deres» kvinner kan tildekkes, også når de fremstår i politiuniform».

Dette er en oppsiktsvekkende påstand og impliserer at muslimske menn tvinger og undertrykker deres kvinner og dette markerer at den muslimske kvinnen er underlagt mannen. Journalisten lar også dette utsagnet stå ukommentert og uten oppfølgingsspørsmål. I følge Storhaug at når vi har tillatt hijab må den logiske konsekvensen være å åpne for andre politiske og religiøse symboler. Videre argumenterer hun at likhet mellom mann og kvinne og individets rettigheter må gå foran religionsfriheten.

For Storhaug er det religiøse krefter som driver utviklingen av bruken burka, hijab, og niqab, og at denne religiøsiteten oppfattes som svært negativ. Denne påstanden ut i fra det som har kommet i kvantitative analyse tabell 1.5, nemlig at i de artiklene der innvandring og integrering er hovedtema, er religion omtalt mest. Denne omtalen er imidlertid også spredt over mange andre temaer (IMDI-rapport 2009:40).

Dette er med på å forsterke Storhaug påstand om at religion har betydning for hijabdebatten. Dette underbygger fremstillingen om Islam som tvang, fordi hun ikke ser på dette at kvinner tar et selvstendig valg, og at dette handler om individer som ikke kan velge selv. Her Islam er blitt fremhevet som trussel. Bak rammen ligger retoriske og statistiske grep, som bidrar til å skape mening for den som leser teksten (Entman 1993). Når journalistene skriver om slike ting, kan det bekrefte negative holdninger hos folk (Allern 2001). Som vi har sett ovenfor, er det nettopp sider ved Islam og muslimer som representerer kulturelle og verdimesig annerledeshet som fanger oppmerksomhet altså de «fremmedkulturelle» (Lindstad og Fjeldstad 2005). Hvis saken her i tillegg har drama, følelser og menneskelig nærhet blir den ansett som veldig god.

De kaller det fremmedkulturelle som viser til at annerledeshet fungerer som overmodnet betydning i saker om islam og muslimske innvandrere. Verdikonflikten er også knyttet til det majoritetens og minoritetens verdier. At det er ulike verdier og tradisjoner som

står i ulike retninger. Avisens holdninger gjenspeiler verdiene i den del av befolkningen hvor avisa har sine lesere. Det betyr å bryte med lesernes verdier og forventninger, setter avisa i fare for å miste sine tilhengere. Kulturforskjell er så fremtredende i moskesaken, og kan i norsk kontekst kanskje være et uttrykk for at Kristiansand av historiske grunner er preget av en spesielt sterk enhetskultur. Basert på dette idealet kan kulturelle ulikhet tolkes som noe negativt. Vinklingen av Sørlandsaviser som preger mange muslimrelaterte saker kan uttrykke et ønske om å vokte den norske enheten.

Spesielt når det gjelder forsvar av likestilling mellom kjønnene. Det er veldig sjelden at vi får i mediene får en sak hvor det dreier seg om positive holdninger. Men det som er mest interessant får vi fra sportsjournalistikken at det der ikke finnes annerledeshet blant majoritets og minoritets verdigrunnlag. Disse innvandrerne blir gjerne regnet som norske, uansett hvor i verden de kommer fra (Lindstad og Fjeldstad 2005). Dette gjelder spesielt i den norske sportsjournalistikken. Språk er makt – og journalister valg av ord og begreper bidrar til å forme vår oppfatning av virkeligheten omkring oss. Det gjelder også omtale av mennesker med minoritetsbakgrunn. IMDi-rapport 2009 referer til et sitat av Mohamed Abdi

«Hvem er jeg egentlig? Når jeg løper 800 meter for ungdomslandslaget, er jeg nordmann. Men når media lager oppslag om somaliere, kommer folk og spør om jeg er dopselger og barneraner. Da er jeg plutselig somalier» (Ibid. 2009:23).

Bildet er ikke nevneverdig annerledes i dag. Fortsatt er det slik at betegnelse «innvandrere» særlig dukker opp i saker som omhandler problemer i forholdet mellom innvandrere og det norske samfunnet. For å vite hva slags makt og hvordan media utøver denne makten velger jeg å bruke maktutredningens funn for å drøfte de ulike virkelighetene. Et element i maktutredningen peker på den redigerte offentlighet. Det innebærer at politikerne og andre aktører må tilpasse seg en journalistisk form og de må utnytte medias særtrekk når de ønsker innflytelse (Østerud m.fl. 2003).

Det betyr at politiske diskurs skjer på medias egne premisser. Ut ifra det som er gjennomgått kan en kanskje si at dette er en kamp om virkelighetsforståelsen. Hvis folk deler vår definisjon av en situasjon, altså vår virkelighet oppfatning, har du vunnet kampen og mye av den etterfølgende kommunikasjonen vil da foregå på dine premisser, noe som så å si all politisk kommunikasjon er preget av. Når vi snakker om en subjektiv virkelighet er det individet som er nøkkelementet. Denne er en virkelighetsforståelsen skapte på grunnlag av egne individuelle subjektive inntrykk. Et annet eksempel i forbindelse med kvinnerettighetsrammen finner vi i en artikkel i Fædrelandsvennen 27. august 2012: Hovedtittel «Venneslajenta ble muslim»

Lindstad og Fjeldstad (2005:67) viser til at konflikt med majoritetskulturen ofte er tema i saker der muslimer er involvert. Basert på det viser de hvordan annerledeshet fungerer som en overordnet betydning i alle saker som omhandler muslimer. Dette vil følge et resultat av at noen utenfra fortolke det som for dem er fremmed. Maktutredningen konkluderer med at media er et kraftig verktøy for å påvirke opinionen (Østerud m.fl. 2003). På bakgrunn av mediens makt i samfunnet har de makt til å forklare hendelser nettopp denne annerledesheten (Næss 2006: 125). Fædrelandsvennen 27. august 2012 består av en fremstilling av en muslimsk kvinne som offer for islamsk religionsutøvelse. Med dette utgangspunktet tar avisen til orde for en forståelse av Islam som annerledeshet.

I undertittelen står det «*Hvorfor blir ei 20 år gammel jenta fra Vennesla muslim og tar på seg hijab*»? Entman (2004) beskriver at rammer handler om å selektere og rette søkelyset mot enkelt faktorer ved en hendelse, slik at den blir mer konkret og lettere å forstå for leserne. En slike Venneslajenta som ble rammet in avisen er med på å gjøre hendelsen mer betydningsfull, fange lesernes oppmerksomhet og gjør det lettere for publikum å huske informasjonen som blir gitt (Entman 1993). Hun er både muslim og Venneslajente, og i dette tilfellet gjør muslimrammen det enklere for leserne å oppfatte nyhetens kjerne (Goffman 1993:21). I artiklenes ingress står det følgende tekst:

«Hun vekker oppsikt når hun går gjennom sentrum. Hun merker det litt selv også, selv om folk forsøker å være diskre» (Fædrelandsvennen 27. august 2012).

Ut fra denne teksten tolkes det slik at rammen vil gjøre det lettere for publikum å fordøye saken, og forstår sammenhengen. Her blir det enda tydeligere at journalisten fremhever noen elementer av virkeligheten fremfor andre ved å fremprovosere bestemte oppfatninger av en sak. I følge av Hernes (1978:7) er det nødvendig for journalisten å se på mediadramaturgien når det gjelder valg av tema og innhold. Denne rammen formidlet hendelsen som et problem som viser til at Venneslajenta var ei kristen troende og nå er blitt ei muslimjenta. Hun kommenterer for å bytte religion var som et selvbestemmende valg:

«Siden har det vært en utvikling. Tonje Marie har tatt i bruk hijab. Hun kler seg nokså moderne. Kun ansiktet og hendene er synlige. Resten av kroppen dekkes til» (Fædrelandsvennen 2012: 6-7).

I motsetning til Hege Storhaug mener Tonje Marie at hijab ikke er undertrykkende, snarere tvert imot. Den er symbol på muslimske kvinnerettigheter innen islam, og det er et symbol man kan være stolt av. Videre fremheves det at det å dekke hodet ikke utlukkende er en muslimsk skikk. Tildekking finnes eller har vært i bruk i de fleste religioner, også i kristendommen. Her Fædrelandsvennen belyser minnene etter begivenhet, og skal settes inn i en kontekst, og de bearbeides som en dramaturgisk fortelling (Eide og Hernes 1987).

Hodeplagg er blitt brukt og brukes av kvinner i mange religioner for å markere kvinnes underordning i forhold til mannen og Gud. Det patriarkalske ved debatten trekkes ofte frem i diskusjonen (Lindstad og Fjeldstad 2005). Ordet blir brukt som et uttrykk for at hijab brukes etter påtrykk utenifra, gjerne fra religiøse ledere. Selv om hijab som tildekningsmåte og symbol ligger tett opp til det som finnes i andre religioner, ligger derimot dagens hijabpraksis opp mot islamistiske synspunkter. I nyhetsartikkelen i Fædrelandsvennen fra 2012 blir fremstillingen slik at motstanden mot å bli muslim er stor, men det er « de andre» (Gullestad 2002) som får kommentarer og vise sin reaksjon på. Artikkelen har dermed et motperspektiv til den klassiske «oss og de andre» (Ibid.). fremstilling.

Et annet begrep som er beslektet i forbindelse med moskedebatten er islamisering aspektet som et tema som vi ofte kan finne i mange aviser. Selv om fokuset på religionsrammen historisk sett har lengst tradisjoner på venstresiden i norsk politikk, er det i dag en viktig problemstilling i et bredt spekter av det politiske landskapet. Et eksempel fra nettavisen da Siv Jensen tok ordet i bruk, var det i en bestemt betydning: «*Snikislamisering er noe myndighetene tillater når det gir særrettigheter til muslimer*» Denne definisjonen viser dels til særrettigheter i forhold til moskebyggingene rundt i landet.

Dette er en modifisering av begrepets opprinnelige betydning: «snikislamisering» er hentet fra radikale anti-islamske nettsteder, der det betyr en hemmelig konspirasjon for muslimsk overtakelse. Den generelle dekningen av denne saken kan være et eksempel på at mediene holdning ikke er islamkritisk, men at temaene som tas opp likevel er konfliktpregede og kan tenkes å bidra til å danne et konfliktfylte islambilde. Dette også bekreftes i boken «*Av utenlandsk opprinnelse*» av Merete Lindstad og Øivind Fjeldstad (2005: 24-25). Hvor det viser til at omtalen av muslimer framstilles fundamentalistene representanter for muslimsk kultur, og religion. Samtidig trekkes islam fram som en forklaringsfaktor i omtale av negative handlinger begått av mennesker som ikke er spesielt religiøse (Lindstad og Fjeldstad 2005: 67).

Moskesaken er vesentlig både fordi den tar opp et viktig samfunnsmessig tema, nemlig integrering og fordi den belyser en konkret aktuell sak som har skapt debatt. Påstanden om snikislamisering ble et hovedtema i norske medier. Samtidig preges reportasjen av en kritisk, granskende holdning og tydeliggjøring av et misforhold i samfunnet. Det snakkes ofte om demografiske trusler, mot vår kultur, vår friheter og vårt samfunn. Fædrelandsvennen er den avisen som er representert med flest artikler i den kvantitative analyse, tabell 1.1, og har flest artikler totalt. Dette gjør at variasjonen av stemmer som kommer til orde er stor i

Fædrelandsvennen som helhet. Men man kan gå så langt å hevde at ingen av de utvalgte oppslagene er skrevet av en muslimsk forfatter.

Det at en journalist føler en kulturell nærhet til det han eller hun skriver om, er naturlig nok med på å prege fremstillingen. Både Allern (2004: 169), Lindstad og Fjeldstad (2005) hevder at de har vært gjennom flere undersøkelser som viser at journalister med minoritetsbakgrunn tilpasser seg og tar opp den sjargong som er dominerende på arbeidsstedet. Norge har uten tvil fått et økt antall av muslimske innbyggere, og dette er synlig blant annet i muslimske religiøse bygg, religiøse organisasjoner, islamsk symboler, i det offentlige rom og halalmat i en del butikker og offentlige kantiner. Det synes naturlig at slike endringer får et språklig uttrykk, og man kan også forstå at disse lett får en emosjonell slagside. Man kan anta at ingen av de sekulære tunge institusjonene i Norge har endret sine grunnleggende normer og verdier i lys av økt muslimsk befolkning.

Dette kan man eksemplifisere at verken skolesystemet, militæret, helsevesenet, eller myndighetene har endret sin konstitusjon per i dag. En av disse institusjonene har imidlertid utvidet sin praksis på noen få områder på det grunnlaget at Norge skal fungere som inkluderende og mangfoldige. Det er en del vanskelig spørsmål som er knyttet til særrettigheter og det at særkravene nå griper noe dypere inn i majoritetskulturen. Dette har naturlig nok en sammenheng med den rollen som Norge har fått i det internasjonale samfunnet, og de enkelte spørsmålene nå vurderes opp mot både menneskerettigheter og pragmatisk integrering. Rettighetsproblematikken dreier seg om kontinuerlig å vurdere hvor mangfoldig samfunnet kan være og samtidig bevare felleskapets beste.

6. Oppsummering

I denne oppgaven har jeg forsøkt å rette søkelyset på hvilke fremstillinger som eksisterte i Fedrelandsvennene, Agderposten og NRK Sørlandet med utgangspunkt i moskedebatten. For meg begynte nysgjerrigheten for denne problemstillingen med en undring over hvorfor debatten rundt moskebygging på Sørlandet vakte så sterke reaksjoner. Svaret på dette spørsmålet ble at dette skyldes at moskeen er blitt sett på som en plattform for islamisering og radikalisering av norske muslimer, og for noen mer enn bare radikalisering, men også dels handler det om Islam i bred forstand fordi det er store variasjoner mellom den ekstremisme islamismen den mer sekulære. Å bruke begrepet medierammer ønsket jeg å finne ut mer om mediers fremstillinger av Islam som religion med utgangspunkt i moskedebatten.

Oppgavens hovedproblemstilling dreier seg om «Hvordan ble moskedebatten fremstilt i Fædrelandsvennen, Agderposten og NRK Sørlandet i periode 2011-2014»? I tillegg til denne problemstillingen tar oppgaven også for seg hvilke stemmer og aktører som kommer til orde i moskedebatten. Og hvordan fremstillingene påvirkes av avisenes og skribentenes politisk, kulturelle og ideologiske ståsted. På det grunnlag har jeg valgt å benytte meg av begrepet medierammer for å se på hvilke fremstillinger som kjennetegner debatten.

Jeg har ikke gjennomført en full kvantitativ innholdsanalyse i denne oppgaven, men for å strukturere materialet mitt har jeg valgt i tillegg til tekstanalysen å bruke en enkel kvantitativ innholdsanalyse for å si noe om omfanget av moskedebatten og hvem som kom til orde. Jeg har foretatt en kvalitativ tekstanalyse for å si noe om hvilke medierammer som ble brukt og hva de bestod av. Etter at jeg har foretatt en analyse av denne problemstillingen kom det frem en rekke interessante funn.

For det første består moskedebatten av to medierammer som står i kontrast til hverandre og er tematiske i sitt innhold. Den ene er religionsrammen og fokuset på Islam og muslimer i mediene; noe som kan ses i sammenheng med veksten av antall mennesker i Norge som bekjenner seg til Islam. Den andre er fremmedfryktrammen som er basert på et bilde av Islam som en fiendtlig blokk, har bidratt til økt fremmedfrykt blant nordmenn i forhold til innvandrere og muslimer i særdeleshet (Lindstad og Fjeldstad 1999: 40).

Den tredje medierammen er likestilling og kvinnerettighetsramme som handler om hvor det er en rettighet for å kunne praktisere sin religion. Den andre interessante funn ved denne debatten er at alle de utvalgte artiklene i den kvalitative innholdsanalysen kan plasseres innenfor de to hovedrammene. I tillegg til dette kom det også frem i analysen at både fremstillingen av muslimer, med moskedebatten som utgangspunkt, har negative tendenser, og at fremstillingen av Islam som en trussel mot vestens grunnleggende verdier, er knyttet til

religionsrammen. Både tematiske og episodiske medierammer som er blitt identifisert fanger opp disse fremstillingene. Den kvalitative analyse har vist, er moskedebatten tematisk i sin natur. Men mediene har ofte fokus på det episodiske i sine fremstillinger, og forholder seg til enkeltsaker og personifiserte fremstillinger (Iyengar 1991). Men når det gjelder moskedebatten gjorde de det stikk motsatte, og selv om det har fremkommet enkeltepisoder der personer står i fokus, er disse fremstillingene plassert inn i en større sammenheng.

Opgaven bekrefter også at islamrelaterte saker plasseres i en sekulær, liberalistisk ideologisk ramme, og at det ofte er konfliktpregede i forhold til majoritetskulturens verdier som skaper nyhetsinteressen. Samtidig ser man på Sørlandsavisene at de har ønske om å bidra med noe i forhold til det de ser som viktige utfordringer for samfunnet, som bl.a. med tanke på radikaliserings av norske muslimer. Moskedebatten som tema fremstår på ulike måter som en konkret utfordring for journalistene som samfunnsaktør.

Det kan være flere grunner til det, og dette påvirker uansett den fremstillingen som skapes. Blant annet kom det også frem at det er et bredt aspekt av argumenter som må læres innenfor de to tematiske rammene. Synspunktene er vidt forskjellige, og nyansene er mange. Dette har en sammenheng med deltakelsen å gjøre. Ut fra det som har kommet frem i analysen kan man anta at hvis dette hadde vært en hendelsesdrevet nyhetsfortelling med størst innslag bestående av journalistisk skrevne artikler, hadde variasjonen vært helt annerledes enn det vi har kommet frem til her.

Det har vært mest utfordrende å skille mediens ideologisk og politisk ståsted, og hvilken medieramme som velges. I tillegg består den av mange innlegg og kommentarer som gjør at redaksjonene har mindre kontroll med den fremstillingen som skapes av skribentene. Dette vil påvirke avisens innhold, og den store andelen av innlegg kan ha stor betydning for innholdet i de medierammene som brukes.

Det er også viktig å understreke at når muslimer skriver, er oppfattelsen og forståelsen av moskedebatten annerledes enn hos ikke-muslimer. Det viser til at valg og bruk av medierammer påvirkes av journalistenes eller skribentenes kulturelle så vel som politiske bakgrunn. Dette går rett inn i en diskusjon om hvem som kommer til orde i den norske samfunnsdebatten. Norge har kulturforskjeller som kan skape nye former for mening og identifikasjoner og derfor burde mediene være mer åpne overfor hele befolkning. På denne måten kan de bidra til å skape mer åpenhet i vårt stadig mer multikulturelle samfunn.

Denne oppgaven er som et bidrag til bedre forståelse av journalistisk arbeid med Islam og muslimer med utgangspunkt i moskedebatten, kunne det være også interessant å gjøre en liknende undersøkelse knyttet til debatter om andre religiøse minoriteter i Norge.

6. Litteraturliste

- Allern, Sigurd (2001a): *Flokkdyr på Løvebakken – Søkelys på Stortingets presselosje og politikkenes medierammer*. Pax forlag, Oslo.
- Allern, Sigurd (2001b): *Nyhetsverdier – Om markedsorientering og journalistikk i ti norske aviser*. IJ-Forlaget, Kristiansand.
- Allern, Sigurd & Pollack, Ester (red.) (2009). *Skandalenes markeds plass. Politikk, moral og mediedrev*. Fagbokforlaget.
- Asle Rolland (2002): *Statsmakt og mediemakt Forskningsrapport 5*, Handelshøyskolen BI
- Aslaksen, Trine (2006): *Plass til islam i Norge? En studie av Fremskrittspartiets holdning til muslimer og islamsk praksis i Norge*. Masteroppgave i religionshistorie.
- Bergström, Göran og Kristina Boréus (2000): *Textens mening och makt – Metodbok I samhällsvetenskaplig textanalys*. Studentlitteratur, Lund.
- Berg, Bruce L. (2004): «Qualitative research methods for the social science Boston», Massachusetts: Pearson
- Beyer, Audun (2012): «Valgets nyhetsrammer». Avhandling For graden PhD. Det humanistiske fakultet, Universitet i Oslo
- Cohen, Bernard (1963): *The press and foreign policy*. Princeton. N.J. Princeton University Press
- Duedahl, P. & Hviid Jacobsen, M. (2010). *Introduksjon til dokumentanalyse*. Odense: Syd dansk Universitets forlag.
- De Vreese, Claes H. (2003): *Framing Europe*. Television news and European integration. Amsterdam: Aksant.
- De Vreese, Claes H., Jochen Peter og Holli A. Semetko (2001): «Framing politics at the launch of the euro: A cross-national comparative study of frames in the news» i *Political Communication*, årg. 18, nr. 2. S. 107–122.
- Eide, Martin og Gudmund Hernes (1987), *Død og pine: Om massemedia og helsepolitikk*. Oslo FAFO.
- Eide, M. (2001): «Til dagsorden» *Journalistikk, makt og demokrati* Oslo Gyldendal Akademisk
- Entman, Robert M. (2004): *Projections of Power – Framing news, public opinion, and US foreign policy*. The University of Chicago Press, Chicago.
- Entman, Robert M. (2007): *Framing Bias – Media in the Distribution of Power*. *Journal of Communication*, nr 57
- Entman, Robert M. (1993): *Framing: Towards Clarification of a Fractured Paradigm*. *Journal of Communication* (43(4)), s. 51-58.
- Engelstad, Fredrik. (2005). *Hva er makt*. Oslo, Universitetsforlaget
- Fjeldstad, Øyvind og Merethe Lindstad. (1999): *Pressen og de fremmede*. IJ-forlaget, Kristiansand.
- Fjeldstad, Øyvind og Merethe Lindstad (2005): *Av utenlandsk opprinnelse – nye nordmenn avisspaltene*. IJ-forlaget, Kristiansand.
- Gudmund Hernes. (1977/1978): *Det medievriddet samfunn*. *Samtiden* nr: 1-14
- Gamson, William A. (1992): *Talking Politics* New York. Cambridge University Press.
- Goffman, Erving. (1974): *Frame Analysis an Essay in the Organization of Experience* New York.
<http://is.muni.cz/el/1423/podzim2013/SOC571E/um/E.Goffman-FrameAnalysis.pdf>

- Gerring, J. (2006): *Single-Outcome Studies: A Methodological Primer*. *International Sociology*, 21(5), 707-734.
- Gerring, J. (2011). How good is good enough? A multidimensional, best-possible standard for research design. *Political Research Quarterly*, 64 (3), 625-636.
- Gibbs, G. (2007): *Analyzing qualitative data*. London: SAGE Publications.
- Grønmo, Sigmund. (1996): «Forholdet mellom kvalitative og kvantitative tilnæringer i samfunnsforskning», i Holter, H. og R. Kalleberg (red.), *Kvalitative metoder i samfunnsforskning*, 2. utg., Universitetsforlaget, Oslo
- Grønmo, Sigmund. (2004): *Samfunnsvitenskapelige metoder*. Bergen: Fagbokforlaget
- Gentikow, Barbara (2005): *Hvordan utforsker man medieerfaringer? – Kvalitativ metode*. IJ- forlaget Kristiansand.
- Gullestad, Marianne (2002): *Det norske sett med norske øyne – Kritisk analyse av no innvandringsdebatt*. Universitetsforlaget, Oslo.
- Gulbrandsen L.M. (1996): *I barns dagligliv. En kulturpsykologisk studie av jenters og gutters utvikling*. Universitetsforlaget, Oslo.
- Gitlin, Todd (1980): *The whole World Is Watching. Mass media in the making & unmaking of the - new left*. University of California Press, Berkeley
- Hernes, Gudmund (1984b) *Medievridning som medieføljetong*, s. 70-71 i *Nytt Norsk Tidsskrift*, 1(3)
- Halvorsen, Knut, 1993: *Å forske på samfunnet – en innføring i samfunnsvitenskapelig metode*, Bedriftsøkonomens forlag A/S, Oslo.
- Hellevik, O. (2002): *Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap*. Oslo: Universitetsforlag
- Holme, Idar Magne og Bernt Krohn Solvang (1996): *”Metodevalg og metodebruk”* (3 utg.) Oslo: TANO
- Habermas, Jürgen (2007a): *Offentlig mening, kommunikative makt og aktører i det sivile samfunn. Medier og demokrati*. Red. B. Gentikow & E. G. Skogseth. Spartacus. Oslo.
- Hillesund, Terje (1994): *Står det noe nytt? – Innføring i analyse av aviser og nyheter* Fredrikstad: Institutt for journalistikk
- Hillesund, Terje (1997): *Aktører, talehandlinger og nyhetsdramaturgi: Avisene som handlingsmedium*, Universitetet i Bergen
- Hågvar, Yngve Benestad (2007): *Å forstå avisa. Innføring i praktisk presseanalyse*. Bergen: Forlaget.
- IMDi rapporten (2009/2010) *«Medieskapt islamfrykt og usynlig hverdagsliv»*
http://www.imdi.no/Documents/Rapporter/IMDI_Aarsrapport_2009_hele.pdf
- Jenssen, Anders Todal og Toril Aalberg. (2007): *Den medialiserte politikken*. Universitetsforlaget, Oslo.
- Jenssen, Andres Todal og Toril Aalberg (2004): «På valgkampens slagmark» I Bernt Aardal, Anne Krogstad og Hanne Marthe Narud (red) 2004 Oslo Universitetsforlaget
- Iyengar, Shanto (1991): *Is anyone responsible? – How television frames political issues*. The University of Chicago Press, Chicago.

- Iyengar, Shanto og Adam Simon (1997): "News Coverage of the Gulf Crisis and Public Opinion. A Study of Agenda Setting, Priming, and Framing." i Shanto Iyengar og Richard Reeves (red.). *Do the Media Govern?: Politicians, Voters and Reporters in America*. Thousand Oaks, California: Sage
- Iyengar Shanto, Kinder Donald R. (1987): "News that matters: television and American opinion" I serie, *American politics and political economy* Chicago University of Chicago Press
- Johannessen, Asbjørn, Per Arne Tufte og Pål Veiden (2006): *å forstå samfunnsforskning*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Jacobsen, D. I. (2005): *Hvordan gjennomføre undersøkelser?: innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (2 utg.). Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Kinder, Donald R. (2007): Curmudgeonly advice, *Journal of communication*, nr 57, 2007. S 155-162
- McCombs, Maxwell (2004): *Setting the Agenda – The mass media and public opinion*. Polity Press, Cambridge.
- Engebreetsen, Martin (2005): Konvergens i tekst. En studie av et tekstformat som kombinerer skrift og video. 72
- McCombs, Maxwell E. & Donald L. Shaw (1972): The agenda-setting function of mass media *Public Opinion Quarterly* 36: 176-187
- Martin Eide, (2001): *Dagsorden Journalistikk, makt og demokrati*, Gyldendal Nytt Norsk Tidsskrift 3/2001
- Mathiesen, Thomas (1986): *Makt og medier. En innføring i mediesosiologi*. Oslo: Pax.
- NORGES SNIKISLAMISERING: Publisert 15. august 2012: http://www.manifesttidsskrift.no/norge-snikislamiseres/#_edn10 Lastet ned 23.11.2014
- Næss, Kjersti Rogde (2003): *Myten om muslimer*. Hovedfagsoppgave i religionsvitenskap, Universitet i Bergen. <http://www.ub.uib.no/elpub/2003/h/518001/Hovedoppgave.pdf>
- Odd Frank Vaage (2005): «Norske mediebarometer 2005» Statistisk sentralbyrå- Norway Oslo.
- Pollack (red.) (2009): *Skandalenes Markedsplass. Politikk, moral og mediedrev*. Fagbokforlaget, Bergen
- Reese, Stephen D. (2001): The Framing Project- A Bridging Model for Media Research Revisited, *Journal of Communications* nr 57, 2007: 148-154
- Reese, Stephen D. (2003): *Prologue – Framing public life* i Stephen D. Reese, Oscar H. Gandy and August E. Grant (red.)
- Reese, Stephen D. (2007): The Framing Project – A Bridging Model for Media Research Revisited. *Journal of Communication*, nr 57, 2007, s. 148-154.
- Stensvold, Anne (2005): *Religiøse pluralisme* I Arne Bugge Amundsen (red): *Norges religionshistorie*: 474-490 Oslo Universitetsforlaget
- Sune Lægaard (februar 2013): «Moskedebatten, der blev væk» <http://www.religion.dk/religionsanalysen/moskedebatten-der-blev-v%C3%A6k>
- Schudson (2004) News is what is publicly notable (within a framework of shared understanding That judges it to be both public and notable.) It's also a machinery of notation"
- Statistisk sentralbyrå: om islam og muslimer i NORGE: Publisert 27.10.2011 <http://www.nrk.no/norge/1.7852108>
- Statistisk sentralbyrå: <http://www.ssb.no/kultur-og-fritid/artikler-og-publikasjoner/et-mangfold-av-tro-og-livssyn>
- Tønnesson, Johan L. (red. 2002): *Den flerstemmige sakprosaen*. Bergen: Fagbokforlaget.

- Tveiten, O. (2009): «Storyland» journalistikk, makt og meningsdannelse: utgitt av IJ-forlaget Kristiansand.
- Tuchman, Gaye (1978): *Making news. A Study in the Construction of Reality*. The Free Press, New York
- Tankard, James W. Jr. (2001): The Empirical Approach to the Study of Media Framing. In *Framing Public Life: Perspectives on Media and our Understanding of the Social World*, Ed. Stephen D Reese, Oscar H Gandy, and August E Grant.
- Waldahl, Ragnar (1999). Medier, meningsdannelse og den politiske dagsorden. *Politica - Tidsskrift for politisk videnskap*. 31 (2), s 117- 132
- Waldahl, Ragnar (1999). *Mediepåvirkning. 2. utgave*. AdNotam Gyldendal.
- Yin Robert K. (1994): «Case study research –design and Methods” I applied social research methods, series vol. 5 Thousand Oaks, Calif. Sage
- Yin, Robert K. (2003): *Case study Research, – Design and Methods*. California: Sage Publications.
- Yin, R. K. (2014): *Case study Research: design and Methods* (5 utg.). London: SAGE Publications
- Ørsten, Mark (2004): «Transnational politisk journalistikk» Roskilde Universitets Center: Skriftserie for journalistikk på RUC.
- Østerud, Øyvind, Engelstad, Fredrik & Per Selle (2003). *Makten og demokratiet. En sluttbok fra Makt- og demokratiutredningen*, Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Østbye, Helge, Knut Helland, Karl Knapskog, Terje Hillesund (1997): *Metodebok for mediefag*. Fagbokforlaget, Bergen.
- Østbye, Helge et al. (2007): *Metodebok for mediefag* Fagbokforlaget Bergen

Vedlegg: 1 Artikler i den kvalitative analysen

Fædrelandsvennen 28.10.2014 «Hvor fremmed er vold mot barn?» side 26

Fædrelandsvennen 03.10.2014 «Kamp mot islamisering og eiendomsskatt» side 6

Fædrelandsvennen 22.09. 2014 «Snart er hver femte sørlending innvandrere» side 6

Fædrelandsvennen (4. april 2013) «Prøv burkaen min» side 13

Fædrelandsvennen 27.august 2012 «Venneslajenta som ble muslim»

Agderposten (28.10.2011) «Vi ønsker ikke forandring» side 13

Agderposten (28.10.2011) «fornuften er ensom ting» side 14

Agderposten (25.10.2013) «Radikaliserte barn av islam» side 14

NRK Sørlandet (25.11. 2014) «Nå er Agder-politiet bevæpnet»

NRK Sørlandet (26.10.2011) «En av fire nordmenn ser på Islam som en trussel»

NRK Sørlandet (02. 09.2014) «Vi er bekymret for ungdommene»

Vedlegg: 2 nettsider

NRK Sørlandet:

<http://www.nrk.no/sorlandet/moske-planer-skaper-protester-1.7580266>

NRK Sørlandet

<http://www.nrk.no/sorlandet/1.7783316>

Debatten 28.08.2014

<http://tv.nrk.no/serie/debatten/NNFA51082814/28-08-2014>

NRK 05.04 2011

<http://www.nrk.no/sorlandet/moske-planer-skaper-protester-1.7580266>

Rødt.no

<http://xn--rdt-0na.no/kristiansand/nyheter/2011/06/ja-til-moske-i-posebyen/> lastet ned 22.09.2014

Wikipedia 22.10.2014 :

http://no.wikipedia.org/wiki/Islamsk_R%C3%A5d_Norge

Pressen faglig utvalg:

<http://presse.no/Alt-om-Norsk-Presseforbund/Pressens-Faglige-Utvalg-PFU> 10.10.2014

Fædrelandsvennen 09.07.2011 side 6

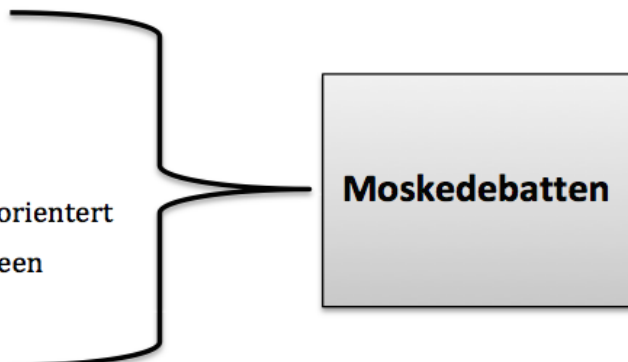
Fædrelandsvennen 05.04.2014 Side 8- seksjon: Nyheter – del 1

SSB 18. november 2014

<http://www.ssb.no/kultur-og-fritid/statistikker/trosamf/aar/2014-11-18#content>

Variabler:

- 1- Hvilke medier
- 2- Hvilket år
- 3- Måned
- 4- Sjanger
- 5- Grad av hendelsesorientert
- 6- Holdning til moskeen
- 7- Kjønn
- 8- Religiøsitet

Vedlegg:4 Kodebok

Hver artikkel får sitt eget nummer

1-Hvilken avis	2-Hvilket år	3-Måned	4-Sjanger	5-Grad av hendelsesorientering	6-Holdning til moskeen	7-Kjønn	8-Religiøsitet
Verdier	Verdier	Verdier	Verdier	Verdier	verdier	verdier	verdier
Fædrelandsve nnen Agderposten NRK Sørlandet	2011 2012 2013 2014	Januar Februar Mars April Mai Juni Juli August September Oktober November Desember	Nyhetsartikkel Notiser Feature portrett Redaksjonelle kommentarer Kronikk Leserinlegg Kommentarer	Hendelsesorientert Ikke direkte hendelse Innlegg i debatten	Positiv holdning Negativ Holdning Ingen klar holdning	Mann kvinne	Muslim Ikke muslim Blandet Ikke tydelig

NRK 1

MANGE NYE LARDEMMEN (s) 2010 vil det være 67000 med innvandringskunnsprøve på Sørlandet, viser SSB

Snart er hver femte sørlend

Antallet innvandrere i på Sørlandet kan nå fra 20100 til 67000 i 2010, viser SSB.

SSB: I 2010 vil det være 67000 med innvandringskunnsprøve på Sørlandet, viser SSB. Dette er en økning fra 20100 i 2000. SSB er Statistisk sentralbyrå.

SSB: I 2010 vil det være 67000 med innvandringskunnsprøve på Sørlandet, viser SSB. Dette er en økning fra 20100 i 2000. SSB er Statistisk sentralbyrå.

SSB: I 2010 vil det være 67000 med innvandringskunnsprøve på Sørlandet, viser SSB. Dette er en økning fra 20100 i 2000. SSB er Statistisk sentralbyrå.

NORGE/VERDEN 13

Underbarnet Grimstad-politi

Underbarnet Grimstad-politi er et av de mest aktive politistasjonene i Norge. De har flere hundre ansatte og er godt utrustet med teknisk utrustning.

- Vi ønsker ikke forandring

Politiets leder i Grimstad-politi sier at de ikke ønsker noen forandring i politiets oppgaver eller struktur. De mener at de allerede har et godt samarbeid med kommunen og de andre politistasjonene i regionen.

Politiets leder i Grimstad-politi sier at de ikke ønsker noen forandring i politiets oppgaver eller struktur. De mener at de allerede har et godt samarbeid med kommunen og de andre politistasjonene i regionen.

Politiets leder i Grimstad-politi sier at de ikke ønsker noen forandring i politiets oppgaver eller struktur. De mener at de allerede har et godt samarbeid med kommunen og de andre politistasjonene i regionen.

Sushi og skalldyr

weekend

89,-

Sushi 10 biter

Ferske 10 biter

34⁹⁰

Krabbeskjell

Ferske, 10 biter

99,-

Ferske reker

1 kg, ferske og ferdig tilberedt

God helg!

coop prix | coop obst

Investerer girner i de 10 Coop Supermarkeder opp til 1000 kroner på kjøp av Coop Supermarkeder

NRK

Nyheter Norge

En av fire nordmenn ser på islam som en trussel

En av fire nordmenn ser på islam som en trussel, viser en ny undersøkelse. Dette er en økning fra tidligere undersøkelser, og viser på et klart og tydelig vis at islam blir sett på som en trussel for mange nordmenn.

En av fire nordmenn ser på islam som en trussel, viser en ny undersøkelse. Dette er en økning fra tidligere undersøkelser, og viser på et klart og tydelig vis at islam blir sett på som en trussel for mange nordmenn.

En av fire nordmenn ser på islam som en trussel, viser en ny undersøkelse. Dette er en økning fra tidligere undersøkelser, og viser på et klart og tydelig vis at islam blir sett på som en trussel for mange nordmenn.

NORGE & VERDEN

Fryktet terror, beordret fly ned på Kjevik

Politiets leder i Kjevik-politi sier at de frykter terror og at de har beordret fly ned på Kjevik. Dette er en sikkerhetsforanstaltning som er tatt ut på grunn av den høye sikkerhetsrisikoen som er forbundet med flytrafikken på Kjevik.

Politiets leder i Kjevik-politi sier at de frykter terror og at de har beordret fly ned på Kjevik. Dette er en sikkerhetsforanstaltning som er tatt ut på grunn av den høye sikkerhetsrisikoen som er forbundet med flytrafikken på Kjevik.

Politiets leder i Kjevik-politi sier at de frykter terror og at de har beordret fly ned på Kjevik. Dette er en sikkerhetsforanstaltning som er tatt ut på grunn av den høye sikkerhetsrisikoen som er forbundet med flytrafikken på Kjevik.

